

OEC
วารสารการศึกษาไทย
Journal

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม 2563

ISSN : 1686-5073

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
Office of the Education Council
www.onec.go.th

61 ปี
สภาการศึกษา
กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

สารบัญ

วารสารการศึกษาไทย

OEC JOURNAL

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม 2563

- 2** สถิติพิเศษ..... วีระพงษ์ อุ่เจริญ
“61 ปี สภาการศึกษา กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์”
- 4** เสือกระดาษ..... คอลัมน์นิสต์นิรนาม
Restart กันสักทีดีมัย ?
- 5** การศึกษาแห่งอนาคต.... วีระพงษ์ อุ่เจริญ
Competency ที่เปลี่ยนไป
- 7** Digital Native.... ภาณุพงศ์ พนมวัน
การเรียนรู้บนโลกดิจิทัล
- 8** เล่นให้เป็นเรื่อง..... พรพรหม เทพเรืองชัย
ไม่ใช่เรื่องเล่น ๆ
- 9** รายงานการวิจัย..... ศาสตราจารย์ ดร.พิริยะ ผลพิรุฬห์ และคณะ
สภากรรมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในประเทศไทย
- 27** บทความวิชาการ..... ภาณุพงศ์ พนมวัน
**แผนการศึกษาแห่งชาติกับการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา
ของประชากรไทยวัยแรงงาน ปี 2562**
- 32** บทความวิชาการ..... ดร.จอมทยาสนิท พงษ์เสฐียร
การเรียนรู้ตลอดชีวิต...ทางรอดในยุค Disruption
- 41** บทความวิชาการ..... ดร.รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์, ธีรฐาพร บัณฑิตสกุลชัย และณภัชนันท์ นุชบุษบา
การศึกษา : รากฐานเพื่อก้าวข้ามความท้าทายด้วยการเพิ่มผลิตภาพแรงงาน

**“61 ปี สภาการศึกษา
กับการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์”**

2

**การเรียนรู้
บนโลกดิจิทัล**

7

**Coding นั้น
สำคัญไฉน ?**

76

- 47** บทความวิชาการ..... ดร.วัลภา เล็กวัฒนานนท์
และ เอกพล ดวงศรี
**สมาคมการศึกษา : ความท้าทายใหม่
ในการยกระดับการศึกษาไทย**
- 52** บทความวิชาการ..... เอกพล ดวงศรี
**นโยบายและนวัตกรรมของเกาหลีใต้
กับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ในยุคดิจิทัล**
- 69** บทความวิชาการ..... ดร.ปัทมา เอี่ยมละออง
**ประเด็นสำคัญจากการประชุม
คณะกรรมการนโยบายการศึกษา
ครั้งที่ 26 แห่งองค์การความร่วมมือ
ทางเศรษฐกิจและการพัฒนา**
- 74** เปิดโลกกว้างด้วยกฎหมาย..... ณัฐิกา นิตยาพร
**ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580
สำคัญไฉน ทำไมทุกภาคส่วน
ต้องให้ความสำคัญ**
- 76** IT Café..... วิชชุลาวัฒน์ พิทักษ์ผล
Coding นั้น สำคัญไฉน ?
- 78** ของฝากจากแดนไกล..... ปานเทพ ลาภเกษร
PISA 2018 : Are we there yet ?
- 80 unussนาริการ**

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อเผยแพร่นโยบาย ยุทธศาสตร์ นวัตกรรม องค์ความรู้ การพัฒนาการศึกษาไทย
- 2) เพื่อเป็นสื่อกลางในการสร้างความเข้าใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างการมีส่วนร่วมทางการศึกษา
- 3) เพื่อเป็นการเปิดเวทีการนำเสนอเรื่องราวทางการศึกษา สำหรับหน่วยงานการศึกษารวมถึงประชาชนทั่วไป สู่เป้าหมายในการเป็นวารสารชั้นนำที่มีมาตรฐานและคุณภาพทางวิชาการ

กองบรรณาธิการ

เจ้าของ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ที่ปรึกษา

ดร.สุภัทร จำปาทอง

เลขาธิการสภาการศึกษา

ดร.สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์

รองเลขาธิการสภาการศึกษา

ดร.อุษณีย์ ธโนศวรรย์

รองเลขาธิการสภาการศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการ

ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักพัฒนากฎหมายการศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาระบบเรียนรู้

ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาระบบการศึกษา

ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร

ผู้อำนวยการสำนักนโยบายความร่วมมือกับต่างประเทศ

ผู้อำนวยการสำนักนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ผู้อำนวยการสำนักสื่อสารองค์กร

คณะทำงาน

นางนันทิชา ไวยนพ

นางสาวพิกุล กันทะวัง

ดร.รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์

นางสาวดวงดาว ศิลาอาศน์

นายปานเทพ ลาภเกษร

นายอิทธิกร เกกิงมหาโชค

นางสาวณัฐิกา นิตยาพร

นายพรพรม เทพเรืองชัย

นายวีระพงษ์ อุ้งเจริญ

นางสาววรัญภรณ์ คุณเวช

นายภาณุพงศ์ พนมวัน

นางสาวโสภิตา พิมสอน

ดร.วิภาดา วาณิช

จัดพิมพ์

บริษัท เอส.บี.เค. การพิมพ์ จำกัด

สคู๊ปพิเศษ

61 ปี สภาการศึกษา กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ทากจะทำความเข้าใจภารกิจในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสภาการศึกษา เราต้องศึกษาประวัติศาสตร์ และความเป็นมาของสภาการศึกษาเสียก่อน ดังที่ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต หนึ่งในปูชนียบุคคลของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้กล่าวไว้ในหนังสือ ศาตราจารย์กิตติคุณ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต นักปฏิรูปการศึกษาไทยตอนหนึ่งว่า “...เราต้องรู้ก่อนว่าสภาการศึกษาเกิดขึ้นได้อย่างไรมีประวัติความเป็นมาอย่างไร ตอนนั้นประเทศไทยเริ่มเข้าไปเป็นสมาชิกยูเนสโก สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ผู้แทนไทยที่ไปอยู่ที่ยูเนสโก ขอให้ยูเนสโกเข้ามาช่วยปรับปรุงระบบการศึกษาของไทย ช่วงนั้นประมาณปี พ.ศ. 2497 - 2498 การศึกษาของไทยกำลังแย่มากอ่อนมาก

ในทัศนะของคนยุโรป สมัยนั้นการเมืองไทยกำลังขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างรวดเร็วเพื่อรองรับกับประชากรที่เพิ่มขึ้น จึงส่งผลให้มหาวิทยาลัยเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ตอนนั้นมหาวิทยาลัยเปรียบเสมือนเป็นโรงเรียนมัธยมชั้นสูงเท่านั้น ซึ่งมีอยู่ 5 มหาวิทยาลัยได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นอิสระ มหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นโรงเรียนศิลปากร กำลังจะเป็นมหาวิทยาลัยอยู่ในกรมศิลปากรมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ตอนนั้น คือโรงพยาบาลศิริราช

เซอร์ชาร์ลส์ ดาร์วิน ที่ปรึกษาของเซอร์จูลีเยน ฮักซลีย์ เลขาธิการยูเนสโกคนแรกแนะนำว่า เพื่อจะทำให้มหาวิทยาลัยมีเสถียรภาพสูง

วีระพงษ์ อุเจริญ

สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

ต้องให้มีการแข่งขันกัน แต่ถ้างบประมาณการจัดกระจายไม่มีทางที่จะทำให้มีเสถียรภาพได้ต้องนำมารวมกันเป็นหนึ่งในมหาวิทยาลัย คือเป็นมหาวิทยาลัยแห่งชาติ แต่เมื่อเสนอเข้าไปในคณะรัฐมนตรี ทำได้เพียงแต่จัดตั้งเป็นสภามหาวิทยาลัยแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. 2499 และคนที่ เป็นเลขาธิการสภามหาวิทยาลัยแห่งชาติ คือ ดร.กำแหง พลาญกูร

ต่อมาปี พ.ศ. 2501 - 2502 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ด้วยการเสนอแนะของพลเอกเนตร เขมะโยธิน มีความเห็นว่า ระบบราชการมีแต่ฝ่ายปฏิบัติการ ไม่มีฝ่ายเสนาราชการ จึงเสนอจอมพลสฤษดิ์ ๆ ว่า เราต้องมีเสนาราชการฝ่ายพลเรือน จึงส่งผลให้ฝ่ายการศึกษาได้มีการเปลี่ยนจากสภามหาวิทยาลัยแห่งชาติมาเป็นสภาการศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่กำหนดทิศทางของการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศ...”

จากภารกิจที่สภาการศึกษาได้รับมอบหมายแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สภาการศึกษามีหน้าที่สำคัญประการหนึ่ง คือ กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาให้ประชาชนได้รับการศึกษา หรืออีกนัยยะหนึ่ง คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั่นเอง

ความพิเศษของสภาการศึกษาอีกประการหนึ่ง ถูกกล่าวไว้โดยจอมพลสฤษดิ์ ๆ ในการเปิดการประชุมสภาการศึกษาแห่งชาติครั้งแรกเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2502 ความตอน

หนึ่งว่า “ความยิ่งใหญ่ของสภานี้ ไม่เฉพาะในปริมาณเท่านั้น ในทาง คุณภาพก็ยิ่งใหญ่เช่นเดียวกันเพราะ สภากการศึกษาแห่งชาติประกอบด้วย ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ นับว่าตัววิชาอันใหญ่หลวงของชาติ ได้ถูกยกเข้ามาวางอยู่ที่ประชุมนี้” สภากการศึกษาจึงถูกก่อตั้ง เพื่อให้เป็นเสาอิฐและตัววิชาทางการศึกษาของประเทศ

ภาพจาก : สำนักงานเลขาธิการ สภากการศึกษา. (2556). จากอดีตอันยิ่งใหญ่ สู่อนาคตที่ท้าทาย หนังสือที่ระลึก สกศ. ครบรอบ 54 ปี 14 กุมภาพันธ์ 2556 (น. 36). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ในยุคแรกของสภากการศึกษาจะทำงานเน้นหนักไปที่ระดับอุดมศึกษา ซึ่งผลผลิตของสภากการศึกษาอย่างหนึ่ง คือ การจัดตั้งทบวงมหาวิทยาลัย และภารกิจสำคัญอย่างแรกที่สภากการศึกษาได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรี จนกลายเป็นภารกิจหลักของสภากการศึกษาจนถึงปัจจุบัน คือ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ซึ่งเป็นแผนการศึกษาที่มีจุดเน้นให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและ

การขยายการศึกษาภาคบังคับ 7 ปี ให้ทั่วถึงโดยเร็ว และเพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ สภากการศึกษาได้มีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งแผนระดับกลางระยะ 5 ปี เสมือนเป็นแผนปฏิบัติการของแผนการศึกษาแห่งชาติ นอกจากนี้ สภากการศึกษา ยังมีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยในภูมิภาค จำนวน 3 แห่ง ตามโครงการพัฒนาการศึกษาใน ส่วนภูมิภาค คือ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยขอนแก่น

การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของ สภากการศึกษาเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 คณะปฏิวัติ ได้จัดตั้งทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ และสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชนขึ้น จึงมีการ กำหนดหน้าที่และแบ่งส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้องใหม่ และได้เปลี่ยนชื่อ สำนักงานสภากการศึกษาแห่งชาติ เป็นสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) ให้มี หน้าที่สำคัญในงานด้านนโยบาย

และแผนการศึกษาทุกระดับ ขณะที่ วัฒนธรรมในการทำงานของ สกศ. นั้น ศาสตราจารย์ ดร.พจน์ สะเพียรชัย อีกหนึ่งบุชชนียบุคคลของสภากการศึกษา กล่าวไว้อย่างน่าฟังตอนหนึ่งว่า “การทำงานสมัยก่อนเป็นแบบ ครอบครัวเป็นพี่ ๆ น้อง ๆ มากกว่า ไม่ใช้ระบบเจ้านาย มีอะไรก็ปรึกษาหารือกัน ห้องทำงานเลขานุการ ๆ และรองเลขานุการ ๆ เปิดตลอดเวลา การเข้าพบไม่ยากเพราะมีตึกเดียว มีคนประมาณ 159 - 160 คน ส่วนใหญ่ตั้งใจทำงาน เพราะเป็นงานที่เขารัก” ข้อความดังกล่าว อธิบายการทำงานของสภากการศึกษา ไว้เป็นอย่างดี คือ สภากการศึกษาเป็นองค์กรขนาดเล็กที่มีความคล่องตัว มาแต่ดั้งเดิม การทำงานไม่ยึดติดกับระบบบังคับบัญชาเหมือนส่วนราชการอื่น ผู้บริหารสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ตลอดเวลา นับว่าเป็นองค์กรที่มีแนวคิดการทำงานที่ทันสมัย มาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งเลยทีเดียว

อ่านต่อหน้า 37

ภาพจาก : สำนักงานเลขาธิการสภากการศึกษา. (2556). จากอดีตอันยิ่งใหญ่ สู่อนาคตที่ท้าทาย หนังสือที่ระลึก สกศ. ครบรอบ 54 ปี 14 กุมภาพันธ์ 2556 (น. 39). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

Restart กันสักทีมั๊ย ?

คำถามที่มักถูกกล่าวถึงเสมอเมื่อ “คนนอก” มองการศึกษาไทยคือการจัดการศึกษาและโมเดลการเรียนรู้ปัจจุบันนี้จะตอบโจทย์โลกแห่งอนาคตในศตวรรษที่ 21 ได้หรือไม่ และสิ่งที่เกิดขึ้นกับระบบการศึกษาไทยวันนี้ควรพัฒนาไปในทิศทางใดกันแน่ เพียงแค่ยิงคำถามสั้น ๆ นี้แต่ก็ทำเอา “คนใน” วงการศึกษาต้องนั่งอึ้ง คิดทบทวน และถามกันเองด้วยว่าเรากำลังทำอะไรกันอยู่?!

การเปลี่ยนผ่านของกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ในห้วงปี 2562 ถือว่ามีความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ มีทั้งการปรับย้าย รมว.ศธ. และ รมช.ศธ. แต่งตั้งให้เป็นสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) โดยมอบงานให้มีอัครชฎุกิจรัฐบวกล ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรีขณะนั้นมานั่งรักษาการ รมว.ศธ. อยู่ยาวนานเกือบ 2 เดือน กระทั่งถูกมองว่าเกิดสัญญาณการใน ศธ. พักใหญ่ กระทั่งได้ตัว **นายณัฏฐพล ทีปสุวรรณ** รองหัวหน้าพรรคพลังประชารัฐ (พชปร.) มาเป็นเจ้ากระทรวง วังจันทร์เกษม

ธงนำจากรัฐบาลที่ซึ่ว้อย่างสวยหรมอบงาน ศธ. เร่งปฏิรูปการศึกษาและแม้ว่าจะเห็นด้วยกับการปฏิรูปการศึกษาตามแนวคิดนี้ แต่เมื่อรัฐแบ่งภารกิจงานให้รับผิดชอบ ทุกหน่วยงานต้องการรับผิดชอบเรื่องที่ดิน

เห็นว่ามีความสำคัญ เช่น งานบุคคล งานงบประมาณ แต่กับงานทั่วไป งานบริหารวิชาการ และงานกิจกรรมอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อคุณภาพของผู้เรียนในทุกระดับ แต่ละหน่วยพยายามหาเหตุผลป้ายเปียงเพื่อให้หน่วยอื่นคอยเก็บตงงานให้

สาเหตุที่ซึบเคลื่อนนโยบายการศึกษา “ขั้นดี” ลงไปได้ยาก เพราะการกำหนดยุทธศาสตร์ไม่ได้มาจากการมีส่วนร่วม ไม่สมบูรณ์ และระบบราชการขาดการบูรณาการเพื่อประโยชน์ต่อองค์กรวม เป็นเรื่องที่ขาดความยาวนานต่อเนื่องจนหลงลืมกันไป ทั้งที่มีเป้าหมายเดียวกันคือเด็ก หรือผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ

การบูรณาการร่วมกันในระบบราชการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงเป็น “งานหิน” หากยังใช้จิตสำนึกรับผิดชอบมากกว่าหน้าที่ที่ต้องทำ ข้าราชการจึงปล่อยทิ้งงานในหน้าที่แต่ไปตามติดกระแสะแต่กับผู้มีอำนาจ ขาดผู้ปฏิบัติที่จะนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง

ไม่น่าแปลกใจอะไรที่ทั้งสื่อมวลชนและนักวิชาการจะเพ่งมอง ศธ. และองค์กรหลักของ ศธ. ไม่มีผลงานที่จับต้องได้เป็นรูปธรรม ตรงกันข้ามเมื่อจึ้จุดไหนก็พบแต่ปัญหาในทุกมิติแก้จุดนั้นก็ยังมีปัญหาไหล่ลุดโน้น จิปาถะ ทั้งเรื่องคุณภาพผู้เรียนเห็นได้จากผลการทดสอบทั้งหน่วยงานทดสอบในไทย และการทดสอบระดับนานาชาติผลสัมฤทธิ์ออกมาก็ไม่ต่างกันอยู่รั้งทำยระดับอาเซียน

ปัญหาคุณภาพครูไม่สามารถสอนได้ทันกับความเปลี่ยนแปลงยุคดิจิทัล แม้ รมว.ศธ. จะสั่งเร่งเครื่องพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของทั้งครูและนักเรียนให้สามารถอ่านออกเขียนได้ในมาตรฐานในระดับนานาชาติก็ยังไม่ถึงไหน ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... ก็ยังไม่ถูกหยิบยกขึ้นพิจารณาเพื่อให้มีผลบังคับใช้ การจัดสรรงบประมาณเข้าไปแก้ปัญหาก็ยังไม่ตรงจุด ทั้งที่เป็นกระทรวงเกรด A แต่ก็คล้าทางกันไม่ถูก

ปี 2563 จึงเป็นความท้าทายอีกก้าวหนึ่งของวงการการศึกษาไทย หากองคพายพหน่วยงานใน ศธ. ไม่ช่วยกันคัตท้ายหางเสื่อให้ตรงทางที่ควรจะมีไปก็มิแต่เรือจะวนในอ่างแค่นี้!!

ภาพจาก : <https://www.procurement-academy.com/trends-will-shape-digital-learning-2017/>

วิระพงษ์ อุเจริญ

สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

และผลลัพธ์ทางการศึกษาของผู้เรียนทักษะยังไม่เป็นที่พึงพอใจของผู้ประกอบการ

ในอีกมุมมองหนึ่ง องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ หรือ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) เป็นอีกหนึ่งองค์กรที่ทำการศึกษเกี่ยวกับการจัดการศึกษามายาวนาน โดยมีโครงการที่สำคัญและเป็นที่ยู้งักกันทั่วโลก คือ โครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ หรือ Programme for International Student Assessment (PISA) โครงการนี้เริ่มต้นตั้งแต่ปี 2000 และประเมินผลนักเรียนใน 3 ด้าน คือ ความฉลาดรู้ด้านการอ่าน ความฉลาดรู้ทางด้านคณิตศาสตร์ และความฉลาดรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ แต่ในปี 2015 เป็นต้นมา ได้มีการเพิ่มการประเมินผลทักษะของนักเรียนในด้านอื่น ๆ ขึ้นมา คือ ปี 2015 วัดทักษะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ (Collaborative Problem Solving) ปี 2018 วัดสมรรถนะการอยู่ในสังคมโลก (Global Competence) และในปี 2021 จะวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) โครงการ PISA ไม่ได้ประเมินว่านักเรียนมีความรู้ที่ได้จากการเรียนมากน้อยเพียงใด แต่ประเมินว่า

Competency ที่เปลี่ยนไป

แบบสอบถาม Executive Opinion Survey ในปี 2018 ของสภาเศรษฐกิจโลก หรือ World Economic Forum มีข้อคำถามหนึ่งที่ถามผู้บริหารของบริษัทเอกชนในประเทศว่า คุณคิดว่ารูปแบบการสอนนักเรียนในประเทศไทยเป็นอย่างไร โดยให้เลือกตอบเป็นคะแนน 1 ถึง 7 โดย 1 คะแนนหมายถึง การยื่นสอนหน้าห้องที่ครูเป็นศูนย์กลาง เน้นการท่องจำ และ 7 คะแนน หมายถึง การสอน

แบบกระตุ้นให้เด็กคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ด้วยตัวของตัวเอง ผลปรากฏว่า คะแนนในข้อนี้ของประเทศไทยได้ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.2 ขณะที่คำถามเกี่ยวกับทักษะของผู้สำเร็จการศึกษา ก็จะได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 4.0 – 4.3 (คะแนนเต็มคือ 7) สะท้อนให้เห็นว่าความคิดเห็นของภาคเอกชนเกี่ยวกับการศึกษาไทยยังไม่สู้ดีนัก ทั้งด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่กระบวนการของครูยังเน้นการท่องจำอยู่

ภาพจาก : <https://radiuspoint.com/en/technology/rising-corporate-education-innovation-challenge>

นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้มากน้อยเพียงใด โดยแบ่งระดับความสามารถของนักเรียนออกเป็น 6 ระดับ โดยระดับที่ 6 เป็นระดับสูงสุด ระดับที่ 2 เป็นระดับพื้นฐาน และต่ำกว่าระดับ 2 หมายถึง มีระดับความสามารถไม่เพียงพอที่จะใช้ประโยชน์จากความรู้ในชีวิตจริงได้ ผลการประเมินในปีล่าสุดคือ ปี 2018 แม้ประเทศไทยจะได้คะแนนเพิ่มขึ้นในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ และลดลงในวิชาการอ่าน แต่สิ่งที่น่าสนใจมากที่สุดคือ มีนักเรียนกว่าครึ่งมีความสามารถอยู่ในระดับต่ำกว่าระดับที่ 2 ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของโลกอยู่ที่ประมาณร้อยละ 20 เท่านั้นที่อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าระดับที่ 2

สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าทั้งในมุมมองของผู้ที่อยู่ภายนอกระบบการศึกษา และการประเมินผลผู้ที่กำลังอยู่ในระบบการศึกษา ได้ผลที่ไม่แตกต่างกันนัก คือการจัดการศึกษาของประเทศไทยมีสิ่งที่จะต้องพัฒนาอยู่อีกมากมาย

การศึกษาในปัจจุบัน และในอนาคตจึงไม่ใช่การศึกษาที่จะเน้นให้ผู้เรียนท่องจำและมีความรู้ในเนื้อหาวิชาและทฤษฎี อีกต่อไป แต่ต้องเป็นการศึกษาที่สร้างให้ผู้เรียนมีทักษะ สมรรถนะที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

แต่หากพูดถึงแนวทางการพัฒนาการศึกษาในปัจจุบันนั้น คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.) ซึ่งได้รับการแต่งตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้จัดทำแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาขึ้นมา โดยมีเป้าหมายสำคัญที่จะปฏิรูปการศึกษาของไทยให้มีคุณภาพสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและศักยภาพสูง เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยประเด็นสำคัญประการหนึ่งซึ่งปรากฏอยู่ในแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาคือ การปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งปัจจัยแห่งความสำเร็จประการหนึ่งของของการปฏิรูปด้านนี้ คือ การปรับ

หลักสูตร พร้อมกระบวนการเรียนการสอน และการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ

ในรายงานเฉพาะเรื่องของ กอปศ. เรื่อง หลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า การปรับหลักสูตรเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะจะช่วยแก้ไขปัญหาคุณภาพของผู้เรียน คุณลักษณะของผู้เรียนที่ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด หรือนักแก๊งกขุนทอง และในรายงานฉบับเดียวกัน ยังยกตัวอย่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะและสมรรถนะของผู้เรียน อาทิ สิงคโปร์ ฮองกง ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ฟินแลนด์ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นประเทศที่มีผลการประเมิน PISA อยู่ในระดับต้น ๆ ของโลกทั้งสิ้น หรือหลักสูตรฐานสมรรถนะอาจเป็นคำตอบของการศึกษาในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2563, 7 มกราคม). ผลการประเมิน PISA 2018: นักเรียนไทยวัย 15 ปี รู้และทำอะไรได้บ้าง. สืบค้นจาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/issue-2019-48/>

World Economic Forum. (2019). *The Global Competitiveness Report 2019*. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

กาญจนา พนมวัน
สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา

ภาพจาก : www.freepik.com

ภาพจาก : http://thailandcompetitiveness.org/topic_detail.php?lang=Th&ps=197

การเรียนรู้บนโลกดิจิทัล

สิ่งแวดล้อมบนโลกดิจิทัล การเข้าถึงข่าวสารที่เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว การเปิดร้านขายของออนไลน์โดยไม่ต้องมีหน้าร้าน การสร้างสรรค์เนื้อหาและการเผยแพร่บน YouTube การติดต่อสื่อสารผ่าน Facebook หรือ Social Media ต่าง ๆ และอีกมากมายในการนำพาเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน ทั้งในเรื่องการทำงาน การเรียนรู้ การใช้ทักษะชีวิต ซึ่งเป็นทักษะหนึ่งที่มีความจำเป็นในปัจจุบันและในอนาคตเพื่อให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ด้วยตนเองตลอดเวลา ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก อันส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ที่เป็นพื้นฐานต่อการพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืนได้

ในปี 2562 IMD ได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านดิจิทัล พบว่า ประเทศไทยมีสมรรถนะด้านดิจิทัลอยู่ในอันดับที่ 40 จากทั้งหมด 63 ประเทศที่เข้าร่วมโครงการ ลดลงจากปี 2561 หนึ่งอันดับ และมีอันดับสูงกว่าประเทศฟิลิปปินส์ อินเดีย อินโดนีเซีย และมองโกเลีย โดยการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านดิจิทัลนั้น พิจารณาจาก 3 ปัจจัย คือ (1) สมรรถนะทักษะด้านเทคโนโลยี ที่ทำให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล ประเทศไทยอยู่ในอันดับ 27 สูงขึ้นจาก ปี 2561 หนึ่งอันดับ (2) สมรรถนะด้านความรู้ที่จำเป็นในด้านการค้นหา เข้าใจ และการสร้างเทคโนโลยีใหม่ ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 43 สูงขึ้นจาก ปี 2561 หนึ่งอันดับ (3) สมรรถนะด้านการเตรียมความพร้อมสู่อนาคต ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 50 ลดลงจาก ปี 2561 หนึ่งอันดับ แต่อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมของประเทศไทยยังมีอันดับไม่ดิ่ง ซึ่งอยู่รั้งท้ายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องมีการจัดการศึกษา และการฝึกอบรมด้านดิจิทัล เพื่อการบูรณาการและการปรับทัศนคติในการเตรียมความพร้อมด้านดิจิทัลสำหรับอนาคต และผลการประเมิน PISA 2018 ใน

ด้านความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy) โดยประเมินจาก (1) รู้ตำแหน่งข้อสนเทศในเนื้อเรื่อง (Locate Information) (2) มีความเข้าใจเนื้อเรื่อง (Understand) (3) ประเมินและสะท้อนความคิดเห็นต่อเนื้อเรื่อง (Evaluate and Reflect) พบว่า ค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD มีนักเรียน 77% ที่มีความสามารถในการอ่านตั้งแต่ระดับ 2 ขึ้นไป กล่าวคือสามารถหาใจความสำคัญของบทความที่ไม่ยาวมากได้หาข้อมูลที่บอกไว้อย่างชัดเจนจนถึงข้อมูลที่มีความซับซ้อนเพียงเล็กน้อยได้ และสามารถสะท้อนถึงวัตถุประสงค์และรูปแบบของบทความได้ภายใต้เงื่อนไขที่ชัดเจน ในขณะที่ประเทศไทยมีเพียง 40% ที่มีความสามารถในการอ่านตั้งแต่ระดับ 2 ขึ้นไป ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD

จากผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านดิจิทัลของ IMD 2019 และผลการประเมิน PISA 2018 เห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่โลกโลกาภิวัตน์ การเรียนรู้บนโลกดิจิทัลมีความสำคัญมากขึ้น ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นต้องมีการปรับทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งครูหรือบุคลากรทางการศึกษาควรมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และมีทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อที่จะสามารถก้าวเท่าทันเทคโนโลยีและสามารถนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการปรับเปลี่ยนและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้เข้าถึงผู้เรียนได้อย่างแท้จริงควบคู่กับสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องส่งเสริมการจัดการศึกษาและการฝึกอบรมด้านดิจิทัลที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในรูปแบบใหม่ ๆ มีการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ โดยให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข และผู้เรียนสามารถคิดเป็น ต่อยอดได้ คือ สามารถนำความรู้จากการเรียนรู้บนโลกดิจิทัลไปใช้ประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์ได้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนต่อยอดการเรียนรู้เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ นำไปสู่การพัฒนาความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

 เล่นให้เป็นเรื่อง

ไม่ใช่เรื่องเล่น ๆ

การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยนั้นเป็นการเรียนรู้ผ่านการเล่น (Learn through Play) เป็นการเรียนรู้ที่มีความสุขของเด็กผ่านการลงมือทำ (Learning by Doing) ซึ่งเมื่อมีความสุข สมองจะเปิดรับข้อมูลต่าง ๆ เกิดการอยากเรียนรู้อยากทำซ้ำและเมื่อทำซ้ำบ่อย ๆ จะเกิดเป็นทักษะและความชำนาญติดตัวเด็กไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป (สุภาวดี หาญเมธี, 2560) การเล่นยังช่วยฝึกกล้ามเนื้อมัดเล็กฝึกสมองจินตนาการ ซึ่งส่งเสริมพัฒนาการได้มากกว่าการนั่งท่องจำในห้องเรียน ในที่นี้ผู้เขียนขอแบ่งการเรียนรู้ ออกเป็นการเรียนรู้ในห้องเรียน และการเรียนรู้นอกห้องเรียน

การเรียนรู้ในห้องเรียนนั้น ครูจะต้องดูแลและจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กให้เกิดพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้สมวัย ผ่านการจัดกิจกรรม สื่อ/อุปกรณ์ เทคโนโลยีต่าง ๆ ดังกรณี

ตัวอย่างของอาร์คกิ (Arkki) ซึ่งเป็นโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ของประเทศฟินแลนด์ มีการสอนโดยการตั้งโจทย์ให้เด็กออกแบบบ้าน ห้องนอน สนามเด็กเล่น และเฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ เช่น เก้าอี้ 5 อารมณ์ มีอารมณ์สุข ยุ่ง ซี้เกียจสงบ และเศร้า ให้เด็กเลือกวัสดุมาทำมีครูซึ่งเป็นสถาปนิกที่สามารถอธิบายโครงสร้าง แผนผัง ตามหลักวิทยาศาสตร์ แนะนำให้เด็กเข้าใจมาตราส่วน จากนั้นจะนำผลงานมารวมกันและให้อธิบายให้เพื่อนฟังว่าเก้าอี้แบบต่าง ๆ มีแรงบันดาลใจจากอะไร เป็นการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับอิสระทางความคิดและจินตนาการของเด็กดังคำกล่าวที่ว่า จินตนาการสำคัญกว่าความรู้

การเรียนรู้นอกห้องเรียนนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กเพราะการได้ทำกิจกรรมกับพ่อแม่ การได้ไปในสถานที่ใหม่ ๆ ได้เห็นสิ่งใหม่ ๆ นั้นจะกระตุ้นความอยากรู้ อยากเรียนรู้ของเด็กให้มากยิ่งขึ้น แหล่งเรียนรู้ที่สำคัญนอกห้องเรียนที่ขอแนะนำ คือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งมีทั้งของภาครัฐและเอกชนที่ซึ่งให้เด็ก ๆ ได้ทำกิจกรรม เช่น การเก็บไข่ไก่ ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์เป็นการเล่นที่สร้างจินตนาการในการประกอบอาชีพและความรักในอาชีพเกษตรกรให้เกิดขึ้น สำหรับยุคปัจจุบันเด็ก ๆ สามารถเรียนรู้นอกห้องเรียนผ่านการเล่นเกม

พวสวศม เทพเรืองชัย
สำนักมาตรฐานการศึกษา
และพัฒนาศึกษาเรียนรู้

ออนไลน์และออฟไลน์ YouTube และ Google สามารถใช้โปรแกรมหรือเกมที่ช่วยในการเรียนรู้ เช่น Kahoot เป็นการสร้างทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัลได้เป็นอย่างดี แต่พ่อแม่ผู้ปกครองควรดูแลในเรื่องของการใช้ให้เป็นเวลา ไม่หมกมุ่นกับเกมหรืออินเทอร์เน็ตมากเกินไป

การเล่นเป็นธรรมชาติของเด็กเกิดขึ้นกับเด็กทุกวัน การเล่นสร้างความสุขสนุกสนานทำให้ร่างกายได้เคลื่อนไหว เรียนรู้การทำความรู้จักกับสิ่งรอบตัว เกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ซึ่งก่อให้เกิดพัฒนาการด้านต่าง ๆ เช่น นิสัยใจคอ บุคลิกภาพ การอยู่ร่วมกับคนอื่น ความพยายาม มุ่งมั่น มีวินัยวิธีการคิดการจัดการปัญหา และการเล่นยังทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะเข้าใจตัวเองถึงความสามารถ ความถนัด และความสนใจในเรื่องใดเป็นพิเศษที่อาจส่งผลกับการงานอาชีพในอนาคต การเล่นจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตของเด็ก ดังคำของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ที่ทรงชี้ไว้อย่างชัดเจนในหนังสือ เติบโตตามรอยพ่อว่า “ได้เล่นดิน เล่นทราย เล่นน้ำ...เล่นไฟ ไม่ใช่เรื่องเล่น ๆ เพราะนี่คือการสัมผัสครั้งแรกกับงานชลประทานและการปลูกป่าของพ่อหลวงรัชกาลที่ 9”

เอกสารอ้างอิง

สุภาวดี หาญเมธี. (บรรณาธิการ). (2560)

เติบโตตามรอยพ่อ. กรุงเทพฯ: รักลูกบุ๊คส์.

สภาวะการณ์ การจัดการศึกษาสำหรับ เด็กปฐมวัยในประเทศไทย

ศาสตราจารย์ ดร.พริยะ ผลพิรุฬห์
และคณะ
ศูนย์ศึกษาพัฒนาการเศรษฐกิจ
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ทิศทางการกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศในระดับโลก หนึ่งในเป้าหมายการพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาคนให้ มีทักษะในการก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 โดยวัตถุประสงค์คือ ความเป็นอยู่ที่ดีมากขึ้น (Well - Being) ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึง ทรัพยากร เช่น รายได้ ความมั่นคง การงาน และที่อยู่อาศัย เป็นต้น และการมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Quality of Life) เช่น สุขภาพ การมีส่วนร่วมทางสังคม การศึกษา ความปลอดภัย ความพึงพอใจในชีวิต และสิ่งแวดล้อม โดยการเข้าถึง สิ่งเหล่านี้อย่างเท่าเทียมแล้วแต่เป็นการพัฒนาหรือการเจริญเติบโตที่ยั่งยืน ซึ่งจำเป็นต้องสร้างทักษะให้รองรับกับ บริบทการเปลี่ยนแปลงโลกที่เกิดขึ้นในอนาคตได้ด้วยการเป็นคนที่มีศักยภาพและคุณภาพ ดังนั้นจึงต้องมีกระบวนการ ปฏิรูปการเรียนรู้ในทุกระดับช่วงวัย ซึ่งต้องอาศัยการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเปลี่ยนบทบาทครูผู้สอนให้สอดคล้องกับการเรียนรู้รูปแบบใหม่ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และการพัฒนา ระบบบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

การจะพัฒนาให้คนตอบเป้าหมายดังกล่าวนี้ ส่วนสำคัญที่สุดก็คือ “การเริ่มอย่างถูกต้องตั้งแต่เด็กเล็ก” (Put Children to the Right Start) การให้ความสำคัญตั้งแต่แรกเกิดในปัจจุบันจนเติบโตใหญ่กลายเป็นผู้ใหญ่ที่สำคัญ ของชาติในอนาคต ในช่วงวัยเด็กเล็กเป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาทุนมนุษย์ เนื่องจากการพัฒนาในช่วงเด็กเล็ก จะเป็นช่วงที่พัฒนาการทั้งทางด้านสมองและการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ สามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว หากรัฐบาลได้ลงทุน การสร้างคนในช่วงเวลาดังกล่าวย่อมเป็นสิ่งที่ให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่ามากที่สุดเพราะ “เด็กในวันนี้ คือ ผู้ใหญ่ที่ดี ในวันข้างหน้า” ด้วยเหตุนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะหน่วยงานนโยบายและแผนด้านการศึกษา ของประเทศ จึงได้ดำเนินการศึกษาสภาวะการณ์การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในประเทศไทย ซึ่งวิเคราะห์ สภาวะการณ์ทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเข้าถึง (Access) 2) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และ 3) คุณภาพ (Quality) ภายใต้สภาวะการณ์ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยวิเคราะห์ตั้งแต่ปฏิสนธิตลอดจนเข้าสู่การเรียนรู้ระดับประถมศึกษา และครอบคลุมตั้งแต่การดูแลด้านสาธารณสุข สุขอนามัย โภชนาการ การศึกษาและการเรียนรู้ เพื่อจัดทำ ข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

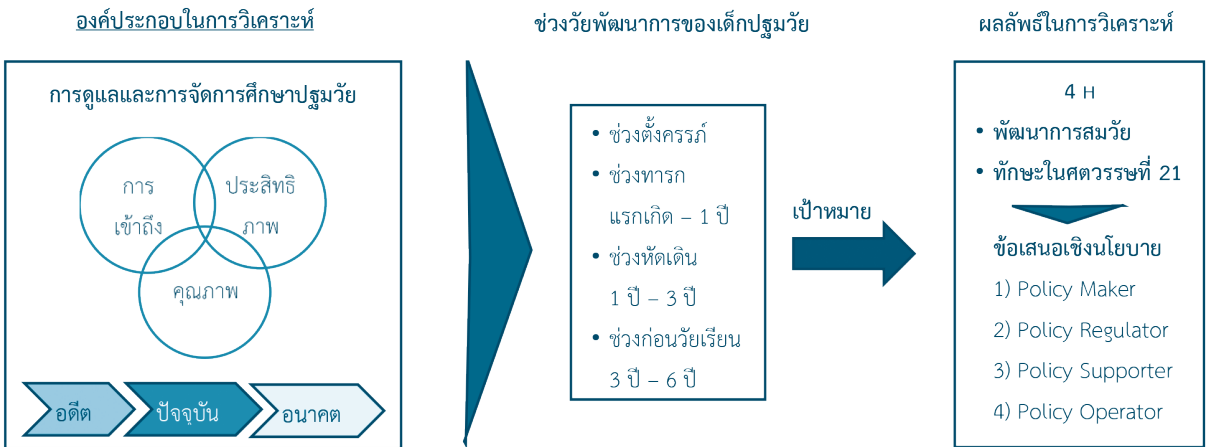
วัตถุประสงค์

- 1) ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย เช่น หน่วยงานที่จัดการศึกษาปฐมวัย รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัย จำนวนเด็กปฐมวัยในแต่ละสังกัด นโยบายที่เกี่ยวข้อง ปัญหาและความท้าทาย ฯลฯ
- 2) ศึกษาผลของการจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย ทั้งในด้านคุณภาพ ประสิทธิภาพ รวมถึงโอกาสการเข้าถึง โดยให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณที่ใช้ข้อมูลการสำรวจในระดับประเทศ
- 3) ศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาปฐมวัยของประเทศไทยในอนาคตทั้งการศึกษารูปแบบในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย โดยหน่วยงาน องค์กรและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่จัดและร่วมจัดการศึกษา
- 4) จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในประเทศไทยที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต ในศตวรรษที่ 21

กรอบแนวคิดในการศึกษา

สำหรับกรอบแนวคิดในการศึกษาสภาวการณ์ปฐมวัยในประเทศไทย เพื่อให้ครอบคลุมการวิเคราะห์ที่รอบด้าน จึงได้ทำการวิเคราะห์สภาวการณ์ทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเข้าถึง (Access) 2) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และ 3) คุณภาพ (Quality) ภายใต้สภาวการณ์ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต โดยวิเคราะห์จำแนกตามแต่ละช่วงวัยของเด็กปฐมวัยตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 6 ปี ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การดูแลด้านสาธารณสุข สุขอนามัย โภชนาการ การศึกษา และพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนที่เด็กจะเข้าสู่การศึกษาภาคบังคับในระดับประถมศึกษาต่อไป ทั้งนี้ เป้าหมายของการพัฒนาเด็กปฐมวัย คือ เด็กต้องมีพัฒนาการที่สมวัย และเด็กต้องมีทักษะที่สำคัญจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศในยุคศตวรรษที่ 21 โดยสามารถสรุปกรอบแนวคิดได้ดังแผนภาพที่ 1

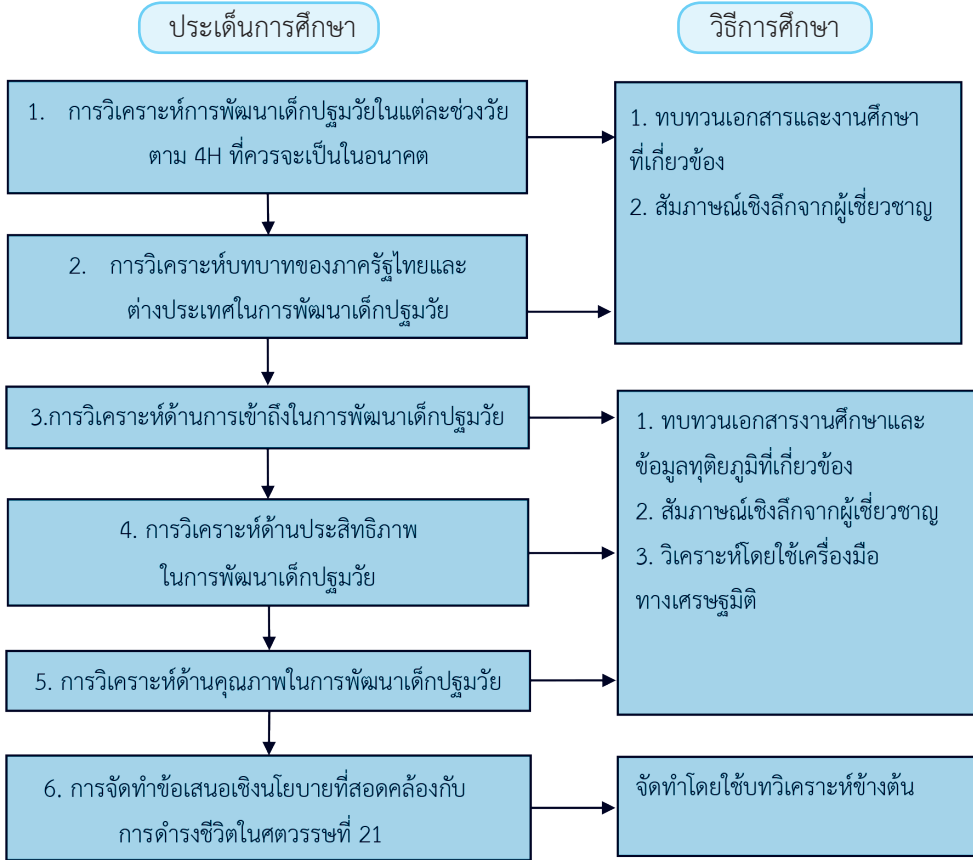
แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาสภาวการณ์ปฐมวัยในประเทศไทย

ที่มา: คณะผู้วิจัย

ดังนั้นเพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ และดำเนินงานได้ตามกรอบแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนวิธีการดำเนินงานต่างๆ ดังแสดงในแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 วิธีการดำเนินงานโครงการ

ทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในอนาคต

ภาครัฐไทยได้มองเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ที่ถูกแทนด้วย H หรือที่เรียกว่า “4H” แต่ละ H มีรายละเอียดดังนี้

1) การพัฒนาทางด้านสมอง (Head) หมายถึง การพัฒนาทางด้านสติปัญญา การเรียนรู้ทางการคิด วิเคราะห์ แก้ไขปัญหา และความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงความสามารถในการประเมินสิ่งต่าง ๆ และการตัดสินใจอยู่บนหลักเหตุผล นอกจากนี้ยังรวมถึงแนวความคิดเชิงนวัตกรรมที่มีความไวในการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และทักษะทางด้านการปรับตัว ไหวพริบ ปฏิภาณ

2) การพัฒนาทางด้านจิตใจ (Heart) หมายถึง การปลูกฝังคุณค่าทางด้านจิตสำนึก การรับรู้ถึงการทำประโยชน์เพื่อส่วนร่วม สังคม และการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อการอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นในโลกอนาคตต้องการผู้ที่มีการพัฒนาทักษะทางด้านจิตใจทั้งภายในตัวปัจเจกบุคคลและภายนอกในการปรับตัวอยู่ร่วมกับคนในสังคม

3) การพัฒนาทางทักษะการปฏิบัติ (Hand) หมายถึง การส่งเสริมทักษะทางการทำงาน ความสามารถ และความถนัดต่าง ๆ อันสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของบุคคลไม่ว่าจะเป็นทักษะการสื่อสาร เจรจา การสื่อความคิด และการกระทำของตัวเองที่สามารถทำงานกับเพื่อนร่วมงานได้ ทั้งนี้ การสื่อสารไม่ได้เป็นเพียงแค่การใช้วาจาในการสื่อสารให้เข้าใจข้อความที่ต้องการสื่อเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทักษะการเขียนอย่างมีประสิทธิภาพ

4) การพัฒนาสุขภาพ (Health) หมายถึง การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ทางการดูแลสุขภาพ เสริมสร้างนิสัยให้เป็นผู้มีสุขภาพที่ดี อันสามารถปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตได้ด้วยร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง

ก่อนที่จะพัฒนาเด็กไปสู่ทักษะศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานเสียก่อน หรือที่เรียกว่า “พัฒนาการสมวัย” ซึ่งต้องใช้ความเข้าใจในการพิจารณาถึงช่วงวัยของพวกเขาว่า ควรได้รับการพัฒนาด้านใดบ้างเพื่อที่จะทำให้เกิดประสิทธิผล แต่ละพัฒนาการจะมีช่วงอายุที่สำคัญสำหรับการพัฒนาอย่างรวดเร็วและสูงสุดที่แตกต่างกันตามการเจริญเติบโตของสมอง หรือที่เรียกว่า “หน้าต่างแห่งโอกาส (windows of opportunity)” คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์และเชื่อมโยงกับ 4H ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางแสดงหน้าต่างแห่งโอกาสในการพัฒนาเด็ก

4H	พัฒนาการ	ตั้งครครภ์	0-1 ปี	1-2 ปี	2-3 ปี	3-4 ปี	4-5 ปี	5-6 ปี		
Health	Physical development									
	Gross Motor development		[Bar spanning 0-6 years]							
	Fine Motor development		[Bar spanning 0-6 years]							
Heart	Emotional development									
	Emotional control		[Bar spanning 0-2 years]							
	Social development									
	Attachment		[Bar spanning 0-1 year]							
	Independence			[Bar spanning 1-2 years]						
Head & Hand	Cooperation					[Bar spanning 3-6 years]				
	Cognitive development									
	Vocabulary		[Bar spanning 0-3 years]							
	Language		[Bar spanning 0-6 years]							
	Math/Logic			[Bar spanning 1-4 years]						

ที่มา: วิเคราะห์จาก Van der Gaag (1997), Solow (2014), Sousa (2016) และ Johnson (2017) และสรุปโดยคณะผู้วิจัย

จากการวิเคราะห์งานศึกษาขององค์กรชั้นนำในต่างประเทศที่กล่าวถึงทักษะที่ต้องการในอนาคต ได้แก่ World Economic Forum (WEF) และ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) ผู้วิจัยได้จัดทำกลุ่มทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และเป็นกลุ่มทักษะที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ดังตารางถัดไป

นอกจากนี้ทางผู้วิจัยยังเห็นว่า การพัฒนาภาษาที่สอง (second language) หรือ ทักษะความชำนาญด้านภาษาอังกฤษเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับการพัฒนาคนไทยให้มีความสามารถและศักยภาพที่ดีในอนาคต จากหน้าต่างแห่งโอกาสที่เคยกล่าวถึงไปในก่อนหน้านี้ ภาษาที่สองมีช่วงโอกาสในการพัฒนาให้มีความสามารถเริ่มได้ตั้งแต่ช่วงปฐมวัยจนกระทั่งเด็กอายุ 10 ปี โดยสถานะปัจจุบันของไทยจากรายงานการจัดอันดับทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ ไทยอยู่ในอันดับท้าย ๆ (6 จาก 8) อยู่แม้เทียบกันภายในอาเซียน ซึ่งสาเหตุมาจากแนวทางการพัฒนาที่ไม่เหมาะสม เรียนภาษาอังกฤษแบบเน้นท่องจำ แต่ไม่เน้นนำไปใช้งาน

ตารางแสดงทักษะในโลกอนาคตที่ประเทศไทยควรนำมาเป็นเป้าหมายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ทักษะ	แหล่งที่มาทักษะ		ตรงกับแนวโน้ม ตลาดแรงงาน	4H			
	WEF	OECD		Head	Heart	Hand	Health
กลุ่มทักษะพื้นฐาน							
Literacy	✓			✓		✓	
Numeracy	✓			✓		✓	
ICT literacy/ Using information/ Communication technology devices	✓	✓	✓	✓		✓	
Scientific literacy	✓			✓		✓	
Financial literacy	✓			✓		✓	
Cultural & civic literacy	✓				✓		
กลุ่มทักษะด้านความคิด สติปัญญา กระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้							
Critical thinking/ problem – solving	✓	✓	✓	✓			
Creativity	✓	✓	✓	✓			
Curiosity	✓		✓	✓			
Initiative	✓		✓	✓			
Adaptability	✓			✓			
Learning how to learn		✓	✓	✓			
Self-regulation		✓		✓			
Self-efficacy		✓		✓			
กลุ่มทักษะทางสังคมและอารมณ์ และการทำงานเป็นทีม							
Communication	✓					✓	
Persistence/grit	✓				✓		
Collaboration	✓	✓	✓		✓		
Leadership	✓		✓		✓		
Social & cultural awareness	✓	✓			✓		
Empathy		✓	✓		✓		

ที่มา: วิเคราะห์และประมวลผลจากข้อมูลของ World Economic Forum (2016, 2018) และ OECD (2018)
หมายเหตุ: แม้ความสำคัญของ Health จะไม่ได้ถูกกำหนดเข้ามารวมในทักษะในโลกอนาคต แต่การมีสุขภาพที่ดี (ทั้งสุขภาพใจและสุขภาพกาย) ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทักษะในด้านอื่น ๆ

บทบาทของภาครัฐไทยในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

บทบาทภาครัฐไทยได้เข้ามามีส่วนพัฒนาเด็กปฐมวัย ตั้งแต่รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ตลอดจนนโยบาย และยุทธศาสตร์ รวมถึงแผนต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยเริ่มต้นตั้งแต่การรองรับพัฒนาการของเด็กตั้งแต่ช่วงตั้งแต่ตั้งครรภ์ไปจนถึงก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า แม้ตั้งครรภ์ได้รับการดูแลสุขภาพอย่างทั่วถึง ตั้งแต่การวางแผนครอบครัว อนามัยเจริญพันธุ์ และฝากครรภ์ การได้รับการดูแลจากภาครัฐตั้งแต่แรกเกิดทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม รวมถึงสติปัญญาอันสามารถพัฒนาให้เหมาะสมกับช่วงวัยพัฒนาการ โดยรัฐเป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่าย การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมของเด็กซึ่งเป็นพลเมืองของประเทศ ผู้ปกครองหรือบิดามารดาได้รับสิทธิการสนับสนุนจากภาครัฐด้วยข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อันสามารถทำให้พวกเขาเลี้ยงดูบุตรให้การศึกษา และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในพัฒนาการของเด็กเล็กในแต่ละช่วงวัย ผลักดันการได้รับสารอาหารจากน้ำนมแม่อย่างเต็มที่ และภาวะโภชนาการของเด็ก และโรงเรียนอนุบาล/ศูนย์เด็กเล็ก/ศูนย์พัฒนาเด็ก ได้ถูกกำหนดให้มีการจัดการศึกษาให้แก่เด็กเพื่อสามารถได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมกับวัย

การดำเนินงานตามแผนงานต่าง ๆ นั้น จะผ่านความร่วมมือการดำเนินงานระหว่าง 4 กระทรวง ซึ่งได้จัดทำ MOU การบูรณาการความร่วมมือการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต ในการขับเคลื่อนและพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นไปที่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และเป็นพลเมืองที่มีวินัย สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดช่วงชีวิต มีทัศนคติและค่านิยมที่ดี รวมถึงสุขภาพร่างกายและจิตใจที่แข็งแรงสมบูรณ์ อีกทั้งยังต้องพร้อมเติบโตด้วยการตระหนักรู้และจิตวิญญาณแห่งสาธารณะ ทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม และมีความพร้อมในการเป็นพลเมืองของไทยของอาเซียน และของโลก ซึ่งเป้าประสงค์หลัก ได้แก่ 1. เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย และเป็นผู้สร้างสรรค์ มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม 2. เด็กทุกคนได้รับการพัฒนาที่เต็มศักยภาพ โดยมีหลักการที่สำคัญที่ยึดหลักพัฒนาการที่รอบด้านจากสภาพแวดล้อมที่สนับสนุน “ครอบครัวเป็นฐาน ชุมชนร่วมสร้าง ศูนย์เด็กเล็กคุณภาพ บริการมาตรฐาน เข้าถึง ครอบคลุม”

การสร้างแนวทางความร่วมมือที่นำไปสู่การบูรณาการในการพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้ง 4 กระทรวง ๆ โดยได้แบ่งเด็กออกเป็นทั้งหมด 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) เด็กปกติ 2) เด็กป่วย และ 3) เด็ก PSD (Psychosocial Disadvantages) โดยเด็กในแต่ละกลุ่มจะอยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานโดยเฉพาะในแต่ละช่วงวัย ในช่วงวัย 0 - 3 ปี เด็กส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงสาธารณสุข เมื่อเด็กก้าวเข้าสู่สถานศึกษาหรือเอกชน บทบาทการดูแลเข้าสู่กระทรวงศึกษาธิการเป็นเสียส่วนใหญ่ รวมถึงกระทรวงมหาดไทย สำหรับเด็กป่วยจะได้รับการดูแลจากกระทรวงสาธารณสุขในทุกช่วงวัย และเด็กที่อยู่ในกลุ่มยากจนหรือแม่วัยรุ่นจะอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้วิจัยสรุปบทบาทของรัฐที่รับผิดชอบในการพัฒนาเด็กปฐมวัยตาม 4H ได้ดังนี้

ตารางสรุปบทบาทที่รับผิดชอบในการพัฒนาเด็กปฐมวัยของกระทรวงฯ

ช่วงวัย	Head	Heart	Hand	Health
ตั้งครรรภ์				- สธ. (สุขภาพของแม่)
0 - 1 ปี	- สธ. (แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการ)	- สธ. (แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการ)	- สธ. (แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการ)	- สธ. (สุขภาพของเด็ก/แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการ) - พม. (การช่วยเหลือความรุนแรง/ครอบครัวอบอุ่น/เงินช่วยเหลือ) - มท. (การสร้างสภาพแวดล้อม)
1 - 3 ปี	- สธ. (แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการ) - มท. (การศึกษา)	- สธ. (แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการ) - มท. (การศึกษา)	- สธ. (แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการ) - มท. (การศึกษา)	- สธ. (สุขภาพของเด็ก/แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการ) - พม. (การช่วยเหลือความรุนแรง/ครอบครัวอบอุ่น/เงินช่วยเหลือ) - มท. (เงินช่วยเหลือ/การสร้างสภาพแวดล้อม)
3 - 6 ปี	- ศธ. (การศึกษา/เงินช่วยเหลือ) - มท. (การศึกษา)	- ศธ. (การศึกษา) - มท. (การศึกษา)	- ศธ. (การศึกษา) - มท. (การศึกษา)	- สธ. (สุขภาพของเด็ก/แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการ) - พม. (การช่วยเหลือความรุนแรง/ครอบครัวอบอุ่น) - ศธ. (พัฒนาการเคลื่อนไหว) - มท. (เงินช่วยเหลือ/การสร้างสภาพแวดล้อม)

หมายเหตุ: กระทรวงศึกษาธิการ=ศธ., กระทรวงมหาดไทย=มท., กระทรวงสาธารณสุข=สธ., กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์=พม.

■ สภาวะการณ์ด้านการเข้าถึงสิ่งจำเป็นในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ประเด็นการเข้าถึงที่น่าสนใจจะเน้นไปที่ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ซึ่งการวิเคราะห์จะมีทั้งเชิงคุณภาพจากการศึกษางานวิจัยในอดีต และเชิงปริมาณจากการใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติ ร่วมกับฐานข้อมูลที่มีการสำรวจอย่างละเอียด โดยงานศึกษานี้จะใช้แบบจำลอง Probit Regression และข้อมูลการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย ปี 2558 – 2559 (MICS) สำนักงานสถิติแห่งชาติ จากผลการวิเคราะห์ทั้งหมด สามารถสรุปมาเป็นประเด็นท้าทายด้านการเข้าถึงสิ่งจำเป็นในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้ดังนี้

1. การเข้าถึงองค์ความรู้ของแม่และผู้ปกครอง

ปัญหาสำคัญส่วนใหญ่ที่ทำให้เด็กไม่ได้รับสิ่งที่ควรได้รับในช่วงอายุต่าง ๆ มาจากทัศนคติ ความตระหนักรู้ ความเอาใจใส่ และองค์ความรู้ของแม่และผู้ปกครอง เนื่องจากเป็นประเด็นที่ไม่ค่อยมีปัญหาในการเข้าถึงจากการให้บริการด้านสาธารณสุข แต่มาจากตัวแม่และผู้ปกครองเองที่ทำให้เด็กไม่ได้รับสิ่งดังกล่าว ประเด็นที่ได้รับปัญหาจากทัศนคติและองค์ความรู้ของแม่และผู้ปกครองตั้งแต่ตั้งครรรภ์ แรกเกิด จนถึงอายุ 6 ปี ได้แก่ 1) การเข้ารับบริการ

ฝากครรภ์ภายใน 3 เดือน 2) การเข้าถึงองค์ความรู้ด้านโภชนาการสำหรับการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 23 เดือน 3) การเข้าถึงองค์ความรู้ในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กอย่างครบถ้วนก่อนอายุ 1 ปี 4) การเข้าถึงองค์ความรู้ในการดูแลสุขภาพฟันและช่องปากของเด็ก 5) การเข้าถึงองค์ความรู้ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของเด็กให้มีความพัฒนาการตามช่วงวัย

จึงทำให้การกระจายองค์ความรู้และสร้างความตระหนักด้านการดูแลเด็กปฐมวัยให้กับผู้ปกครองเป็นประเด็นท้าทายที่รัฐควรให้ความสำคัญ อย่างไรก็ตาม แม้ปัจจุบันอินเทอร์เน็ตทำให้การกระจายข้อมูลข่าวสารให้ทั่วถึงทุกคนสามารถทำได้โดยง่าย และภาครัฐได้เริ่มให้ความสำคัญกับการกระจายความรู้ผ่านช่องทางนี้ แต่ภาครัฐต้องตระหนักด้วยว่า ยังมีประชากรบางส่วนที่ไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ ดังนั้น การกระจายข้อมูลข่าวสารในรูปแบบอื่นที่ไม่ใช้อินเทอร์เน็ตยังคงเป็นสิ่งสำคัญที่ภาครัฐละเลยไม่ได้เช่นเดียวกันโดยเฉพาะพื้นที่ห่างไกลและชุมชนยากจน

นอกจากนี้ ผู้ปกครองควรมีองค์ความรู้ในการดูแลเด็กในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต เป็นต้น ที่เป็นประเด็นท้าทายใหม่ในยุคปัจจุบัน เพราะมีทั้งผลดีและผลเสียจากการใช้อุปกรณ์ดังกล่าว และเป็นหนึ่งในอุปกรณ์ที่ผู้ปกครองเริ่มนำมาใช้แทนของเล่นเสริมสร้างพัฒนาการ ประโยชน์ของอุปกรณ์ คือ เด็กสามารถใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการเข้าถึงสื่อต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองอันสามารถสร้างความบันเทิง และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในโลกกว้างได้ แต่ขณะเดียวกันข้อเสียที่ควรพึงระวังจากสื่อดังกล่าว คือ เนื้อหาที่อยู่บนอินเทอร์เน็ตนี้ไม่ได้สร้างขึ้นมารองรับการเข้าถึงของเด็กเล็ก ซึ่งพวกเขาไม่สามารถที่จะคัดกรองเนื้อหาบนเว็บไซต์ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง รวมถึงได้ผลกระทบทางด้านลบเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะเด็กในช่วงอายุ 2 - 3 ปีนี้จะได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นช่วงที่ต้องได้รับการพัฒนาทักษะทางการมองเห็น การเคลื่อนไหว หากใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นเวลานานจะส่งผลเสียต่อพัฒนาการได้ ดังนั้นหนทางการแก้ไขปัญหาหรือป้องกัน จึงขึ้นอยู่กับองค์ความรู้และความเอาใจใส่ของผู้ปกครอง ที่ควรมีการควบคุมระยะเวลาในการเล่นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ของเด็ก และเพิ่มกิจกรรมนอกสถานที่ให้เด็กได้ขยับร่างกาย และฝึกบริหารกล้ามเนื้อร่างกายรวมถึงสายตาอยู่บ่อยครั้ง

2. การเข้าถึงทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ประเด็นท้าทายด้านการเข้าถึงอีกประเด็นหนึ่งคือ ปัญหาการเข้าถึงทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัยของครัวเรือนที่มีปัญหาด้านกำลังทรัพย์ ซึ่งจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2560 ยังมีครัวเรือนที่มีเด็กปฐมวัยและมีฐานะยากจนอยู่ประมาณ 700,000 ครัวเรือน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 21.49 ของครัวเรือนทั้งหมดที่มีเด็กปฐมวัย (ครัวเรือนที่ไม่มีเด็กปฐมวัยมีครัวเรือนที่ยากจนเพียงร้อยละ 7.35 ของครัวเรือนทั้งหมดที่ไม่มีเด็กปฐมวัยเท่านั้น) โดยการเข้าถึงสิ่งจำเป็นนั้น ได้แก่ การเข้าถึงสารอาหารที่จำเป็น และการเข้าถึงหนังสือสำหรับเด็ก

3. การเข้าถึงการบริการที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยของภาครัฐ

จากการวิเคราะห์ที่ได้พบประเด็นท้าทายการเข้าถึงในบางประเด็นที่ภาครัฐควรให้ความสำคัญ ถึงแม้การบริการบางอย่างของรัฐ รัฐมีการสนับสนุนด้านค่าใช้จ่าย (ไม่เสียค่าใช้จ่าย หรือสิทธิ 30 บาท) แต่ยังมีผู้หญิงตั้งครรภ์ และเด็กปฐมวัยบางรายที่ไม่สามารถเข้าถึงเพราะสาเหตุอื่น โดยเฉพาะสาเหตุเรื่องพื้นที่ที่ในแต่ละพื้นที่เข้าถึงบริการของภาครัฐแตกต่างกัน ได้แก่ 1) การเข้าถึงสถานบริการฝากครรภ์ที่มีคุณภาพ 2) การเข้าถึงพื้นที่บริการพัฒนาเด็กปฐมวัย และ 3) การเข้าถึงบริการเมื่อเด็กมีพัฒนาการล่าช้า

■ สภาวะการณด้านประสิทธิภาพในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการพัฒนาเด็กปฐมวัยจะเป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของการจัดสรรทรัพยากรในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในภาพรวม เทียบระหว่างปัจจัยนำเข้าที่ใช้ไปกับผลผลิตที่ได้ และประเมินความคุ้มค่าของทรัพยากรในการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตที่ได้จากการพัฒนาว่าคุ้มกับทรัพยากรที่จัดสรรหรือไม่ ทั้งนี้ ด้วยข้อจำกัดของข้อมูล และตัวแปรด้านปัจจัยการผลิตและตัวแปรด้านผลผลิตสามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างจำกัด จึงทำให้การวิเคราะห์ไม่สามารถครอบคลุมทุกช่วงอายุของเด็กปฐมวัยได้ แต่อย่างไรก็ตามคณะผู้วิจัยได้มุ่งเน้นวิเคราะห์ในประเด็นหลักนั้นคือ การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่จะครอบคลุมเด็กตั้งแต่ 3 ปี จนถึงอายุก่อนเข้า ป.1 ซึ่งมีบทบาทและเป็นกลไกสำคัญอย่างมากในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในอนาคต ผลผลิตที่ถูกนำมาวิเคราะห์ด้านประสิทธิภาพของงานศึกษานี้มีความครอบคลุมเป้าหมายทั้ง 4H (Head Heart Hand Health) ได้แก่ สัดส่วนเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการที่สมวัยในแต่ละด้าน (การอ่านออกเขียนได้และการรู้จักตัวเลข การเรียนรู้ ร่างกาย สังคมและอารมณ์) สัดส่วนเด็กปฐมวัยที่มีความสมบูรณ์ด้านโภชนาการ เป็นต้น ซึ่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ส่วนปัจจัยนำเข้า เช่น งบประมาณในการศึกษา จำนวนนักเรียนต่อครูหรือต่อห้อง จำนวนครูที่มีคุณภาพ เป็นต้น จากผลการวิเคราะห์ทั้งหมด สามารถสรุปมาเป็นประเด็นท้าทายด้านประสิทธิภาพในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้ดังนี้

1. การกระจายทรัพยากรที่มีคุณภาพเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาชี้ว่า ในสภาวะการณปัจจุบัน การกระจายตัวของการให้บริการทั้งทางด้านสาธารณสุข และด้านการศึกษาของไทย ทำให้สัดส่วนแม่ที่เข้าถึงการฝากครรภ์ และสัดส่วนเด็กที่ได้รับการศึกษาในระดับปฐมวัย ไม่มีความแตกต่างกันในเชิงพื้นที่ (ในเขต/นอกเขต) และฐานะทางเศรษฐกิจ (ยากจน/ร่ำรวย) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ประเด็นท้าทายที่เผชิญอยู่ในปัจจุบัน คือ การกระจายทรัพยากรที่มีคุณภาพ เพื่อให้ประชากรทุกคนสามารถเข้าถึงการบริการที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน ในกรณีของการจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัย ผลการประเมินระบุว่าประสิทธิภาพในการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่กลุ่มสถานศึกษาในแต่ละพื้นที่ไม่เท่ากัน ก็มีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนามีคุณภาพที่แตกต่างกัน ทำให้งบประมาณที่ภาครัฐให้ลงไปนสถานศึกษาบางแห่งไม่คุ้มค่าต่อผลผลิต (จำนวนเด็กที่มีพัฒนาการสมวัย) ที่สถานศึกษาดังกล่าวผลิตขึ้น

2. การดำเนินงานที่ทำให้ทรัพยากรถูกนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานของสถานศึกษาที่ทำให้การจัดสรรงบประมาณไม่มีประสิทธิภาพ โครงการส่งเสริมพัฒนาเด็กปฐมวัยของรัฐบาลที่ผ่านมาที่ไดวางแผนไว้ เมื่อนำมาใช้ในเชิงปฏิบัติจริงและทำการจัดสรรงบประมาณลงไป กลับไม่ได้รับการดำเนินงานหรือผลลัพธ์ที่ตามทีวางแผนหรือคาดการณ์เอาไว้ เช่น ปัญหาด้านอาหารกลางวันทีการจัดอาหารและน้ำดื่มไม่เหมาะสมทั้งด้านปริมาณ คุณภาพไม่ถูกสุขลักษณะ ทั้งทีได้รับเงินสนับสนุน ประเด็นดังกล่าวเป็นปัญหาเชิงระบบทั้งหมดของกลไกภาครัฐ ซึ่งทีผ่านมาไม่ได้มีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น จากรายงานการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ 63 ประเทศทั่วโลกโดย IMD ในปี 2561 อันดับด้านประสิทธิภาพของภาครัฐ (Government Efficiency) ของประเทศไทยนั้นลดลงจากเดิมจากปีก่อน โดยประเด็นหลักมาจากด้านการคลังภาครัฐ (Public Finance) และด้านกรอบการบริหารภาครัฐ (Institutional Framework) ในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

■ สภาวะการณ์ด้านคุณภาพในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

คุณภาพของเด็กปฐมวัยเป็นเป้าหมายสำคัญ และสามารถสะท้อนถึงคุณภาพของการบริการที่ให้แก่เด็กปฐมวัยได้อย่างแท้จริง โดยงานศึกษานี้จะใช้แบบจำลองเศรษฐกิจมิติในการหาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพดังกล่าว โดยให้คุณภาพของเด็กปฐมวัยเป็นตัวแปรตามในแบบจำลอง และมีตัวแปรต้นเป็นปัจจัยที่มีความเป็นไปได้ที่จะมีผลต่อคุณภาพของเด็กปฐมวัย คือ ปัจจัยด้านลักษณะประชากร (ครอบครัวของเด็ก) รวมถึงประเด็นหลักในการวิเคราะห์ 2 ด้านก่อนหน้านี้นั้นคือ การเข้าถึงสิ่งที่สามารถพัฒนาเด็กปฐมวัย และประสิทธิภาพในดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย (ประสิทธิภาพสามารถสะท้อนคุณภาพของการให้บริการได้) ผลประมาณการ พบว่า การเข้าถึงสถานศึกษา และการได้รับการศึกษาจากสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ มีผลทางบวกต่อพัฒนาการของเด็กอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะพัฒนาการด้านสติปัญญา จึงทำให้สามารถสรุปประเด็นท้าทายด้านคุณภาพในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้ดังนี้

1. การพัฒนาให้เด็กทุกคนมีพัฒนาการที่สมวัยจากฝั่งผู้ให้บริการการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ที่ผ่านมารัฐบาลพยายามกระจายโครงสร้างพื้นฐานด้านการศึกษาให้เด็กปฐมวัยเข้าถึงหลักสูตรปฐมวัย โดยลดอุปสรรคจากฐานะเศรษฐกิจสังคมและพื้นที่ เพื่อเด็กปฐมวัยทุกคนสามารถเข้าถึง แต่อย่างไรก็ตามยังมีสถานศึกษาบางแห่งที่ยังไม่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพใกล้เคียงกับสถานศึกษาของภาคเอกชน หรือในกรุงเทพมหานคร ทำให้ทรัพยากรที่ใช้ไปส่งเสริมการศึกษาบางพื้นที่ไม่มีประสิทธิภาพและสะท้อนถึงการบริการทางการศึกษาที่ไม่เท่าเทียมกัน จึงต้องได้รับการปรับปรุงให้มีมาตรฐานและคุณภาพในการสามารถตอบโจทย์พัฒนาการในวัยเด็กได้อย่างสมบูรณ์ เพราะถ้าหากยังคงปล่อยปัญหาทิ้งไว้ เด็กที่ได้รับการพัฒนาในแต่ละสถานที่จะมีพัฒนาการที่ไม่เหมือนกัน และยังคงเป็นปัญหาสำหรับการต่อยอดการเรียนรู้ในช่วงชั้นต่อ ๆ ไปได้

จากผลการประเมินเห็นได้อย่างชัดเจนว่า พัฒนาการที่ปัญหาที่ใหญ่ที่สุดในการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการสมวัยคือ พัฒนาการด้านสติปัญญา ถึงแม้พิจารณาเฉพาะเด็กที่เข้าเรียนหลักสูตรปฐมวัย ก็ยังพบว่า มีเด็กจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถผ่านเกณฑ์ได้ โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ภายใต้การดูแลของสถานศึกษาที่ไม่มีประสิทธิภาพและคุณภาพ สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่า คุณภาพของทรัพยากรหลักในการพัฒนาเด็กปฐมวัย (ครูผู้สอน อุปกรณ์การเรียนการสอน) ยังมีคุณภาพไม่มากพอที่จะสามารถครอบคลุมให้เด็กทั้งประเทศเกิดพัฒนาการที่สมวัย รวมถึงประเด็นเรื่องความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ที่แม้เด็กจะได้รับการศึกษา เด็กที่ยากจนยังมีแนวโน้มที่จะมีพัฒนาการสมวัยด้านสติปัญญาน้อยกว่าเด็กที่ร่ำรวย ประเด็นนี้จึงเป็นอีกหนึ่งประเด็นท้าทายของภาครัฐในการลดช่องว่างดังกล่าวในการจัดระบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เด็กที่ยากจนและเด็กที่ร่ำรวยมีพัฒนาการที่ไม่แตกต่างกัน รวมถึงพัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ที่การเรียนระดับปฐมวัยไม่สามารถสร้างความแตกต่างระหว่างผู้ที่ไม่ได้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า การศึกษาระดับปฐมวัยที่ผ่านมาไม่ได้มีแนวทางพัฒนาทักษะกลุ่มนี้อย่างชัดเจน (พ.ร.บ. การพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 ได้มุ่งเน้นทักษะด้านสังคมและอารมณ์มากขึ้น) หากภาครัฐไม่สามารถแก้ไขปัญหาพัฒนาการดังกล่าวที่สมวัยอย่างจริงจังก็จะไม่สามารถพัฒนาเด็กไปสู่ศตวรรษที่ 21 ได้ เพราะทักษะศตวรรษที่ 21 ส่วนใหญ่นั้นเกี่ยวข้อง กับสติปัญญา และสังคมและอารมณ์ ภาครัฐจึงไม่สามารถที่จะละเลยได้

2. การพัฒนาให้เด็กทุกคนมีพัฒนาการที่สมวัยจากฝั่งผู้ปกครอง

ครอบครัวเป็นกลไกสำคัญที่สามารถผลักดันให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่สมวัย ผ่านการส่งเสริมจากการให้ลูกเข้าเรียน การจัดสรรอุปกรณ์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมภายในครอบครัว และการสั่งสอน จากผลการศึกษาก่อนหน้านี้นี้พบว่า การเข้าถึงอุปกรณ์สำหรับพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยเฉพาะหนังสือ ฐานะทางเศรษฐกิจมีผลทางลบการเข้าถึงอุปกรณ์ดังกล่าว ซึ่งมีแนวโน้มมีผลต่อไปยังความน่าจะเป็นในการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยเฉพาะด้านสติปัญญาได้ อย่างไรก็ตามประเด็นดังกล่าวเป็นปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำที่ภาครัฐสามารถควบคุมได้หากมีการสนับสนุนด้าน

ทุนทรัพย์อย่างเต็มที่ แต่ประเด็นท้าทายสำคัญอย่างแท้จริงที่น่ากังวลในฝั่งผู้ปกครอง คือ ทักษะคิดและความคิดของผู้ปกครอง เนื่องจากเป็นประเด็นที่ภาครัฐเข้ามาแทรกแซงได้ยาก

ทักษะคิดและความคิดในที่นี้คือ การให้ความสำคัญทั้งการศึกษา การซื้ออุปกรณ์สำหรับพัฒนาเด็กปฐมวัย และกิจกรรมเสริมสร้างพัฒนาการเด็ก รวมถึงวิธีการสั่งสอนเด็กปฐมวัยเมื่อเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จากผลการประเมิน พบว่า มีผลต่อพัฒนาการเด็กให้สมวัยอย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มผู้ปกครองที่น่าเป็นห่วงต่อทัศนคติดังกล่าว คือ กลุ่มผู้ปกครองที่มีการศึกษาดำ ซึ่งมีความมั่นใจที่จะให้เด็กได้รับปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัยต่ำกว่าแม่/ผู้ดูแลเด็กที่มีการศึกษาสูง โดยเฉพาะการส่งบุตรเข้าเรียนระดับปฐมวัย การมีหนังสือ การทำกิจกรรมที่ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่มีผลต่อสติปัญญา (อ่านหนังสือ เล่นิทาน ร้องเพลง หัดเรียกชื่อสัตว์/สิ่งของ นับเลข หรือวาดรูป) รวมถึงแม่/ผู้ดูแลเด็กที่ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาดำจะมีแนวโน้มที่จะสั่งสอนเด็กด้วยความรุนแรงทั้งวาจาและร่างกาย มากกว่าแม่/ผู้ดูแลเด็กที่มีการศึกษาสูง ซึ่งการสั่งสอนลักษณะนี้จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ ดังนั้นการหาแนวทางที่เหมาะสมที่จะปรับทัศนคติและความคิดของผู้ปกครองกลุ่มดังกล่าว จึงเป็นประเด็นท้าทายหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัยไทยในปัจจุบัน

3. การพัฒนาให้เด็กมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

การพัฒนาให้เด็กมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นหลักสูตรปัจจุบันในการพัฒนาปฐมวัย ได้มีการนำทักษะที่ตรงกับศตวรรษที่ 21 บางทักษะเข้าไปในหลักสูตรการศึกษา โดยเฉพาะทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา (critical thinking/problem - solving) การคิดอย่างสร้างสรรค์ (creativity) การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (communication) การทำงานร่วมกับผู้อื่น (collaboration) และความตระหนักรู้ทางสังคมและวัฒนธรรม (social & cultural awareness) แต่อย่างไรก็ตามด้วยภารกิจที่หลาย ๆ อย่างบนโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ยิ่งเวลาผ่านไปทักษะที่จำเป็นในอนาคตจึงมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย หลักสูตรดังกล่าวยังขาดการนำทักษะบางอย่างเข้าไปในหลักสูตร หรือยังไม่มีแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน ซึ่งทักษะเหล่านี้คณะผู้วิจัยเห็นว่ามีผลอย่างมากในการพัฒนาความสามารถของเด็กในอนาคต ได้แก่ 1) ความพยายามในการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (persistence/grit) 2) การรับรู้ความสามารถของตนเอง (self-efficacy) 3) ทักษะการใช้เทคโนโลยี (ICT literacy) และ 4) ทักษะความชำนาญด้านภาษาอังกฤษ (English Proficiency) จากประเด็นเรื่องของ The Windows of Opportunity หรือหน้าต่างแห่งโอกาสที่เคยกล่าวถึงไปก่อนหน้านี้ ภาษาที่สองมีช่วงโอกาสในการพัฒนาให้มีศักยภาพเริ่มได้ตั้งแต่ช่วงปฐมวัย ซึ่งภาษาอังกฤษสามารถเปิดโลกทัศน์ของเด็กให้เรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางและหลากหลายโดยเฉพาะบนโลกอินเทอร์เน็ตที่มีเนื้อหาสาระมากมายที่สามารถเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความสามารถของเด็กได้ ปัจจุบันการเรียนการสอนสองภาษา (Bilingual languages) ในสถานศึกษาของภาครัฐยังมีน้อยเมื่อเทียบกับภาคเอกชน

นอกจากนี้การนำทักษะศตวรรษที่ 21 เข้าไปในหลักสูตรเพียงอย่างเดียวคงไม่พอ ความท้าทายประการสำคัญที่ภาครัฐต้องเผชิญคือ ครูผู้สอน ที่จะต้องสรรหาครูที่มีคุณภาพมากพอที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดการเรียนรู้ทักษะศตวรรษที่ 21 ได้ เนื่องจากคุณภาพของครูมีผลต่อความสามารถของเด็กมากกว่าปัจจัยอื่น ๆ รวมถึงอุปกรณ์การเรียนการสอนที่มีคุณภาพและทันสมัย ที่ช่วยสนับสนุนครูผู้สอนให้สามารถสร้างห้องเรียนศตวรรษที่ 21 (21st Century classroom) ได้

■ แนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัย

1. แนวทางการยกระดับคุณภาพการพัฒนาเด็กปฐมวัยในต่างประเทศ

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยในต่างประเทศ โดยเลือกประเทศตัวอย่าง ได้แก่ สาธารณรัฐฟินแลนด์ สิงคโปร์ และญี่ปุ่น ที่มีแนวทางในการส่งเสริมที่มีความน่าสนใจประเทศไทยสามารถนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาที่กล่าวถึงไปในข้างต้นได้ รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยจากต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ

ประเทศ	แนวทางการพัฒนา
ฟินแลนด์	<ul style="list-style-type: none"> • ทารกแรกคลอดจะได้รับกล่องของใช้สำหรับเด็กอ่อน หรือ Baby Box (ที่นอน ผ้าห่ม ถูนอน เสื้อกันหนาว ผ้าอ้อม ถูเท้า รองเท้า กรรไกรตัดเล็บ เครื่องวัดอุณหภูมิร่างกาย หนังสือสำหรับเด็ก) กรณีที่ผู้ปกครองไม่รับกล่องจะได้รับเงินทดแทนจากรัฐ • อายุ 1 - 3 ปี เน้นให้มีการจัดการศึกษาภายในครอบครัว ให้เงินอุดหนุนในกรณีที่พ่อแม่เลี้ยงเด็กอยู่ที่บ้าน และมีการสุ่มตรวจคุณภาพของเด็กตามบ้านเป็นระยะ แต่หากในกรณีส่งเด็กไปเรียนที่ศูนย์เด็กเล็กจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเองและไม่ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล • อายุ 3 - 6 ปี ให้เงินอุดหนุนบุตร โดยจ่ายตั้งแต่บุตรคลอดจนถึงบุตรอายุครบ 17 ปี เพื่อนำเงินที่ได้ไปเป็นทุนการศึกษาหรือพัฒนาตนเอง • การเรียนการสอน เปิดโอกาสให้เด็กสามารถเลือกทิศทางการศึกษาของตนเอง โดยเน้นพัฒนาตัวเด็กตามศักยภาพของแต่ละคน โดยไม่ต้องแข่งขันกับผู้อื่น สนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่น เน้นพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมโดยเน้นการสร้างความร่วมมือกันระหว่างบ้าน โรงเรียนและชุมชน • พัฒนาคุณภาพครู ตั้งแต่พัฒนาหลักสูตรครู คัดกรองผู้ที่จะเข้ามาเป็นนักศึกษาครูอย่างเข้มงวด และการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู
ญี่ปุ่น	<ul style="list-style-type: none"> • รัฐบาลเล็งเห็นถึงความสำคัญของการอ่าน จึงได้จัดตั้งโครงการส่งเสริมการอ่าน โดยมอบหนังสือให้กับเด็กเล็กทุกคนเมื่อเข้าถึงบริการสาธารณสุขพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด เช่น สถานีอนามัย ศูนย์ตรวจสุขภาพ โรงพยาบาล เป็นต้น • สนับสนุนให้เด็กสามารถเข้าถึงโรงเรียนที่มีคุณภาพใกล้บ้าน ด้วยการยกระดับโรงเรียนอนุบาลให้มีมาตรฐานเท่ากันทุกโรงเรียน และออกกฎหมายให้เด็กอายุ 3 - 5 ปี เข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลภาครัฐบาลฟรีและให้เงินอุดหนุนในกรณีที่เด็กเรียนโรงเรียนอนุบาลภาคเอกชน • รัฐบาลญี่ปุ่นมุ่งเน้นมากที่สุดคือ การจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ในบริเวณห้องเรียน นอกบริเวณห้องเรียน อาคารสถานที่ รวมถึงพื้นที่ใช้สอยต่าง ๆ ซึ่งมีแนวคิดว่าการสร้างพื้นที่อาคารต้องเอื้อต่อการมีอิสระทางการเล่นและเหมาะสมต่อการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก โดยคำนึงถึงปลอดภัยของเด็กเป็นหลัก
สหรัฐอเมริกา	<ul style="list-style-type: none"> • รัฐบาลสนับสนุนแอปพลิเคชันส่งเสริม “Text4baby” เพื่อให้สตรีตั้งครรภ์ทุกรายสามารถเข้าถึงการดูแลสุขภาพที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน ให้บริการส่งข้อความแจ้งเตือนฟรีจำนวน 3 ข้อความ

ประเทศ	แนวทางการพัฒนา
	<p>ต่อสัปดาห์ เนื้อหาได้แก่ ระยะเวลาการตั้งครรภ์และพัฒนาการของทารก ภาวะโภชนาการที่เหมาะสม การได้รับวัคซีนตามอายุครรภ์ การตรวจตามนัดและการรับบริการทันตกรรม ภาวะแทรกซ้อนขณะตั้งครรภ์ และการให้องค์ความรู้เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่</p> <ul style="list-style-type: none"> ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กโดยเฉพาะก่อนเข้าเรียนปฐมวัยผ่านโปรแกรมช่วยสอน โดยเน้นไปที่การอาศัยแท็บเล็ตเป็นเครื่องมือในการช่วยสอน
สิงคโปร์	<ul style="list-style-type: none"> ยกระดับคุณภาพทั้งครูและผู้บริหารด้านปฐมวัย ผ่านการคัดเลือกครูด้วยกระบวนการมาตรฐาน ได้แก่ 1) การคัดกรองเบื้องต้นจากใบสมัคร โดยการตรวจคุณสมบัติขั้นต่ำ 2) การประเมินด้วยการทดสอบ 3) การสัมภาษณ์ และ 4) การติดตามผลการสอน ซึ่งหากผลการสอบไม่ถึงเกณฑ์ จะถูกปลดออกจากการเป็นครู ยกระดับคุณภาพทั้งครูและผู้บริหารด้านปฐมวัย ผ่านการให้เงินเดือนและค่าตอบแทนการว่าจ้างครูในอัตราที่สูง กำหนดให้เงินเดือนครูเป็นงบประมาณหลักในระบบโรงเรียน นอกจากนี้ยังยกระดับวิชาชีพครู โดยครูจะต้องเข้ารับการอบรมทางวิชาการอย่างต่อเนื่องทุกปีเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาการทุกปี ละ 100 ชั่วโมง โดยรัฐเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมด รัฐให้การช่วยเหลือโดยจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่พ่อแม่หรือผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยและรายได้ปานกลาง การศึกษาปฐมวัยในประเทศสิงคโปร์มาจากการร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงพัฒนาชุมชนเยาวชนและกีฬา ซึ่งเด็กจะได้รับคำแนะนำตามมาตรฐานการดูแลสุขภาพอนามัยเพื่อคัดกรองด้านสุขภาพและการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งหมายถึง การจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาทักษะทุกด้านให้แก่ผู้เรียน ในเด็กปฐมวัยจะไม่มุ่งเน้นเฉพาะการอ่านออกเขียนได้ ซึ่งเป็นทักษะทางสติปัญญาเพียงด้านเดียวแต่จะให้ความสำคัญกับการเล่นและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งจะทำให้เด็กได้รับการพัฒนาทักษะทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมควบคู่ไปพร้อมกัน โดยรัฐบาลเป็นเพียงผู้สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย
อังกฤษ	<ul style="list-style-type: none"> ได้มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ตั้งแต่ช่วงตั้งครรภ์จนจบการเรียนรู้ในระดับปฐมวัย โดยตั้งแต่ปฏิสนธิ - แรกคลอด ผ่านการจัดทำแอปพลิเคชันส่งเสริมการตั้งครรภ์และการคลอดอย่างปลอดภัย (Safe Pregnancy and Birth) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ได้แก่ รวบรวมข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสตรีตั้งครรภ์และทารก เช่น อายุสตรีตั้งครรภ์ อายุครรภ์ อัตราการเต้นของหัวใจทารก โรคประจำตัวของสตรีตั้งครรภ์ประวัติการตั้งครรภ์และการคลอด เป็นต้น เน้นการให้องค์ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของสตรีตั้งครรภ์และทารก แจ้งเตือนการนัดหมายโดยอาศัยหมายเลขของผู้ป่วยจากฐานข้อมูลเวชระเบียนของโรงพยาบาล และระบุอาการผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นขณะตั้งครรภ์ เช่น อาการเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด อาการเลือดไหลผิดปกติจากช่องคลอด เป็นต้น เทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ของเด็ก มีการใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีลักษณะการทำงานในรูปแบบของ Multimedia หมายถึงการใช้สื่อรวมกันมากกว่า 1 ชนิด ได้แก่ ตัวอักษร ภาพ เสียง และภาพเคลื่อนไหว โดยบูรณาการเข้ากับหลักสูตรการศึกษา เพื่อให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการเล่น

2. แนวทางการส่งเสริมเด็กปฐมวัยให้มีทักษะศตวรรษที่ 21

องค์กรชั้นนำอย่าง WEF ได้ระบุถึงแนวทางการส่งเสริมเด็กปฐมวัยให้มีทักษะศตวรรษที่ 21 โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

แผนภาพแสดงบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กเพื่อให้มีทักษะศตวรรษที่ 21 ของ WEF

 Policy-makers	 Educators	 Parents	 Researchers	 Businesses	 Tech developers	 Investors
<ul style="list-style-type: none"> นำทักษะศตวรรษที่ 21 เข้าสู่การเป็นวาระแห่งการพัฒนาเด็ก ส่งเสริมให้ทักษะนี้เข้าไปสู่ไปในหลักสูตรและระบบการศึกษา จัดทำการวัดผลประเมินผลารค่าเป็นงานที่ได้" จัดทำมาตรฐานการพัฒนาทักษะดังกล่าวทั้งตัวหลักสูตรและผลิตภัณฑ์ส่งเสริมการเรียนรู้ สนับสนุนเงินทุนและทรัพยากรที่เอื้อต่อการค้นคว้ารูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม" 	<ul style="list-style-type: none"> เป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างและนำร่องหลักสูตรการพัฒนาเด็กให้มีทักษะตามศตวรรษที่ 21" จัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่จำเป็นต้องหากิจกรรมหรือสิ่งของที่ตรงกับการพัฒนา กลุ่มทักษะศตวรรษที่ 21 "ให้มากที่สุด" เข้าไปทำงานอย่างใกล้ชิดร่วมกับผู้ประกอบการผ่านกระบวนการแนะนำแนวทางในการพัฒนาทักษะ 	<ul style="list-style-type: none"> สนับสนุนและนำเสนอ" (ยื่นคำร้อง)"การนำทักษะศตวรรษที่ 21" เข้าไปบูรณาการกับหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนต่อผู้สอนและสถาบันการศึกษาที่ลูกของตนเรียนอยู่" ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะในศตวรรษที่ 21" หล่อหลอมให้เกิดสภาพแวดล้อมในบ้านที่เอื้อต่อการสร้างทักษะ 	<ul style="list-style-type: none"> ทำการศึกษาวิจัยหาหลักฐานและข้อมูลเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 "ที่ดีที่สุด" ผลักดันผลการวิจัยที่ได้ศึกษามาออกสู่สาธารณะผ่านการประชุมวิชาการหรือออกเป็นรายงานเผยแพร่" 	<ul style="list-style-type: none"> มีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายกับภาครัฐและสถานศึกษาเพื่อให้ได้บุคลากรที่มีทักษะตรงกับความต้องการของธุรกิจ" ร่วมมือกับครูผู้สอนและนักวิจัย"ในการสนับสนุนเงินทุนและเป็นส่วนหนึ่งของการช่วยแก้ปัญหาช่องว่างด้านทักษะในเด็ก สร้างความมั่นใจแก่ครูผู้สอนและผู้ปกครองว่าการพัฒนาทักษะเหล่านี้จะทำให้เด็กนักเรียนประสบความสำเร็จในการทำงานในอนาคต 	<ul style="list-style-type: none"> สร้างผลิตภัณฑ์ที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 ได้มากขึ้น"ผ่านการทำความเข้าใจในวิธีการและแนวทางในการพัฒนาทักษะ เสาะหาความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ" ได้แก่"นักลงทุน"นักวิจัย"ภาคเอกชน"และครูผู้สอน"เพื่อทดลองและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด" 	<ul style="list-style-type: none"> ให้เงินทุนแก่ผู้พัฒนาเทคโนโลยีที่มีหน้าที่นำทักษะศตวรรษที่ 21" เข้าไปในผลิตภัณฑ์สำหรับการเรียนรู้

ที่มา: World Economic Forum (2016)

การจัดสรรสภาพแวดล้อมให้เกิดการพัฒนาทำได้ทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน โรงเรียนหรือสถานศึกษา สามารถดำเนินการได้ 2 แนวทาง แนวทางแรกคือ การพัฒนาหลักสูตรซึ่งมีหลากหลายรูปแบบ เช่น หลักสูตรที่เน้นให้เด็กมีการเรียนรู้ร่วมกันในลักษณะเป็นกลุ่ม หลักสูตรเน้นพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยการให้เด็กศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น แนวทางที่สองคือ การพัฒนาวิธีการเรียนการสอน เช่น การเรียนการสอนในลักษณะการทำโครงการหรือการสืบเสาะค้นคว้า (project - or inquiry-based learning) การเรียนการสอนผ่านการเล่น (play - based learning) ที่บ้าน การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่บ้านนั้นสามารถทำได้ 2 แบบ แบบแรกคือ การแทรกแซงโดยตรงโดยการสอนเทคนิคและความเข้าใจในการเลี้ยงดูแก่ผู้ปกครองเพื่อให้เด็กพัฒนาทักษะดังกล่าว รวมถึงส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีพฤติกรรมเชิงบวกและพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับบุตรหลาน แบบที่สองคือ ส่งผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญให้เข้าไปช่วยตัดสินใจในเรื่องของการดูแลสุขภาพและการเรียนรู้ของเด็กโดยเฉพาะในระหว่างตั้งครรภ์และอยู่ในช่วงทารก

ทั้งนี้ยังมีแนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีทักษะศตวรรษที่ 21 ผ่านสิ่งที่เรียกว่า ห้องเรียนศตวรรษที่ 21 (21st Century classroom) นั่นคือ การจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนตั้งแต่กระบวนการทัศน หลักการ วิธีการ โดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้อันเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคต สามารถแบ่งได้ออกเป็น 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ห้องเรียน มีมุมเรียนรู้และเทคโนโลยี การเล่นและออกกำลังกาย เจียบบงบ พักผ่อน เปิดโล่ง อุปกรณ์การเรียนการสอน 2) หลักสูตร ส่งเสริมการเรียนแบบสหวิทยาการ Bilingual languages 3) การเรียนการสอน จัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย การประเมินผลผ่านการประเมินตนเองและเพื่อน และ 4) ครูผู้สอน ติดต่อสื่อสารกับผู้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของเด็ก เช่น ผู้ปกครอง ครอบครัวยุคใหม่ของสิ่งต่าง ๆ ในห้องเรียน เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการเรียนของเด็กและสอนร่วมกันเป็นทีม

ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

จากการสรุปผลดังกล่าวทางคณะผู้วิจัยจึงจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการสมวัย และสามารถพัฒนาต่อไปยังทักษะศตวรรษที่ 21 โดยใจความสำคัญของการพัฒนา มีลำดับขั้นตอนคือ 1) ภาครัฐต้องกระจายคุณภาพและประสิทธิภาพของการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยให้ทั่วถึง และเท่าเทียม เพื่อลดความแตกต่างของพัฒนาการของเด็กตามพื้นที่ และความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคม มุ่งสู่การทำให้เด็กปฐมวัย ทุกคนสามารถมีพัฒนาการที่สมวัย ควบคู่ไปกับ 2) การปรับทัศนคติของผู้ปกครอง หลังจากนั้น 3) ยกระดับพัฒนาการที่สมวัยของเด็กให้ไปสู่การพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 โดยในแต่ละลำดับขั้นมีรายละเอียดแนวทางปฏิบัติจำแนกตามระดับผู้รับผิดชอบ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้สมวัยอย่างเท่าเทียมกัน

ระดับผู้รับผิดชอบ	แนวทางปฏิบัติ
ด้านสาธารณสุข	
ผู้กำหนดนโยบาย	<ul style="list-style-type: none"> ➢ กำหนดนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ที่คำนึงถึงการจัดสรรทรัพยากรทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ และการปรับทัศนคติของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านสาธารณสุขที่มีจุดประสงค์เพื่อให้หญิงตั้งครรภ์และเด็กสามารถเข้าถึงปัจจัยที่จำเป็นในทุกด้าน
ผู้กำกับนโยบาย	<ul style="list-style-type: none"> ➢ นำนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ เชื่อมโยงกับผู้สนับสนุนนโยบายและผู้ปฏิบัตินโยบายให้เกิดเป็นรูปธรรมในภาคปฏิบัติ ➢ พัฒนารฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับด้านสาธารณสุขของเด็กปฐมวัยให้ละเอียด เป็นระบบ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้โดยง่าย ➢ ให้เงินทุนสนับสนุนหรือสิทธิประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติและผู้สนับสนุนนโยบายที่ให้ความสำคัญกับการดูแลสตรีตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย ➢ ตรวจสอบการดำเนินงานตามกรอบที่วางแผนที่
ผู้สนับสนุนนโยบาย	<ul style="list-style-type: none"> ➢ หน่วยงานระดับท้องถิ่นทำหน้าที่สอดส่องและให้ความรู้ด้านสาธารณสุข (โภชนาการ สุขภาพ สุขอนามัย) แก่สตรีตั้งครรภ์และครอบครัว โดยเฉพาะแม่ที่อายุน้อย และไม่มีการศึกษา

ระดับผู้รับผิดชอบ	แนวทางปฏิบัติ
	<ul style="list-style-type: none"> ➢ หน่วยงานทางการศึกษาเองควมรู้เกี่ยวกับโภชนาการ การเลี้ยงดูเด็ก ไปอยู่ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่สตรีที่เข้าสู่วัยเจริญพันธุ์ ➢ หน่วยงานเอกชนให้ความสำคัญกับการจัดสถานที่ในสถานประกอบการทุกแห่งให้มีนมแม่เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นานอย่างน้อย 6 เดือน ➢ หน่วยงานเอกชนเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
ผู้ปฏิบัตินโยบาย	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สถานพยาบาล – สร้างระบบการดูแลสตรีตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัยเพื่อรองรับบุคลากรและทรัพยากรทางการแพทย์ที่มีคุณภาพ ให้ความสำคัญกับการบริการฝากครรภ์อย่างมีคุณภาพ (เข้ารับการฝากครรภ์ก่อนไตรมาสแรกของการตั้งครรภ์ ฝากครรภ์อย่างน้อย 5 ครั้งกับแพทย์) การให้วัคซีนครบตามเกณฑ์ทั้งสตรีตั้งครรภ์และเด็ก รวมถึงการส่งเสริมโภชนาการตามวัย ➢ บุคลากรทางการแพทย์ ปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมตนเองให้มีความสนใจในการไปดูแลช่วยเหลือสตรีตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัยในพื้นที่ชนบทหรือห่างไกล ใส่ใจในการให้บริการฝากครรภ์อย่างมีคุณภาพ การให้วัคซีนครบตามเกณฑ์ทั้งสตรีตั้งครรภ์และเด็ก รวมถึงการส่งเสริมโภชนาการตามวัย และเป็นกลไกสำคัญในการเข้าไปปรับทัศนคติของผู้ปกครองในการให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ปกครองที่มีการศึกษาต่ำในเรื่องกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ และวิธีการเลี้ยงดู
ด้านการศึกษาและการเรียนรู้	
ผู้กำหนดนโยบาย	<ul style="list-style-type: none"> ➢ กำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ที่คำนึงถึงการจัดสรรทรัพยากรทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ และการปรับทัศนคติของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ เช่น
ผู้กำกับนโยบาย	<ul style="list-style-type: none"> ➢ นำนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ เชื่อมโยงกับผู้สนับสนุนนโยบายและผู้ปฏิบัตินโยบายให้เกิดเป็นรูปธรรมในภาคปฏิบัติ ➢ ตรวจสอบการดำเนินงาน และมาตรฐานคุณภาพทรัพยากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (ทุก ๆ ปี) ในทุกสถานศึกษาที่อยู่ภายใต้การดูแลของภาครัฐ (โครงสร้างพื้นฐาน อุปกรณ์การเรียนการสอน ครู อาหารกลางวัน) โดยใช้เจ้าหน้าที่จากส่วนกลางประเมินมาตรฐาน (หากกำลังคนไม่พอจำเป็นที่จะต้องจัดสรรเพิ่ม) ➢ พัฒนาระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของเด็กปฐมวัยให้ละเอียด เป็นระบบ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้โดยง่าย ➢ ให้เงินทุนสนับสนุนหรือสิทธิประโยชน์พิเศษแก่ผู้ปฏิบัติและผู้สนับสนุนนโยบายที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้สมวัย
ผู้สนับสนุนนโยบาย	<ul style="list-style-type: none"> ➢ หน่วยงานระดับท้องถิ่นทำหน้าที่สอดส่องและให้ความรู้ด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยแก่ครอบครัวในชนบท และขอความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐทั้งด้านการศึกษา และสาธารณสุข หากพบเด็กที่พัฒนาการล่าช้า ➢ หน่วยงานเอกชนสนับสนุนด้านการผลิตหรือจัดสรรอุปกรณ์การเรียนการสอนที่มีคุณภาพให้แก่สถานศึกษาที่ด้อยคุณภาพ

ระดับผู้รับผิดชอบ	แนวทางปฏิบัติ
ผู้ปฏิบัตินโยบาย	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สถานศึกษา ปรับโครงสร้างการดำเนินงานด้านการศึกษาให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้เด็กปฐมวัยทุกรายได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพ สนับสนุนครูผู้สอนที่มีคุณภาพในทุกๆ ด้าน (ทรัพยากร การเรียนการสอน จำกััดภาระหน้าที่ ค่าตอบแทน บุคลากรช่วยเหลือ) ➢ ครูผู้สอน ยกระดับตนเองให้มีความสามารถในการสอนให้เด็กมีพัฒนาการที่สมวัย ติดตามดูแลอย่างใกล้ชิดในเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า ผ่านการขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ทั้งด้านการศึกษา และสาธารณสุข เป็นกลไกสำคัญในการเข้าไปปรับทัศนคติของผู้ปกครอง ในการให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ปกครองที่มีการศึกษาต่ำ ในเรื่องกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ และวิธีการสั่งสอน และทำงานร่วมกับผู้ปกครอง เพื่อเข้าใจธรรมชาติของเด็ก และนำไปพัฒนาการเรียนการสอนที่เหมาะสม พร้อมทั้งให้ความรู้ เรื่องการพัฒนาเด็กตามช่วงวัย

2. การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21

ระดับผู้รับผิดชอบ	แนวทางปฏิบัติ
ผู้กำหนดนโยบาย	<ul style="list-style-type: none"> ➢ นำทักษะศตวรรษที่ 21 เข้าสู่การเป็นวาระแห่งการพัฒนาเด็ก เพื่อให้สาธารณะชนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะ และสร้างความมั่นใจว่าการพัฒนาทักษะเหล่านี้จะทำให้เด็กสามารถประสบความสำเร็จในการทำงานในอนาคต ➢ จัดทำยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนาเด็กไปสู่ศตวรรษที่ 21 ➢ ให้เงินทุนสนับสนุนนัักการศึกษาหรือสถาบันวิจัยเพื่อทดลองหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาเด็กไปสู่ศตวรรษที่ 21
ผู้กำกับนโยบาย	<ul style="list-style-type: none"> ➢ นำยุทธศาสตร์และแผนรวมถึงแนวทางที่เหมาะสมมาพัฒนาหลักสูตรศตวรรษที่ 21 ➢ กระจายข้อมูล หลักสูตรและแนวทางในการพัฒนาไปสู่ผู้ปฏิบัติและผู้สนับสนุนนโยบาย ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีทักษะศตวรรษที่ 21 ➢ ให้เงินทุนสนับสนุนเพื่อสร้างห้องเรียนศตวรรษที่ 21 (21st Century Classroom) แก่ผู้สนับสนุนนโยบายและผู้ปฏิบัติ ➢ พัฒนาและจัดทำตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงพัฒนาการของเด็กปฐมวัยในทักษะศตวรรษที่ 21 ซึ่งปัจจุบันมีเพียงพัฒนาการที่สมวัยเท่านั้น โดยควรมีการจัดทำทุก 1 - 2 ปี ➢ จัดทำมาตรฐานการพัฒนาทักษะดังกล่าวและทำการวัดประเมินผลการดำเนินงานที่ได้จากผู้สนับสนุนนโยบายและผู้ปฏิบัติ
ผู้สนับสนุนนโยบาย	<ul style="list-style-type: none"> ➢ หน่วยงานเอกชนผลิต/คิดค้น/จัดหาอุปกรณ์และเทคโนโลยีการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะ ➢ หน่วยงานเอกชนร่วมมือกับภาครัฐพัฒนาครูและบุคลากรหรือผู้ปกครองผ่านการจัดอบรม (training)

ระดับผู้รับผิดชอบ	แนวทางปฏิบัติ
	<ul style="list-style-type: none"> ➢ มหาวิทยาลัยที่ผลิตครูระดับปฐมวัยพัฒนาครูให้มีความสามารถในการสอนทักษะศตวรรษที่ 21 และการสอนระบบสองภาษา (Bilingual languages) ➢ หน่วยงานระดับท้องถิ่นกระจายข้อมูลแก่ผู้ปกครองตระหนักถึงการพัฒนาเด็กให้มีทักษะศตวรรษที่ 21
ผู้ปฏิบัตินโยบาย	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สถานศึกษาสนับสนุนครูผู้สอนในทุก ๆ ด้าน (ทรัพยากรการเรียนการสอน จำกัดภาระหน้าที่ ค่าตอบแทน บุคลากรช่วยเหลือ) ให้เกิดการสร้างห้องเรียนศตวรรษที่ 21 (21st Century Classroom) ➢ ครูผู้สอน ปรับการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร และยกระดับการสอนให้เป็น 2 ภาษา / เป็นส่วนหนึ่งในการคิดค้นพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนโดยได้รับทุนสนับสนุนจากรัฐ / ทำงานร่วมกับผู้ปกครองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เหมาะสม พร้อมทั้งกระจายความรู้เรื่องการพัฒนาเด็กตามทักษะอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2560). *คู่มือส่งเสริมพัฒนาการเด็กแรกเกิด-5 ปี สำหรับผู้ปกครอง*. กระทรวงสาธารณสุข
 จินตนา พัฒนพงศธร, ชัยชนะ บุญสุวรรณ และณฤมล ธนเจริญวณิช. (2558). *พัฒนาการเด็กปฐมวัยไทย (The study of Thai Early Child Development)*. สำนักงานส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย.
 วชิระ เฟ็งจันทร์. (2561, 26 มีนาคม). *พัฒนาการเด็กไทยภายใต้กรอบความร่วมมือ 4 กระทรวง*. สืบค้นจาก http://nich.anamai.moph.go.th/download/2561/DSPM/4.slide%E0%B8%AD%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B8%9A%E0%B8%94%E0%B8%B5%2026%E0%B8%A1%E0%B8%B5%E0%B8%84.61_16032018.pdf
 สมชาย หาญหิรัญ. (2548). *แนวคิดการวัดประสิทธิภาพการผลิตทางเศรษฐศาสตร์*. สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร.
 สุนิ วงศ์คงคาเทพ. (2549). *ข้อเสนอเชิงนโยบายและกลยุทธ์การสร้างเสริมสุขภาพช่องปากของประชาชนไทย กลุ่มอายุต่าง ๆ ในทศวรรษหน้า*. กองทันตสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย กรุงเทพฯ: บริษัทสามเจริญพาณิชย์ จำกัด.
 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2560-2564*. กระทรวงศึกษาธิการ
 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *(ร่าง) แผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2560-2564*. กระทรวงศึกษาธิการ.
 Heckman, J. J. (2006). *Effective child development strategies*. The pre-K debates: Current controversies and issues, 2-8.
 Johnson, J. (2017). *The Digital Age&Brain-Based Learning Implications for 21st Century Learners*. Retrieved from <https://www.slideshare.net/McGrawHillEducation/2017-california-literacy-symposium-jim-johnson>
 Organisation for Economic Co-operation and Development. (2018). *The Future of Education and Skills Education 2030*.
 Solow, M. (2014). *10 Ways to Enhance Children’s Early Learning and Development*. Retrieved from <https://www.learningliftoff.com/10-ways-enhance-learning-young-children/>
 Sousa, D. (2016). *Likely Windows of Opportunity as a Child’s Brain Matures*. Retrieved from <https://auditoryverbaltherapy.net/2016/07/05/general-session-keynote-speaker/>
 Van der Gaag, J. (1997). *Early child development: An economic perspective*. Early Child Development: Investing in our Children's Future. The Netherlands: Elsevier Science, 287-95.
 World Economic Forum. (2016). *The Future of Jobs Report 2018*.
 _____. (2018). *The Future of Jobs Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution*.

แผนการศึกษา แห่งชาติ

กาญจพงศ์ พนมวัน
สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา

กับการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของ ประชากรไทยวัยแรงงาน ปี 2562

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดหน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา 54 ที่รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ที่มุ่งให้ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ที่ต้องมีการพัฒนาทุนมนุษย์ ให้มีศักยภาพในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งในสาขาต่าง ๆ พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนที่ต้องยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เท่าเทียม และทั่วถึง อีกทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 ระบุให้มีการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ที่คนในสังคมไทยทุกช่วงวัย มีทักษะความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้น มีการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล และมีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ด้านการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้กำหนดเป้าหมายให้ประชากรไทยวัยแรงงาน

(กลุ่มอายุ 15 - 59 ปี) มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 12.5 ปี ในปี 2579 ตลอดจนการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยโดยเวทีเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum : WEF) ของ Global Competitiveness Index 4.0 (GCI 4.0) ได้นำจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทยมาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดอันดับด้วยเช่นกัน จากรัฐธรรมนูญและแผนพัฒนาต่าง ๆ ข้างต้น ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ให้คนไทยทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยไม่มีค่าใช้จ่ายอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล มีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง เท่าเทียม ทั่วถึง อย่างมีศักยภาพ สามารถแข่งขันกับนานาประเทศ และพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์ดังกล่าว สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้จัดทำข้อมูลจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทยวัยแรงงานโดยใช้ข้อมูลการสำรวจสถานะการทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักร รอบที่ 3 ซึ่งเป็นการสำรวจในช่วงเดือนกรกฎาคม - กันยายน พ.ศ. 2562 จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ มีรายละเอียดดังนี้

ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทยวัยแรงงาน

ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทยวัยแรงงาน (กลุ่มอายุ 15 - 59 ปี) ซึ่งเป็นผู้อยู่ในกำลังแรงงาน ปัจจุบัน หรือเป็นผู้ถูกจัดจำแนกอยู่ในประเภทกำลังแรงงานตามการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปีโดยเฉลี่ย 0.1 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2555 จนถึง พ.ศ. 2562 ซึ่งใน พ.ศ. 2562 มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยเท่ากับ 9.65 ปี หรือมีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และจากเป้าหมายใน พ.ศ. 2579 ตามแผนการศึกษาแห่งชาติอยู่ที่ 12.5 ปี หรือมีการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างต่ำ โดยปัจจุบัน พ.ศ. 2562 พบว่ายังห่างจากค่าเป้าหมายถึง 2.85 ปี ซึ่งแนวโน้มจะถึงค่าเป้าหมายได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากต้องเพิ่มโดยเฉลี่ยปีละ 0.15 ปี แต่ปัจจุบันสามารถผลักดันได้โดยเฉลี่ย 0.1 ปีที่จะทำให้การคาดการณ์

จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยเมื่อสิ้นสุดแผนการศึกษาแห่งชาติใน พ.ศ. 2579 อยู่ที่ประมาณ 11.25 ปี ห่างจากค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ (12.5 ปี) ดังนั้นทุกภาคส่วนต้องร่วมกันผลักดันประชากรไทยกลุ่มอายุ 15 - 39 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่กระทรวงศึกษาธิการสามารถพัฒนาส่งเสริมเพื่อยกระดับการพัฒนาให้มีความรู้ที่สามารถต่อยอดวุฒิการศึกษาให้สูงขึ้นเพื่อสร้างโอกาสให้เพิ่มพูนความรู้ และเพิ่มโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพการงานโดยในปี 2562 มีปีการศึกษาเฉลี่ยเท่ากับ 10.83 ปี และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยปีละ 0.05 ปี และกลุ่มอายุ 40 - 59 ปี เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ดำเนินการพัฒนาให้ความรู้ที่ไม่เน้นการเพิ่มวุฒิการศึกษาแต่เป็นการให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านอื่น ๆ เช่น การให้ความรู้ในการอบรมทักษะอาชีพ โดยในปี 2562 มีปีการศึกษาเฉลี่ย เท่ากับ 8.32 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยปีละ 0.17 ปี

จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทยวัยแรงงาน (กลุ่มอายุ 15-59 ปี) อยู่ในระดับ ม.ต้น ในปี 2562

9.65 ปี
พ.ศ. 2562
ระดับ ม.ต้น

12.50 ปี
เป้าหมาย พ.ศ. 2579
ระดับ ม.ปลาย

กลุ่มอายุ	ปี 2561	ปี 2562	เพิ่ม (+) / ลด (-)
กลุ่มอายุ 15 - 39 ปี	10.79	10.83	+0.04
กลุ่มอายุ 40 - 59 ปี	8.18	8.32	+0.14
กลุ่มอายุ 15 - 59 ปี	9.57	9.65	+0.08
กลุ่มอายุ 15 ปีขึ้นไป	8.63	8.69	+0.06
กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป	5.09	5.22	+0.13

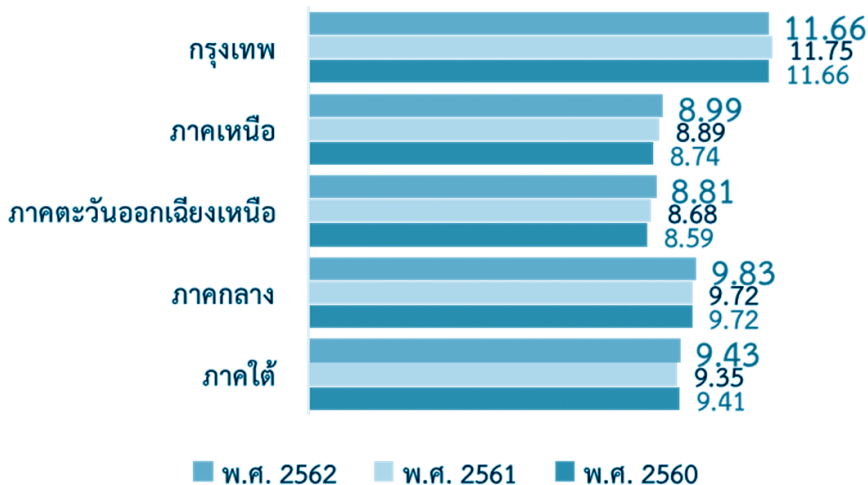
จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทย มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี

ในปี 2562 ประชากรไทยวัยแรงงานจำแนกตามภูมิภาค มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือมีการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี และมีแนวโน้มสูงขึ้น เมื่อจำแนกตามภูมิภาค พบว่ากรุงเทพมหานครมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยสูงสุด

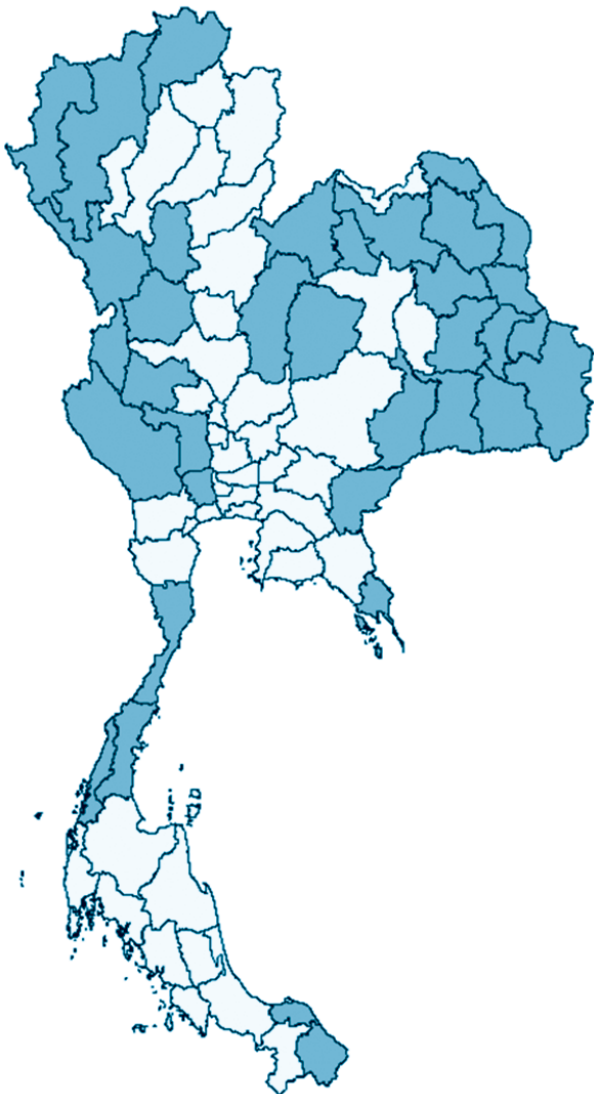
11.66 ปี รองลงมาเป็นภาคกลาง 9.83 ปี และภาคใต้ 9.43 ปี ส่วนภาคเหนือ 8.99 ปี และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 8.81 ปี ซึ่งมีการศึกษาต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ

ใน พ.ศ. 2562 ประชากรไทยวัยแรงงานทุกภูมิภาค โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ปีการศึกษาเฉลี่ยของ ประชากรไทยวัยแรงงาน ปี 2562 จำแนกตามรายจังหวัด

ใน พ.ศ. 2562 ปีการศึกษาเฉลี่ย
ของประชากรไทยวัยแรงงานรายจังหวัด
ร้อยละ 57 อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 43
อยู่ในระดับประถมศึกษา ดีขึ้นจาก พ.ศ. 2561
8 จังหวัด ได้แก่ ชัยนาท ราชบุรี สมุทรสาคร
บ้าน พะเยา นครราชสีมา อุรธานี และหนองคาย

พ.ศ. 2562 ประชากรไทยวัยแรงงานจำแนกตาม
จังหวัด มีจำนวน 44 จังหวัด (ร้อยละ 57.14) ที่มี
การศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ
จำนวน 33 จังหวัด (ร้อยละ 42.86) มีการศึกษาอยู่
ในระดับประถมศึกษา ซึ่งประชากรไทยวัยแรงงานใน
กรุงเทพมหานคร มีปีการศึกษาเฉลี่ย สูงที่สุด (11.66 ปี)
รองลงมา คือ จังหวัดนนทบุรี (11.49 ปี) ปทุมธานี
(10.84 ปี) ซึ่งจังหวัดที่มีปีการศึกษาเฉลี่ยน้อยที่สุด
3 ลำดับสุดท้าย ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส (8.12 ปี)
จังหวัดตาก (7.73 ปี) และจังหวัดนราธิวาส (7.20 ปี)

สูงกว่าระดับ ม.ต้น : มากกว่าหรือเท่ากับ 12.00 ปี
ระดับ ม.ต้น : 9.00 - 11.99 ปี
ระดับประถมศึกษา : 6.00 - 8.99 ปี
ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา : น้อยกว่า 6 ปี

ระดับการศึกษาของประชากรไทย วัยแรงงาน

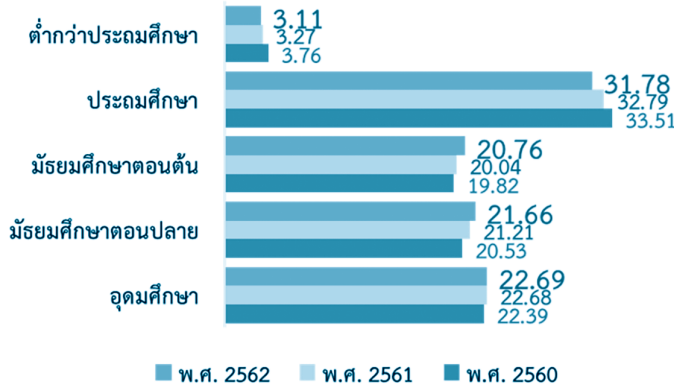
ประชากรไทยวัยแรงงานส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ใน
ระดับประถมศึกษา แต่มีแนวโน้มว่าจะมีระดับการศึกษา
สูงขึ้นทุกปี คือ มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
และอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ในปี 2560 ประชากรไทย
มีการศึกษาระดับประถมศึกษาคิดเป็น ร้อยละ 33.51 และ
ในปี 2562 ลดลงเหลือร้อยละ 31.78 ส่วนประชากรไทย
วัยแรงงานที่มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ในปี 2560 มีร้อยละ 19.82 ในปี 2562 เพิ่มขึ้นเป็น

ร้อยละ 20.76 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในปี 2560 มีร้อยละ 20.53 ในปี 2562 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 21.66

และระดับอุดมศึกษา ในปี 2560 มีร้อยละ 22.39 ในปี 2562 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 22.69

ร้อยละของประชากรไทยวัยแรงงานส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาและมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับอุดมศึกษา

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทย ตั้งแต่ปี 2555 – 2562 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเฉลี่ยเพียงปีละ 0.1 ปี ซึ่งเป้าหมายที่ตั้งไว้ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี ในปี 2579 อยู่ที่ 12.5 ปี หากจะให้บรรลุตามแผนการศึกษาแห่งชาติกำหนด รัฐบาลต้องมีการผลักดันส่งเสริม สนับสนุนให้ประชากรไทยได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น ดังนี้

1. จัดตั้งเจ้าหน้าที่ประสานงานกลางด้านการศึกษา ในแต่ละอำเภอ สำหรับติดตามเด็กเมื่อถึงเกณฑ์ เข้ารับการศึกษา สนับสนุนและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการเข้ารับการศึกษานักเรียนในระดับภาคบังคับ ที่ต้องมีการบูรณาการร่วมกันระหว่างท้องถิ่น ผู้บริหาร โรงเรียน ครู และผู้ปกครอง
2. จัดทำระบบรับนักเรียนและติดตามนักเรียน เข้ารับการศึกษาที่เป็นระบบเดียวกันทั้งประเทศ

ที่สามารถตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขได้ทันที โดยใช้บัตรประจำตัวประชาชนในการยืนยันข้อมูล ที่ทุกภาคส่วนและผู้ปกครองต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ในการติดตามเด็กให้เข้ารับการศึกษ โดยโรงเรียนต้องติดตามเด็กในพื้นที่ตามรายชื่อที่โรงเรียนรับผิดชอบให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี และส่งเสริมให้ศึกษาต่อถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี

3. จัดการศึกษาเชิงรุกให้ครอบคลุมประชากรทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มประชากรวัยแรงงาน ในสถานประกอบการ และผู้เรียนที่อยู่นอกระบบการศึกษา ให้กลับเข้ารับการศึกษามากที่สุด

4. สนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย รวมทั้งการพัฒนาหลักสูตรและวิธีการสอน เพื่อให้สามารถสนองต่อวิถีชีวิตและความต้องการของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส มีรูปแบบการศึกษาที่หลากหลาย เพื่อเป็นทางเลือกให้กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ไม่สามารถเข้าเรียนในระบบโรงเรียนปกติได้

เอกสารอ้างอิง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก.
 ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก.
 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2556. *การคาดประมาณการประชากร ของประเทศไทย พ.ศ.2553-2583*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2559. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
 . (2561). *ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทย ปี 2555-2560*. กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.

การเรียนรู้ตลอดชีวิต... ทางรอดในยุค Disruption

ดร.จอมทกยาสนิก พงษ์เสวีชัย
สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

ใน ช่วง 4 - 5 ปีที่ผ่านมา เราต่างถูกกระหน่ำด้วยความคิดและกระแสของการปฏิวัติอุตสาหกรรมยุคที่ 4 (Fourth Industrial Revolution: 4IR) ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและดิจิทัล และความตื่นตระหนกโดยไม่ตระหนกและหวาดกลัวต่อการถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยีอัตโนมัติและหุ่นยนต์อย่างต่อเนื่องและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนเมื่อไม่นานมานี้ได้อ่านบทความสั้น ๆ ของ World Economic Forum เรื่อง 30 visions for a better world in 2030 (World Economic Forum, 2019, October 29)

หรือ 30 วิสัยทัศน์สำหรับโลกที่ดีขึ้นในปี 2030 (พ.ศ. 2573) ที่ให้สมาชิกแห่งสภาอนาคตโลก (Global Future Councils) ได้จินตนาการถึงสิ่งที่ยอยากให้เกิดขึ้นในโลกปี 2030 ทั้ง 30 วิสัยทัศน์ทำให้เรามองเห็นปัญหาสำคัญของโลกปัจจุบันและแนวโน้มของการพัฒนาที่เหนือไปกว่าการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจสรุปได้ว่าเราต้องการคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับตัวเราเองและโลกใบนี้ ทั้งในด้านความปลอดภัย ความเสมอภาคและเท่าเทียม การมุ่งพัฒนาความเจริญของงานของความเป็นมนุษย์มากกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจและสำคัญที่สุดคือ การเลือกใช้ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในกระแสของ 4IR อย่างเหมาะสม โดยที่มนุษย์เราไม่ตกเป็นทาสหรือถูกทดแทนอย่างที่ตระหนกและหวาดกลัว

30 วิสัยทัศน์สำหรับโลกที่ดีขึ้นในปี 2030

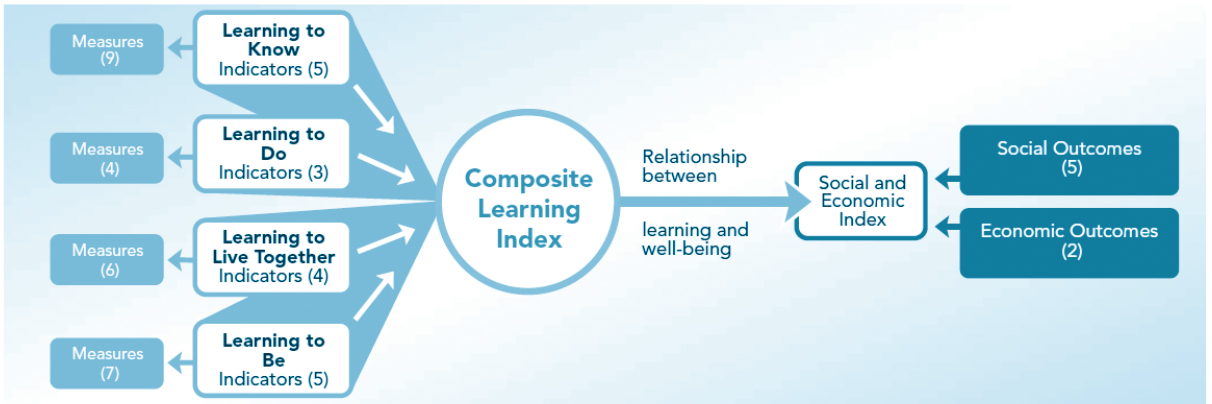
1	เราจะชนะการต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	10	ทุนนิยมรูปแบบใหม่มีผลกระทบต่อระดับราก
2	เสริมพลัง 8 พันล้านจิตใจ ด้วยเทคโนโลยีมือถือ	11	ความโปร่งใสที่ทำให้การคอร์รัปชันกลายเป็นอดีต
3	เราจะสร้างระบบเศรษฐกิจแบบเสรีที่ยุติธรรมและเป็นประชาธิปไตย	12	มีเมืองที่สนุกและใช้งานได้ระดับโลก
4	เราจะสร้างเมืองที่สามารถเดินถึงทุกสิ่งที่ต้องการ	13	น้ำบนดวงจันทร์เป็นเชื้อเพลิงในอวกาศ
5	ความจริงเสมือนจะปกป้องสุขภาพจิตของเรา	14	เมืองและอาคารต่าง ๆ พัฒนาสอดคล้องกับบริบทและสิ่งแวดล้อม
6	คนชนชั้นกลางเติบโตและความไม่เท่าเทียมลดลง	15	ระบบเศรษฐกิจใหม่สำหรับธรรมชาติ
7	โลกที่ปราศจากความทุกข์ทรมานที่สามารถป้องกันได้	16	อาชญากรรมรุนแรงลดลงครึ่งหนึ่ง
8	ยกเครื่องนโยบายเศรษฐกิจให้ขับเคลื่อนมากกว่าแค่ GDP	17	อากาศสะอาดเป็นสิทธิมนุษยชน
9	การดูแลผู้สูงอายุเริ่มต้นเมื่อยังเด็ก	18	มีแพลตฟอร์มใหม่สำหรับสันติภาพในตะวันออกกลาง

19	ไฟฟ้าสะอาดจะครองภาคพลังงาน	25	จัดความยากจนครั้งหนึ่งด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ
20	เศรษฐกิจหมุนเวียนจะกลายเป็นระบบเศรษฐกิจ	26	เทคโนโลยีในอวกาศส่งเสริมความปลอดภัยบนโลก
21	ถนนสร้างมาเพื่อประชาชนไม่ใช่เพื่อรถยนต์	27	ยาดีสำหรับทุกคนไม่ใช่เฉพาะคนรวย
22	เทคโนโลยีรองรับความท้าทายของประชากรผู้สูงอายุ	28	เทคโนโลยีดิจิทัลจะช่วยลดช่องว่างระหว่างเพศและความมั่งคั่ง
23	วัสดุควอนตัมจะช่วยแก้ปัญหาของมนุษยชาติ	29	การเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการที่ใช้พลังของเทคโนโลยีในทางที่ดี
24	การใช้เทคโนโลยีสำหรับการกำหนดนโยบายที่อยู่บนฐานของข้อมูล	30	เราจะทำงานด้วยกันเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล

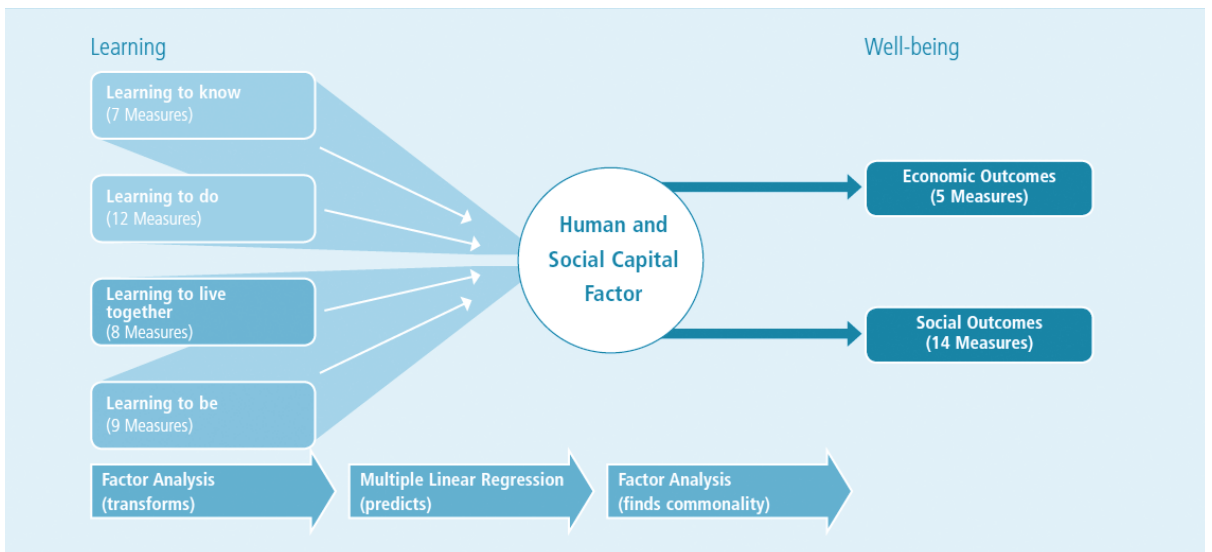
แล้วเราจะไปถึงจุดนั้นในเวลา 10 ปีนี้ได้อย่างไร ในเมื่อตอนนี้ยังกลัวว่าจะถูกเทคโนโลยีอัตโนมัติและหุ่นยนต์แย่งงานไป Ravi Kumar (World Economic Forum, 2019, July 5) ประธานบริษัท Infosys ผู้ให้บริการดิจิทัลยักษ์ใหญ่เคยกล่าวไว้ว่า ภายในปี 2022 จะมีกว่า 75 ล้านอาชีพหายไป ในขณะที่ 135 ล้านอาชีพใหม่กำลังเกิดขึ้นเพราะเทคโนโลยีใหม่ ๆ แล้วเราจะรอดพ้นจาก 75 ล้านอาชีพที่กำลังจหายไปและมีโอกาสพร้อมสำหรับ 135 ล้านอาชีพใหม่ได้อย่างไร การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learner) ที่เรียนรู้อยู่ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อาจเป็นคำตอบที่เหมาะสมที่สุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกที่เข้าถึงความรู้ได้ง่ายและหมุนไปอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ใช่แนวคิดใหม่ หากแต่มีมานานถึง 91 ปีตั้งแต่ Yeaxlee (1929) ได้เขียนหนังสือเรื่องการศึกษาตลอดชีวิต ในปีพ.ศ. 2472 ที่กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิตนั้นขึ้นอยู่กับธรรมชาติและความต้องการของบุคคลและได้มีความชัดเจนและเป็นทางการมากขึ้นจากงานของ UNESCO - Learning To Be: The World of Education Today and Tomorrow (Faure et al., 1972) และ Learning, The Treasure Within ที่สนับสนุน

ความจำเป็นของบุคคลในการเรียนรู้สิ่งรอบตัวและบูรณาการการศึกษาผู้ใหญ่เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ของบุคคลหลังจากพ้นการศึกษาในโรงเรียนไปแล้วและจำแนกการเรียนรู้เป็น 4 เสาหลัก คือ การเรียนเพื่อรู้ (Learning to know) การเรียนรู้เพื่อสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง (Learning to do) การเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน (Learning to live together) และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be) แม้ว่าแนวคิดเหล่านี้ถูกใช้มาเป็นระยะเวลาพอสมควรแล้วแต่ยังคงเป็นปัจจุบันเสมอ หลายประเทศต่างให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตมาอย่างต่อเนื่องและพยายามอย่างยิ่งยวดที่จะยกระดับและพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นในระดับบุคคล ชุมชน สังคมและประเทศ ประเทศแคนาดาและสหภาพยุโรปได้มีการพัฒนาดัชนีการเรียนรู้ตลอดชีวิตขึ้น คือ Composite Learning Index (CLI) และ European Lifelong Learning Indicators (ELLI) ที่ใช้ 4 เสาหลักแห่งการเรียนรู้เป็นกรอบมิติของตัวชี้วัด เพื่อแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญของการเจริญเติบโตทางสังคมและเศรษฐกิจที่ยั่งยืน

กรอบแนวคิดของดัชนีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของแคนาดา

กรอบแนวคิดของดัชนีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสหภาพยุโรป

ประเทศไทยได้มีการปฏิรูปแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม และกำหนดเป็นแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 โดยกล่าวถึงการศึกษาตลอดชีวิตเป็นครั้งแรก ความว่า “การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต ในแผนการศึกษานี้ให้การศึกษาเป็นสิ่งที่จะต้องทำต่อเนื่องกันตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน และศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยเน้นการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมบุคคลทุกเพศ ทุกวัย มุ่งความเสมอภาคทางการศึกษา” และได้มีการขยาย

ขอบเขตครอบคลุม การศึกษาแบบไม่เป็นทางการ หรือ การศึกษาตามอัธยาศัยด้วยในปี พ.ศ. 2535 และใช้เรื่อยมาจนกระทั่งการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มีการกำหนดนิยามของการศึกษาตลอดชีวิตไว้อย่างชัดเจนว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ,

2542) พัฒนาการของการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทยมีมาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งปัจจุบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตยังเป็นหนึ่งในเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และอยู่ในแผนและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ด้วย จะเห็นได้ว่าการศึกษาตลอดชีวิตยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้นเมื่อโลกกำลังถูกปั่นป่วนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างไรก็ดี เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากการส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นการเรียนรู้ของบุคคลเท่านั้น หากแต่บุคคลจะต้องเริ่มต้นที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) ด้วย การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรประกอบสำคัญคือ ความสามารถในการปรับตัว (Adaptive capacity) (UNESCO, 2015) ปรับความรู้ ทักษะและพฤติกรรมให้สามารถเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเผชิญอยู่ได้ รู้จักที่จะ Unlearn ละทิ้งความรู้ ทักษะและพฤติกรรมเดิมที่ไม่สอดคล้องกับบริบทที่กำลังเผชิญอยู่หรือล้าสมัยไปแล้ว Learn เรียนรู้สิ่งใหม่ และ relearn เรียนซ้ำ ๆ (Warrell, M., 2014) ซึ่งทั้ง 3 สิ่งนี้ก็คือการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (constant learning) ที่จะทำให้เราสามารถอยู่รอดในกระแสการเปลี่ยนแปลงที่ฉับพลันในโลกที่มีการ disrupt อยู่ตลอดเวลาดังเช่นที่ Alvin Toffler เคยกล่าวไว้ว่า *“The illiterate of the 21st century will not be those who cannot read and write, but those who cannot learn, unlearn, and relearn.”* (การไม่รู้หนังสือในศตวรรษที่ 21 ไม่ใช่การอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ แต่คือการที่ไม่รู้จักเรียนรู้สิ่งใหม่ ละทิ้งสิ่งที่รู้เดิม และเรียนซ้ำ)

การเรียนรู้เป็นเรื่องที่หลายคนมองข้ามไปโดยอ้างว่าไม่มีเวลา หรือเป็นสิ่งที่ปล่อยให้ป็นหน้าที่ของโรงเรียนและมหาวิทยาลัยแต่จากการศึกษาของ Michael Simmons (World Economic Forum, 2018, January 16) และ Kevin Dickinson (World Economic Forum, 2018, October 24) พบว่า บุคคลที่ประสบความสำเร็จของโลก อาทิ เบนจามิน แฟรงคลิน

อดีตประธานาธิบดีบารัค โอบามา นักธุรกิจพันล้านอย่าง บิลล์ เกตส์และวอเรน บัฟเฟต และอีกมากมายต่างมีนิสัยหนึ่งที่เหมือนกันคือการมีวินัยในการแบ่งเวลาให้กับการเรียนรู้

เบนจามิน แฟรงคลิน เคยกล่าวไว้ว่า “An investment in knowledge pays the best interest.” (การลงทุนในความรู้ให้ผลประโยชน์สูงสุด) และได้เกิด “กฎ 5 ชั่วโมง” (Benjamin Franklin’s five - hour rule) ขึ้น จากนิสัยการแบ่งเวลา 1 ชั่วโมงให้กับการเรียนรู้ ทั้งการอ่าน เขียนครุ่นคิด หรือทดลอง ในวันธรรมดา

อดีตประธานาธิบดี บารัค โอบามา อ่านหนังสือวันละ 1 ชั่วโมง จากการให้สัมภาษณ์กับ New York Times โอบามาได้กล่าวว่า ในช่วงเวลาที่เหตุการณ์ต่าง ๆ เคลื่อนไปอย่างรวดเร็วและมีการส่งข้อมูลจำนวนมาก การอ่านทำให้เขามีความสามารถในการชะลอตัว และได้การมองจากมุมมองอื่น

บิลล์ เกตส์ อ่านหนังสือสัปดาห์ละ 1 เล่ม และมีการพักร้อนเพื่ออ่านหนังสือเป็นเวลา 2 สัปดาห์ต่อปี ซึ่งบิลล์ เกตส์ ได้ให้เทคนิคสำคัญของการอ่าน คือ ขณะอ่านหนังสือจะต้องอ่านด้วยความระมัดระวังและมีความตั้งใจจริง โดยบิลล์ เกตส์ จะใช้การจดบันทึกระหว่าง การอ่านทุกครั้ง เป็นเสมือนกันพุดคุยกับหนังสือว่า ได้ความรู้อะไรใหม่จากหนังสือเล่มนี้บ้าง อีกทั้งยังได้แนะนำให้ใช้บริการห้องสมุดด้วย โดยให้ความเห็นด้วยข้อจำกัดด้านการเงิน ไม่ใช่ทุกคนที่จะสามารถซื้อหนังสือใหม่ได้ตลอดเวลา การใช้บริการห้องสมุดจะเป็นการได้เข้าถึงงานวิจัยดี ๆ หนังสือในทุกสาขาวิชาสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ได้มากมาย และที่สำคัญได้พบปะมีเครือข่ายกับกลุ่มคนที่มีความสนใจแบบเดียวกันหรือวิชาชีพเดียวกันได้

มาร์ค คิวแบน นักธุรกิจและเจ้าของรายการ Shark Tank เรียนรู้การเขียนโปรแกรม Python ด้วยตนเอง ในวัย 60 ปี โดยให้เหตุผลว่า ไม่ว่าคุณกำลังศึกษาเรียนรู้อะไรอยู่ ถ้าไม่สามารถเรียนรู้ได้เร็วทันกับ deep learning, neural network และอื่น ๆ ...คุณกำลังแพ้!

จากตัวอย่างข้างต้น จะพบว่า แม้บุคคลเหล่านี้จะประสบความสำเร็จในชีวิตเป็นอย่างมาก และที่สำคัญพวกเขาเหล่านี้ได้รับผลกระทบจากกระแสการเปลี่ยนแปลง (Disruption) เพียงเล็กน้อยก็ตาม แต่ยังคงไม่หยุดที่จะเรียนรู้ มีวินัยต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและ

ตลอดชีวิต แล้วพวกเราที่กำลังอยู่ท่ามกลางกระแสของการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 และตื่นตระหนกว่าจะทำงานสูญพันธ์และระบบอัตโนมัติไม่ได้ กำลังทำอะไรกันอยู่..

“
เริ่มต้น
การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต
ตั้งแต่วันนี้กันเถอะ
 ”

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพฯ: บริษัท สยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- Faure et al. (1972). *Learning to be: The World of Education Today and Tomorrow*. Retrieved from http://www.unesco.org/education/pdf/15_60.pdf
- UNESCO. (2015). *Rethinking Education: Towards a Global Common Good?*. Retrieved from http://download.ei-ie.org/Docs/WebDepot/UNESCOReport_RethinkingEducation.pdf
- Warrell, M. (2014). *Learn, Unlearn and Relearn: To Stay Current and Get Ahead*. Retrieved from <https://www.forbes.com/sites/margiewarrell/2014/02/03/learn-unlearn-and-relearn/#4fcd1fbc676f>
- World Economic Forum. (2018, January 16). *The Secret to Lifelong Success is Lifelong Learning*. Retrieved from <http://www.weforum.org/agenda/2018/01/the-secret-to-lifelong-success-is-lifelong-learning>
- _____. (2018, October 24). *Bill Gates and Benjamin Franklin Share This Learning Habit*. Retrieved from <http://www.weforum.org/agenda/2018/10/7-habits-of-the-best-self-directed-learners/>
- _____. (2019, July 5). *Here's How You Can Make Yourself Irreplaceable in Tomorrow's Job Market*. Retrieved from <http://www.weforum.org/agenda/2019/07/want-a-job-in-the-future-be-a-student-for-life/>
- _____. (2019, October 29). *30 Visions for A Better World in 2030*. Retrieved from <http://www.weforum.org/agenda/2019/10/future-predictions-what-if-get-things-right/>
- Yeaxlee, B.A. (1929). *Lifelong Education*. Retrieved from <http://archive.org/details/n.ernet.dli.2015.224059>

สภาวะพิเศษ

(บน) ภาพจาก : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2549). ศาสตราจารย์สิปปนนท์ เกตุทัต นักปฏิรูปการศึกษาไทย (น. 109). กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.

(ล่าง) ภาพจาก : _____ . (2556). จากอดีตอันยิ่งใหญ่ สู่อนาคตที่ท้าทาย หนังสือที่ระลึก สกศ. ครบรอบ 54 ปี 14 กุมภาพันธ์ 2556 (น. 55). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ภารกิจสำคัญอย่างหนึ่งที่สภาการศึกษาได้ดำเนินการในช่วงเวลานี้ คือ การปฏิรูปการศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2517 ซึ่งถือเป็นการปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ 2 ของประเทศไทย ต่อจากการปฏิรูปการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5 เหตุเกิดขึ้นจากภายหลังวันมหาวิปโยค 14 ตุลาคม 2516 คณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการวางพื้นฐานการปฏิรูปการศึกษาขึ้นมา โดยมีสภาการศึกษาเป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการชุดนี้ ทำหน้าที่ในการวางแนวทางการปฏิรูปการศึกษา จนนำไปสู่การแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูป

การศึกษาในเวลาต่อมา จุดเน้นของการปฏิรูปการศึกษาในครั้งนี้ คือ มุ่งการสร้างการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ซึ่งผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมที่สุดของการปฏิรูปการศึกษาในครั้งนี้ คือ การประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520

ผลงานของสภาการศึกษาที่ทำให้การศึกษาของไทยปรับเปลี่ยนไปอย่างมากอีกอย่างหนึ่ง คือ การปฏิรูปการประถมศึกษา ในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2521 เกิดวิกฤติการศึกษาประชาบาล สภาการศึกษาได้รับหน้าที่ให้เป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหา

การศึกษาประชาบาล อันนำไปสู่การจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา

การเปลี่ยนแปลงครั้งใหม่อีกครั้งหนึ่งของสภาการศึกษาเริ่มต้นขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2540 ที่สภาการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้มีทบัญญัติเกี่ยวกับการศึกษาอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ เพื่อเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและจัดการศึกษาอบรมให้แก่ประชาชนทั้งประเทศ สภาการศึกษาได้รวมพลังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จนกระทั่งสามารถจัดทำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้เป็นผลสำเร็จ จุดเด่นอีกประการหนึ่งของพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เป็นการร่างกฎหมายบนพื้นฐานของงานวิจัย โดยสภาการศึกษาได้มีการทำวิจัยถึง 42 เรื่อง ที่เป็นประเด็นที่คิดว่าน่าจะบรรจุ อยู่ในพระราชบัญญัติ ทำให้พระราชบัญญัติฉบับนี้มีความน่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ศาสตราจารย์สิปปนนท์ ฯ ได้กล่าวถึงพระราชบัญญัติฉบับนี้ไว้ในหนังสืออรุณรุ่งแห่งการศึกษา สิทธิ โอกาสของคนไทย ว่า *“เป็น พ.ร.บ. แม่บทหลักด้านการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย เป็น พ.ร.บ. ที่ระดมความคิดเห็นจากประชาชน*

อย่างกว้างขวางที่สุด จาก ทุก จังหวัดทั่วประเทศ ได้มีการรับฟังความคิดเห็น การประชาพิจารณ์ การสำรวจข้อมูลอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ” ผลจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงกับการศึกษาของประเทศ และสภาการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารของกระทรวงศึกษาธิการ มีปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่และมีการปรับเปลี่ยนชื่อสำนักงานหลายครั้งไล่เรียงจากคณะกรรมการ

การศึกษาแห่งชาติ สภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทั่งเป็นสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และโอนย้ายสังกัดจากสำนักนายกรัฐมนตรี มาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา กระทั่งถึงปัจจุบัน

ในช่วงเวลาหลังจากการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สภาการศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูปการศึกษาอีกถึง 3 ครั้ง ครั้งแรกเป็นการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

เป็นการปฏิรูปที่มีจุดเน้นที่สำคัญอย่างน้อย 2 เรื่อง คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิตและกระบวนการเรียนรู้กับเครือข่ายการเรียนรู้และชุมชน

ครั้งที่ 2 เป็นการปฏิรูปการศึกษาที่เรียกว่า การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552 - 2561) ซึ่งการปฏิรูปในครั้งนี้ได้รับการผลักดันจากรัฐบาลเป็นอย่างมาก มีการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (กนป.) โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และคณะกรรมการ

ขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน ซึ่งทั้ง 2 คณะมีสภาการศึกษาเป็นฝ่ายเลขานุการ

ครั้งที่ 3 เป็นการปฏิรูปที่เป็นผลมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่บัญญัติให้มีคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา มาทำหน้าที่ในการปฏิรูปการศึกษาให้เกิดผลตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยมีสภาการศึกษาเป็นฝ่ายเลขานุการ ผลงานที่เห็นเป็นรูปธรรมของคณะกรรมการชุดนี้ คือ พระราชบัญญัติ

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 และแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา

นอกเหนือจากแผนการศึกษาและการปฏิรูปการศึกษาสภาการศึกษาได้สรรสร้างโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้อีกมากมาย อาทิ **การพัฒนาเด็กปฐมวัย** ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ที่สร้างการบูรณาการการพัฒนาเด็กปฐมวัยระหว่างกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน **การพัฒนาวิทยาศาสตร์และอุดมศึกษา** ภายใต้โครงการประชุมโต๊ะกลมไทย – สหรัฐฯ เป็นโครงการที่เกิดจากพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่เริ่มต้นขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2541 เช่นเดียวกับการประชุมโต๊ะกลมไทย – รัสเซีย ที่ต้องการส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศสหพันธรัฐรัสเซียในด้านการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ **การพัฒนากำลังคนวัยแรงงาน** ภายใต้โครงการรอบคุณวุฒิแห่งชาติ อีกหนึ่งกลไกในการพัฒนากำลังคนสู่มาตรฐานสากล ให้คนไทยที่อยู่ในวัยแรงงานมีความรู้ความสามารถตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน **การส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา** ภายใต้โครงการคัดเลือกและยกย่องครูภูมิปัญญาไทยที่

จะส่งเสริมให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้านเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาคนในเชิงพื้นที่ สภาการศึกษาได้จัดทำ**แผนพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้** เพื่อใช้การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้แนวทางพระราชทานของ ในหลวงรัชกาลที่ 9 “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ในด้านการลดความเหลื่อมล้ำ สภาการศึกษาได้ดำเนินโครงการนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2547 ส่งผลให้เกิดการ บูรณาการกับการพัฒนาสังคมในภาพรวม และมีการทำงานเชิงรุกในการช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส **ด้านการพัฒนาครู** การวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายการปฏิรูปครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และโครงการครุต้นแบบและครูแห่งชาติ ด้วยเจตนารมณ์ที่มุ่งจะกอบกู้และยกระดับวิชาชีพครูตั้งแต่การผลิต การพัฒนา และการรักษาครูไว้ในระบบ **ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา** ยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบการเงินเพื่อการศึกษาได้ถูกจัดทำขึ้น เพื่อให้การใช้งบประมาณทางการศึกษามีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น **ด้านคุณภาพการศึกษา** ได้มีการริเริ่มมาตรฐานการศึกษาของชาติขึ้นใน ปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งต่อมาให้มีการปรับปรุงอีกครั้งในปี พ.ศ. 2560 **ข้อมูล/สภาพการจัดการศึกษา** สภาการศึกษาได้เริ่มจัดทำรายงาน

สภาการศึกษาดั้งตั้งตั้งแต่ พ.ศ. 2540 และดำเนินการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันเสมือนเป็นหมอที่เข้ามาตรวจสุขภาพการศึกษาไทยเป็นประจำทุกปี เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดการศึกษาของตนเอง

ทั้งหมดนี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการทำงานที่ผ่านมาของสภาการศึกษา ที่ได้เข้าไปศึกษาในทุกองคาพยพของการจัดการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตั้งแต่ปฐมวัยจนกระทั่งถึงผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในเมืองหรือพื้นที่ห่างไกลอย่างจังหวัดชายแดนภาคใต้

และไม่ว่าคนเหล่านั้นจะเป็นบุคคลที่มีความสามารถพิเศษหรือผู้ด้อยโอกาส จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าตลอดระยะเวลา 60 ปีที่ผ่านมา สภาการศึกษาทำหน้าที่เป็นเสนาธิการ และผู้ความรู้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยมาโดยตลอด ผ่านนโยบาย แผน และโครงการทางการศึกษามากมาย สุดท้ายนี้ หากคำถามว่า การศึกษาหรืออีกนัยยะหนึ่ง คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศสำคัญเพียงใด ขอให้ลองพิจารณาคำปรารภที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

2560 ที่ว่า “...เหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการที่มีผู้ไม่นำพาหรือไม่นับถือยำเกรงกฎเกณฑ์การปกครองบ้านเมืองทุจริตฉ้อฉลหรือบิดเบือนอำนาจหรือขาดความตระหนักสำนึกรับผิดชอบต่อประเทศชาติและประชาชนจนทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่เป็นผล ซึ่งจำต้องป้องกันและแก้ไขด้วยการปฏิรูปการศึกษา...” ก็จะทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการศึกษาคือ ต้นทางของการพัฒนาและแก้ไขปัญหารวมมวลของประเทศไทย

สุดท้ายนี้ ก้าวต่อไปของสภาการศึกษาจะเป็นอย่างไรนั้น ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ธงทอง จันทรางศุ อดีตเลขาธิการสภาการศึกษาได้กล่าวไว้อย่างน่าคิดว่า “ทิศทางการทำงานหรือบทบาทของ สกศ. ในวันข้างหน้า ก็คงต้องแน่นๆ กับการเป็นคลังสมอง เป็นหน่วยคิด แต่ไม่ใช่คิดเพื่อฝัน แต่คิดเพื่อที่จะนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา เราต้องมอนิเตอร์ เราต้องติดตามการจัดการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ให้สมยุค สมสมัย แล้วก็มาหาคำตอบหรือแนวทางการพัฒนา โจทย์ที่เราค้นพบต่าง ๆ เหล่านั้น” เช่นเดียวกับดร.เอนก เพิ่มวงศ์เสนีย์ อดีตเลขาธิการสภาการศึกษาที่ได้กล่าวไว้ว่า “สกศ. ต้องทำงานในเชิงรุกมากขึ้น ต้องเป็นตัวขับเคลื่อนทิศทางการศึกษาไม่ใช่มีหน้าที่เป็นนักวิจัยเฉย ๆ ต้องขับเคลื่อนนโยบายหรือยุทธศาสตร์ที่เราวางไว้ เป็นตัวชี้ ไปนำร่องให้หน่วยงานต่าง ๆ ขับเคลื่อนให้ได้ ให้เห็นผลเป็นรูปธรรม อยากรให้ข้าราชการ สกศ. ทำงานเชิงรุกมากขึ้น ทำอย่างไรให้ สกศ. เป็นที่รู้จักของประชาชนให้ประชาชนรับบทบาท เข้าใจบทบาทของ สกศ. เหมือนดังที่ผู้ก่อตั้งในปี 2502 ท่านมีเป้าหมายหรือวางนโยบายเอาไว้” คำชี้แนะของอดีตเลขาธิการสภาการศึกษาทั้ง 2 ท่าน คงเป็นเครื่องเตือนใจให้เห็นถึงความสำคัญและเส้นทางที่สภาการศึกษาในอนาคตได้เป็นอย่างดี คนไทยจะเป็นอย่างไร และประเทศไทยจะเป็นอย่างไร ส่วนหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับภารกิจในการเป็นเสนาธิการและผู้ความรู้ในการกำหนดทิศทางและการวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการศึกษานั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2549). *ศาสตราจารย์ลีปพนนท์ เกตุทัต นักปฏิรูปการศึกษาไทย*.

พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). *จากอดีตอันยิ่งใหญ่ สู่นาคตที่ท้าทาย หนังสือที่ระลึก สกศ. ครบรอบ 54 ปี*

14 กุมภาพันธ์ 2556. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

การศึกษา : รากฐานเพื่อก้าวข้าม ความท้าทาย

ดร.รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์
ณัฐชาพร บัณฑิตสกุลชัย และ
ณภัชฉัตร นุชบุษยา
สำนักนโยบายและแผนการศึกษา

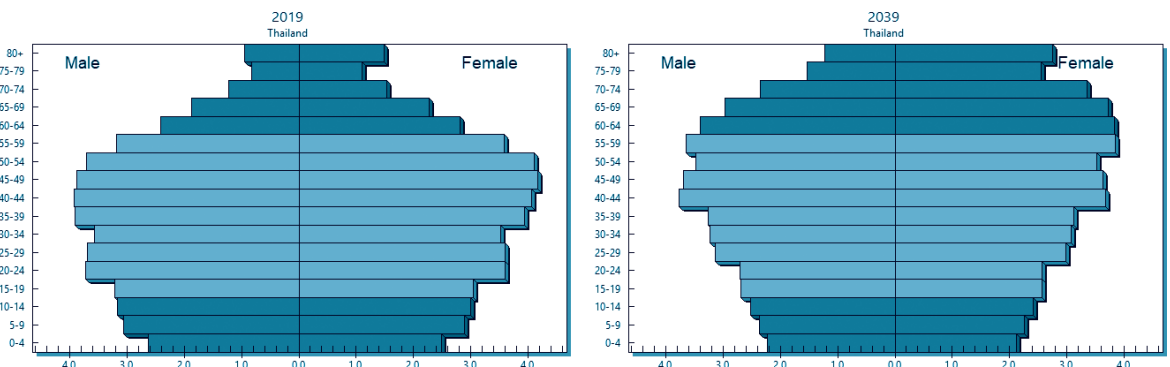
ด้วยการเพิ่มผลิตภาพแรงงาน

พลังการศึกษาแนวโน้มมีความต้องการกำลังคน โดยยึดพื้นที่เป็นฐาน พบว่า ทุกจังหวัดในประเทศไทยเผชิญกับปัญหาสังคมสูงวัย และหากต้องการรักษาภาพเศรษฐกิจเช่นในปัจจุบันไว้ได้อีก 20 ปีข้างหน้า ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานจะต้องมีความสามารถเพิ่มขึ้นมากกว่าแรงงานในปัจจุบันประมาณ 2 - 2.2 เท่า แต่หากต้องการพัฒนาประเทศให้มีอัตราการเติบโตของรายได้ต่อหัวของจังหวัดเพิ่มขึ้น ประชากรวัยแรงงานต้องมีความสามารถในการทำงานสูงกว่าแรงงานในปัจจุบันไม่น้อยกว่า 2.5 เท่า ดังนั้น การยกระดับความสามารถให้สูงขึ้นจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง สามารถเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาช่วยในการทำงาน และมีระบบนิเวศการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการ

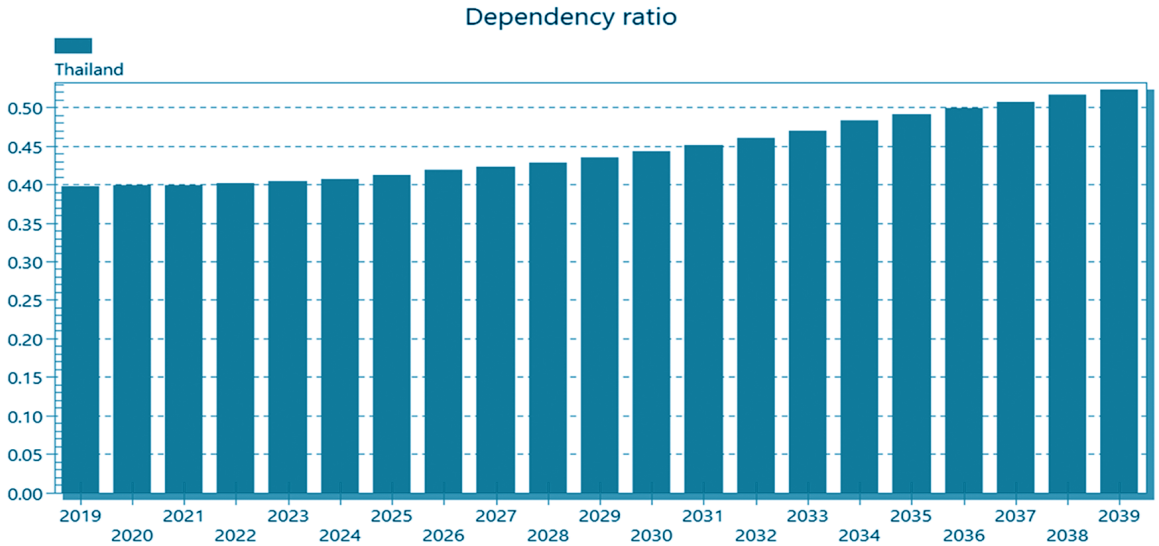
สภาการศึกษา, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ด้านผลิตภาพแรงงานของไทย (Labor Productivity) ของ Economic Intelligence Center (EIC) ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้ธนาคารไทยพาณิชย์ที่พบว่า ผลิตภาพแรงงานไทยในช่วงปัจจุบันยังไม่แย้ สะท้อนจากอัตราการเติบโตของผลิตภาพแรงงานในช่วงปัจจุบัน (2554 - 2558) มีระดับใกล้เคียงกับช่วงก่อนหน้า (2546 - 2550) ที่ประมาณ 4% ต่อปี แต่ระดับการเติบโตดังกล่าวไม่เพียงพอ เนื่องจากกำลังแรงงานไทยกำลังลดลงจากการเข้าสู่สังคมชราภาพ โดย EIC ประเมินว่า หากยังไม่ปรับปรุงผลิตภาพแรงงานให้ดีขึ้น เศรษฐกิจไทยอาจต้องใช้เวลา 30 ปีหรือมากกว่าในการก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลางเพื่อกลายเป็นประเทศรายได้สูง (<https://techsauce.co/tech-and-biz/thailand-labor-productivity>)

โครงสร้างประชากรตามช่วงอายุของประเทศไทยในปี พ.ศ.2562 และ 2582

All age groups (Percent)

อัตราพึ่งพิงของประชากรของประเทศไทยในปี พ.ศ.2562 และ 2582

ทำความเข้าใจเรื่องประสิทธิผล (Effectiveness) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และผลิตภาพ (Productivity)

ความสามารถในการทำงานของวัยแรงงานที่กล่าวถึงข้างต้น หมายถึง ผลิตภาพ (Productivity) นั่นเอง ซึ่งหลายคนอาจเกิดความสงสัยว่าแล้วผลิตภาพเหมือนหรือต่างจากประสิทธิผล (Effectiveness) และประสิทธิภาพ (Efficiency) อย่างไร และเกี่ยวข้องกับงานศึกษาอย่างไร อธิบายให้เห็นภาพโดยง่ายว่า ประสิทธิผลเป็นการทำได้สำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ในขณะที่ ประสิทธิภาพเป็นการที่ทำงานได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยสามารถลดเวลาการทำงาน หรือลดทรัพยากร หรือลดต้นทุนสำหรับผลิตภาพจะครอบคลุมประสิทธิผลและ ประสิทธิภาพคือนอกจากจะทำงานได้ตามเป้าหมายแล้วยังสามารถลดความสูญเสียทรัพยากร แถมยังมีผลผลิตเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้น การพัฒนาผลิตภาพแรงงานจึงถูกใช้อย่างกว้างขวางในการติดตามวัดผลประกอบการในระดับหน่วยธุรกิจขององค์กร อุตสาหกรรม หรือประเทศ และใช้ในการวิเคราะห์โอกาสในการเติบโตทางเศรษฐกิจได้ (<https://www.ftpi.or.th/2016/9965>)

ความท้าทายในการเพิ่มผลิตภาพแรงงานของประเทศไทย

โดยปัจจุบันอัตราการเติบโตของผลิตภาพแรงงานในแต่ละสาขาการผลิตกลับมีทิศทางลดลง สะท้อนว่าแรงงานในแต่ละสาขาการผลิตไม่ได้มีการพัฒนาเท่าที่ควรในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาผลิตภาพแรงงานรวมในระยะต่อไป เนื่องจากแนวโน้มการเคลื่อนย้ายแรงงานเพิ่มเติม โดยเฉพาะจากภาคเกษตร จะมีข้อจำกัดมากขึ้นในระยะข้างหน้า จากปัญหาต่าง ๆ เช่น แรงงานมีทักษะต่ำ ทำให้ไม่สามารถย้ายไปยังสาขาการผลิตที่ต้องใช้ทักษะสูงกว่าได้ เป็นต้น นอกจากนี้ หากเปรียบเทียบกับประเทศอื่น นอกจากผลิตภาพแรงงานไทยจะมีระดับต่ำกว่าประเทศพัฒนาแล้วอย่างชัดเจน (<https://techsauce.co/tech-and-biz/thailand-labor-productivity>) และแม้ว่าการเพิ่มผลิตภาพไม่จำเป็นต้องหมายถึงการเพิ่มปริมาณการผลิตเพียงอย่างเดียว เพราะหากการเพิ่มปริมาณการผลิตเกิดขึ้นในขณะที่ตลาดไม่ต้องการย่อมไม่เป็นผลดี อย่างไรก็ตาม ความท้าทายในการเพิ่มผลิตภาพแรงงานของประเทศไทยเกิดจากที่ไทยเผชิญปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อผลิตภาพแรงงานทั้ง 3 ด้าน คือ

1) ด้านโครงสร้างประชากร ที่ในอนาคต 20 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2582) ทุกจังหวัดของไทยจะเผชิญปัญหาสังคมสูงวัย ประชากรวัยแรงงานจำนวนน้อยลง สัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างมาก และอัตราการพึ่งพิง (Dependency Ratio) หรืออัตราส่วนของผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ต่อผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน (อายุ 15 - 59 ปี) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดย**จังหวัดที่มีรายได้ต่อหัวต่ำถึงปานกลาง** แรงงานส่วนใหญ่ยังทำงานอยู่ในภาคเกษตร ทำงานนอกระบบ และทำงานภาคการค้าปลีกค้าส่ง ในขณะที่**จังหวัดที่มีรายได้ต่อหัวสูง** โครงสร้างการจ้างงานจะมีทั้งแบบที่แรงงานส่วนใหญ่ทำงานในภาคการผลิต ภาคการค้าปลีกค้าส่ง ภาคการท่องเที่ยวและบริการ และแบบที่โครงสร้างการจ้างงานในลักษณะเดียวกับจังหวัดที่มีรายได้ต่อหัวต่ำถึงปานกลาง สำหรับระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจพบว่า **จังหวัดที่ระดับการพัฒนาต่ำ** ผู้เรียนจบระดับอุดมศึกษาจะมีรายได้สูงกว่าผู้จบสายอาชีพ แต่ใน**จังหวัดที่มีระดับการพัฒนาปานกลางถึงสูง** รายได้ของสองกลุ่มนี้จะใกล้เคียงกันมากขึ้น ส่วนโอกาสเป็นเจ้าของกิจการ หรือขึ้นสู่ตำแหน่งบริหาร ระหว่างผู้จบสายอาชีพและผู้จบระดับอุดมศึกษามีใกล้เคียงกัน อาชีพที่ลดการจ้าง และอาชีพที่จ้างงานเพิ่มส่วนใหญ่ใช้แรงงานที่มีทักษะคล้ายคลึงกันเป็นทักษะที่ไม่สูงนัก

2) ด้านช่องว่างทักษะ ปัญหาช่องว่างทักษะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทุกประเทศ และเกิดขึ้นตลอดเวลา ซึ่งในเชิงนโยบายจำเป็นต้องหาแนวทางที่จะปิดหรือลดช่องว่างทักษะให้เหลือน้อยที่สุด โดยผลการสำรวจความต้องการกำลังคนตามศักยภาพของพื้นที่และช่องว่างของทักษะกำลังคน (Skill Gap) ในแต่ละพื้นที่พบว่า ความต้องการแรงงานส่วนใหญ่ยังเป็นความต้องการแรงงานระดับทักษะต่ำหรือแรงงานกึ่งฝีมือ และ**กำลังคนในพื้นที่ยังไม่สามารถทำงานได้ในระดับที่นายจ้างคาดหวังไว้ เกิดภาวะการจ้างงานที่มีทักษะไม่ตรงกับความต้องการ (Skill Mismatch) โดยทักษะที่มีช่องว่างทักษะสูง คือ ทักษะพื้นฐานของความสามารถในการทำงาน (Soft Skills) เช่น ความซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา มีวินัย ขยันอดทน ทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะการใช้**

เทคโนโลยีในการทำงาน และรวมไปถึงทักษะด้านการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้สามารถทำงานได้ตามที่นายจ้างคาดหวังเมื่อได้เข้าไปทำงานในสถานประกอบการแล้ว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ด้านผลิตภาพแรงงานของไทย (Labor Productivity) ของ Economic Intelligence Center (EIC) ที่พบว่า**เศรษฐกิจไทยมีแรงงานที่มีผลิตภาพสูงเป็นส่วนน้อยของกำลังแรงงานทั้งหมด** โดยแรงงานส่วนใหญ่ของไทยมีการกระจุกตัวที่ระดับผลิตภาพต่ำ ต่างจากประเทศพัฒนาแล้วที่ระดับผลิตภาพแรงงานมีการกระจายตัวมากกว่า ซึ่งลักษณะดังกล่าวอาจสะท้อนว่าแรงงานส่วนใหญ่ของไทยมีทักษะต่ำ จึงอาจปรับตัวช้าและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในอนาคต (<https://techsauce.co/tech-and-biz/thailand-labor-productivity>)

3) บริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

แม้ว่าผลการวิเคราะห์ศักยภาพของอุตสาหกรรมด้วย BCG Matrix ในช่วงปี พ.ศ.2558 - 2559 จะไม่พบการเปลี่ยนแปลงศักยภาพจนกระทั่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการจ้างงานมากนัก แต่มีบางภาคการผลิตต้องเฝ้าระวัง เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงมากจนอาจจะกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการจ้างงานในอนาคตได้ เช่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี พ.ศ. 2560 สาขาที่พักแรมและบริการด้านอาหารเติบโตจนขึ้นมามีอันดับการจ้างงานอันดับที่ 2 ด้วยอัตราร้อยละ 20.07 ในขณะที่สาขาการผลิตที่เคยติดอยู่ในอันดับ 2 เมื่อ พ.ศ. 2550 ลดอันดับลงเหลืออันดับ 2 ด้วยอัตราเติบโตที่ลดลง และใน พ.ศ. 2560 ไม่อยู่ใน 3 อันดับแรกของการจ้างงานของจังหวัดสุราษฎร์ธานี และสาขาเกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมงที่แม้จะยังคงรักษารักษาอันดับ 1 ของจังหวัดไว้ได้ แต่เมื่อพิจารณาอัตราการเติบโตจะพบว่า จากร้อยละ 32.26 ใน พ.ศ. 2550 ลดลงเหลือเพียง ร้อยละ 22.40 ใน พ.ศ. 2560 เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อาชีพที่ลดการจ้าง และอาชีพที่จ้างงานเพิ่มส่วนใหญ่ใช้แรงงานที่มีทักษะคล้ายคลึงกันเป็นทักษะที่ไม่สูงนักนอกจากนี้ ปัจจุบันยังมีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว งานหลายอย่างใช้เทคโนโลยี

ปัญญาประดิษฐ์มาทดแทนคน ซึ่งเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อ การเตรียมการทักษะแรงงานในอนาคต (สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

ก้าวข้ามความท้าทายสู่การเพิ่มผลิต ภาพด้วยการศึกษา

สถานการณ์ข้างต้นชี้ให้เห็นว่าหากไทยต้องการบรรลุ เป้าหมายในการพัฒนาประเทศให้เติบโตอย่างต่อเนื่องแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องก้าวข้ามความท้าทายของ การเพิ่มผลิตภาพแรงงานให้ได้ และแน่นอนว่าการศึกษาคือ เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคนทั้งในการแก้ปัญหา เฉพาะหน้าและวางรากฐานระยะยาวเพื่อให้ก้าวผ่าน ภาวะท้าทายสู่การเพิ่มผลิตภาพแรงงาน ซึ่งแนวทางใน การเพิ่มผลิตภาพที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไปมี 4 แนวทาง ได้แก่ 1) วิธีที่ง่ายที่สุดคือทำงานนั้นให้เก่งขึ้น ต้องทำงานหนักขึ้น ด้วยทักษะที่เพิ่มขึ้น 2) หาแรงงานที่ค่าแรงถูกกว่ามา ทำงาน 3) ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่มีเพื่อช่วยเพิ่มผลิต ภาพ และ 4) คิดค้นหาเทคโนโลยีใหม่ที่จะช่วยเพิ่ม ผลิตภาพ ซึ่งมีโอกาสที่จะสามารถเพิ่มผลิตภาพได้แบบ ก้าวกระโดดสำหรับประเทศไทย เมื่อวิเคราะห์จาก สถานการณ์แล้ว มีข้อเสนอในการปรับและพัฒนาที่ รากฐานของการพัฒนาคน คือ การพัฒนาการศึกษา เพื่อการเพิ่มผลิตภาพแรงงาน ดังนี้

1) การศึกษาเพื่อลดช่องว่างทักษะแรงงาน

เพื่อให้ทำงานให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงพัฒนางานของตนได้ ใน 3 แนวทาง คือ

(1) ออกแบบระบบการเรียนรู้ในสถานศึกษาและ ระบบนิเวศการเรียนรู้ เพื่อสร้างทักษะในการเรียนรู้ ให้กับผู้เรียน เมื่อเรียนจบไปแล้วให้สามารถลดช่องว่าง

ทักษะที่เกิดขึ้นในโลกของการทำงานได้ด้วยตนเองดังนั้น ต้องมีการปรับหลักสูตรและวิธีการเรียนรู้ ซึ่งแนวทางนี้ จะเป็นการวางรากฐานเพื่อการเพิ่มผลิตภาพแรงงาน ในระยะยาว

(2) จัดตั้งศูนย์/หน่วยงาน/แพลตฟอร์ม ที่เปิดโอกาสให้แรงงานได้ยกระดับทักษะของตนเอง โดยแพลตฟอร์มนี้จะต้องเข้าถึงได้ง่ายตามความสะดวก ของแรงงานค่าใช้จ่ายต่ำ ออกแบบให้เป็นมิตรกับผู้ใช้ และมีระบบรับรองคุณวุฒิ (Certification) ที่เป็นที่ยอมรับของนายจ้างและตลาดแรงงานโดยแนวทางนี้เป็น แนวทางที่สามารถดำเนินการได้ทันทีจึงสามารถช่วย แก้ไขปัญหาระยะสั้นและระยะปานกลาง

(3) จัดการฝึกอบรม/พัฒนาทักษะในสถาน ประกอบการ ซึ่งแนวทางนี้จะเป็นการวางรากฐาน เพื่อการเพิ่มผลิตภาพแรงงานในระยะยาว โดยเป็น การออกแบบหลักสูตรร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสถานประกอบการ เพื่อให้มีหลักสูตรที่เป็นปัจจุบัน ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ โดยให้ ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรในสถานประกอบ การให้มีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ ซึ่งปัจจุบันระบบการศึกษาของไทยมีระบบทวิภาคี และสหกิจศึกษาอยู่แล้ว โดยในปีการศึกษา 2562 ประเทศไทยมีนักเรียน/นักศึกษาในระบบทวิภาคีรวมทั้งสิ้น 146,119 คน (กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร งานอาชีวศึกษาศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและกำลังคน อาชีวศึกษา, ข้อมูลปีการศึกษา 2562 ณ 10 มิถุนายน 2562 จากระบบ <http://std2018.vec.go.th>) สำหรับ นักศึกษาในระบบสหกิจศึกษา ปีการศึกษา 2561 มีจำนวน 42,558 คน (สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวง การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กลุ่มพัฒนาเครือข่ายอุดมศึกษาสำนักประสานและ ส่งเสริมกิจการอุดมศึกษาเดิม), ข้อมูล ณ วันที่ 23 พ.ค. 2562)

2) การยกระดับผลผลิตภาพของแรงงาน ในสถานการณ์ขาดแคลนกำลังคนจากภาวะ สังคมสูงวัย

ซึ่งปัญหาการขาดแคลนกำลังคนแนวทางการแก้ไข
ปัญหาไม่จำเป็นต้องแก้ไขด้วยการเพิ่มหาคนเพิ่มเสมอไป
แต่อาจเลือกแนวทางยกระดับผลผลิตภาพของแรงงาน
เพื่อให้แรงงานหนึ่งคนสามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพ
มากขึ้น ซึ่งสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนกำลังคน
ได้รวดเร็วกว่าการผลิตคนเพื่อตอบสนองความต้องการ
แรงงานซึ่งวิธีนี้อาจต้องมีการลงทุนในระยะเริ่มต้น
แต่เป็นเรื่องจำเป็นสำหรับวางรากฐานการพัฒนาระยะ
ยาวและต่อเนื่องของประเทศ โดยมีแนวทางดังนี้

(1) การพึ่งพาเทคโนโลยีที่เหมาะสม โดย
สถานประกอบการและตัวแรงงานเองจะต้องมี
ความสามารถในการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับ
ลักษณะงานของตนเองได้ แนวทางนี้จำเป็นต้องลงทุน
ในระยะต้น แต่ในอนาคตเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้
แม้แต่ในภาคราชการ ดังจะเห็นได้จากประเทศอินโดนีเซีย
ได้ประกาศริเริ่มระบบราชการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ
โดยในปี 2563 จะเริ่มมีการนำปัญญาประดิษฐ์ (Artificial
Intelligence : AI) มาใช้ทดแทนข้าราชการบางส่วน
(29 พฤศจิกายน 2562, [http://www.thaiquote.org/
content/229644](http://www.thaiquote.org/content/229644)) นั้นหมายถึงว่า การศึกษาไทยต้อง
ก้าวให้ทัน แต่ไม่ใช่หมายความว่าต้องลงทุนเปลี่ยนแปลง
เทคโนโลยีตลอดเวลา เพราะเป็นการลงทุนที่สูงเกินไป
และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและ
ตลอดเวลา แต่สิ่งที่สามารถทำได้คือการพัฒนาและ
ปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเป็นการเรียนรู้เชิงผลิตภาพ

(Productivity - Based Learning) เป็นรูปแบบ
การเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่มุ่งให้ผู้เรียนสร้างผลงาน
สร้างผลผลิต สร้างองค์ความรู้จากการเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ
เป็นการเรียนรู้ขั้นสูงสุดที่ต้องเริ่มต้นจากการวางรากฐาน
กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ที่นำไปสู่การที่ผู้เรียน
มีทักษะในการคิดวิเคราะห์และประยุกต์ใช้เทคโนโลยี
ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้อย่างเหมาะสมด้วย

**(2) ลงทุนในระบบข้อมูลตลาดแรงงานที่เป็น
ปัจจุบันถึงระดับพื้นที่ เนื่องจากข้อมูลมีความสำคัญ
ต่อการวางแผนผลิตกำลังคนอย่างแม่นยำและลด
ความสูญเสีย** โดยข้อมูลสถานการณ์ตลาดแรงงาน
มีความสำคัญกับทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายการวางแผนการผลิต
กำลังคน แรงงาน ผู้ปกครอง รวมถึงสถานประกอบการ
การด้วย ทั้งนี้ จากการสำรวจพบว่าปัจจุบันมีบัณฑิต
ที่ตกงานมากถึง 370,000 คน และในเดือนมีนาคม
2563 หรือในอีก 4 เดือนข้างหน้า จะมีบัณฑิตกำลังจะ
จบจากมหาวิทยาลัยอีก 300,000 คน ซึ่ง 50 เปอร์เซ็นต์
คาดว่าจะตกงาน ทำให้มีบัณฑิตกำลังจะตกงานรวมกว่า
500,000 คน ([https://news.thaipbs.or.th/con-
tent/286078](https://news.thaipbs.or.th/content/286078)) ดังนั้น การมีระบบข้อมูลตลาดงานที่เป็น
ปัจจุบันจะช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องการตกงานระยะยาว
ทำให้สถานศึกษามีข้อมูลในการผลิตกำลังคนสอดคล้อง
กับความต้องการของตลาดงาน ผู้ปกครองและผู้เรียน
มีข้อมูลเพียงพอต่อการตัดสินใจเลือกเรียน สถาน
ประกอบการสรรหาแรงงานที่ตรงตามความต้องการและ
การปรับเปลี่ยนธุรกิจได้ แรงงานมีข้อมูลในการตัดสินใจ
และการเคลื่อนย้ายแรงงาน และรัฐสามารถวางแผน
กำลังคนเพื่อการพัฒนาประเทศตามเป้าหมายที่กำหนด

โดยสรุปแล้วประเทศไทยเผชิญปัญหาท้าทายอย่างยิ่ง และหากต้องการรักษาสภาพเศรษฐกิจเช่นในปัจจุบัน
ไว้ได้ในอีก 20 ปีข้างหน้า ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานจะต้องมีความสามารถเพิ่มขึ้นมากกว่าแรงงานในปัจจุบันประมาณ
2 - 2.2 เท่า แต่หากต้องการพัฒนาประเทศให้มีอัตราการเติบโต รายได้ต่อหัวของจังหวัดเพิ่มขึ้น ประชากร
วัยแรงงานต้องมีความสามารถในการทำงานสูงกว่าแรงงานในปัจจุบันไม่น้อยกว่า 2.5 เท่า ซึ่งการศึกษาเป็น
รากฐานสำคัญที่จะช่วยให้ประเทศไทยก้าวข้ามความท้าทายด้วยการเพิ่มผลิตภาพแรงงาน จึงต้องปรับตัว
และพัฒนาให้ทันการเปลี่ยนแปลง การศึกษาต้องวางรากฐานกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มุ่งให้ผู้เรียน
สร้างผลงาน สร้างผลผลิต สร้างองค์ความรู้จากการเรียนรู้ ควรเน้นผลิตนักศึกษาให้ตรงตามที่ตลาดแรงงาน

ต้องการ (Demand - driven) เพื่อแก้ปัญหาช่องว่างทักษะ (Skill Gap) และภาวะการจ้างงานที่แรงงานมีทักษะไม่ตรงตามความต้องการ (Skill Mismatch) และสนับสนุนให้ประเทศไทยก้าวข้ามความท้าทายด้วยการเพิ่มผลิตภาพแรงงานสู่การพัฒนาและเติบโตอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม มาตรการจะขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายการเพิ่มผลิตภาพแรงงานในอนาคตต้องอาศัยความร่วมมือทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชนผ่านนโยบายระดับประเทศและระดับองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานอาชีวศึกษาศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและกำลังคนอาชีวศึกษา, ข้อมูลจำนวนนักเรียน/นักศึกษาทวิภาคี ข้อมูลปีการศึกษา 2562. (2562, 10 มิถุนายน). สืบค้นจาก <http://std2018.vec.go.th>
- ไทยพีบีเอส. (2562, 13 พฤศจิกายน). *ก.การอุดมศึกษา ฯ ทุ่มเงิน 8,600 ล้านบาท แก้ไขขาดงาน*. สืบค้นจาก <https://news.thaipbs.or.th/content/286078>
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2559, 14 กันยายน). *การวัดผลิตภาพภาครัฐ 2559*. สืบค้นจาก <https://www.ftpi.or.th/2016/9965>.
- สมพร โกมารทัต. (2557). การเรียนรู้เชิงผลิตภาพ (Productivity - Based Learning). *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี*, 25(3).
- สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กลุ่มพัฒนาเครือข่าย อุดมศึกษาสำนักประสานและส่งเสริมกิจการอุดมศึกษาเดิม). *ข้อมูลจำนวนนักศึกษาสหกิจศึกษา ข้อมูล ณ วันที่ 23 พฤษภาคม 2562*.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *การศึกษาแนวโน้มความต้องการกำลังคนโดยยึดพื้นที่เป็นฐาน*. กรุงเทพมหานคร. บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- อินทัย พุทธารี่, ปุณศรี ศุภอมรกุล และพรสวรรค์ รักเป็นธรรม. (2553, ธันวาคม). ดัชนีผลิตภาพแรงงาน (Labour Productivity Index). สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/Thai/Statistics/Articles/Doc_Lib_statisticsHorizon/labour%20productivity%20Index.pdf
- ThaiQuote. (2562, 29 พฤศจิกายน). *อินโด ฯ เล็งใช้ AI แทนมนุษย์ หวังลดความล่าช้าในระบบราชการ*. สืบค้นจาก <http://www.thaiquote.org/content/229644>
- Economic Intelligence Center (EIC). อ้างถึงใน Techsauce. (2562, 2 พฤษภาคม). *สถานการณ์ผลิตภาพแรงงานไทยในปัจจุบัน 'ยังไม่แย่ แต่ยังไม่พอ และน่ากังวล'*. สืบค้นจาก <https://techsauce.co/tech-and-biz/thailand-labor-productivity>

ดร.วัลภา เล็กวัฒนานนท์
เอกพล ดวงศรี
สำนักมาตรฐานการศึกษา
และพัฒนาการเรียนรู้

สมัชชา การศึกษา : ความท้าทายใหม่ ในการยกระดับการศึกษาไทย

บทนำ

“สมัชชาการศึกษา” เป็นคำที่คุ้นเคยกันระดับหนึ่งในแวดวงการศึกษา โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีแนวคิดต้องการปฏิรูประบบการศึกษาโดยรวมของชาติ หลายหน่วยงานและหลายพื้นที่ ใช้คำว่า “สมัชชาการศึกษา” เป็นที่รู้จักกันว่าเป็นกระบวนการส่งเสริม “การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา” ของแต่ละพื้นที่ เช่น สมัชชาการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี สมัชชาการศึกษาจังหวัดสตูล สมัชชาการศึกษาจังหวัดนครราชสีมา นอกจากนี้ ยังมีคำอื่น ๆ ที่มีความหมายคล้ายกันอีกหลายคำ เช่น สภาการศึกษาจังหวัด ภาควิชาการศึกษา จังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้ เครือข่ายการศึกษาประชารัฐ คำที่กล่าวมานี้ล้วนเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีการดำเนินการมาแล้วระยะหนึ่ง และหลายพื้นที่ดำเนินการจนประสบความสำเร็จ

เป็นที่รู้จัก แต่ความท้าทายที่แท้จริงของสมัชชาการศึกษาในยุคประเทศไทย 4.0 ยังคงมีอีกหลายประการ หนึ่งในนั้นคือ “ทำอย่างไรจึงจะสร้างการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งและยั่งยืน” เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) ในบทความนี้จึงมุ่งนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของสมัชชาการศึกษาและประเด็นความท้าทายใหม่ของสมัชชาการศึกษาในการพัฒนาและยกระดับการศึกษาไทย

นิยามของสมัชชาการศึกษา

สมัชชาการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่บุคคล องค์กรภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมระดมความคิดเห็น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหาการศึกษาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทุกระดับ ตั้งแต่หมู่บ้าน ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

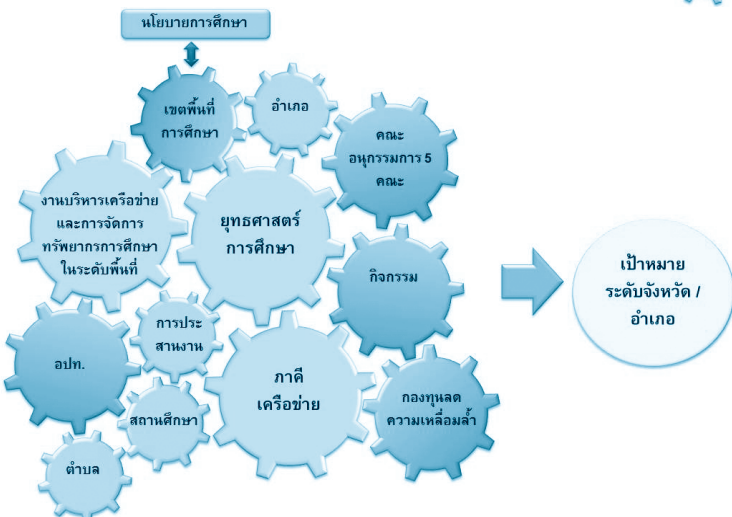
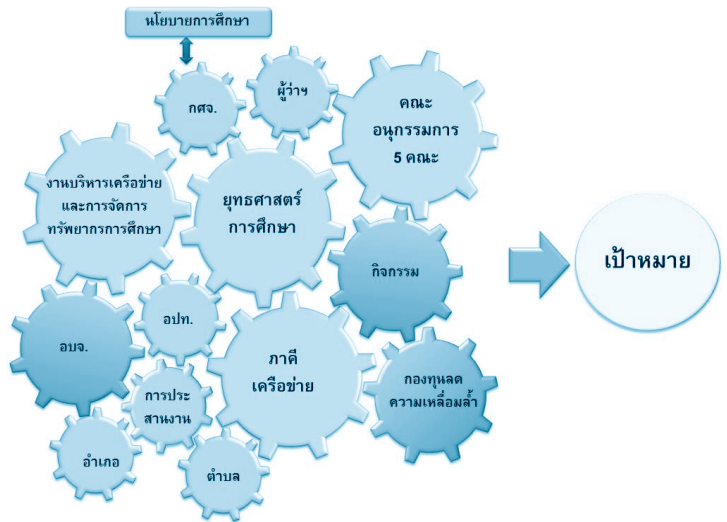
สมัชชาการศึกษา หมายถึง กลุ่มคนหรือคณะบุคคลที่รวมตัวกันตามกระบวนการ วิธีการที่หน่วยงาน หรือองค์กร กำหนดให้ร่วมกัน วางแผน ปฏิบัติการและติดตาม ส่งเสริม เสนอแนะ ทำนุบำรุงรักษา พัฒนา ปรับปรุงและพัฒนา คุณภาพการจัดการเรียนรู้ในเชิงพื้นที่ ทั้งการวางแผน การปฏิบัติการ และการติดตามผลการดำเนินการตามแผนและ นโยบายการจัดการศึกษาของชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

ดังนั้น “สมัชชาการศึกษา” จึงเป็นกลไกการขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายการศึกษาทุกภาคส่วน โดยกลุ่มคนหรือคณะบุคคลที่รวมตัวกันตามกระบวนการ/วิธีการที่กำหนดร่วมกัน ร่วมวางแผน ดำเนินการ ติดตาม ส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและตอบสนองความต้องการและจำเป็นในพื้นที่ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของแต่พื้นที่อย่างแท้จริง

รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมของสมัชชาการศึกษา

ในปี พ.ศ. 2562 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วม และสมัชชาการศึกษา โดยศึกษาสภาพการดำเนินงาน กลไกการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ และนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบท ประเทศไทย ดังนี้

(1) รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมระดับจังหวัด เป็นกลไกเชิงระบบที่ใช้การผลักดันนโยบาย แผนงาน ด้วยการตัดสินใจเชิงนโยบายและเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเป็นกลไกในระดับการบริหารองค์กร และการตัดสินใจแก้ปัญหาในพื้นที่

(2) รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมระดับอำเภอ เป็นกลไกการประสานที่เชื่อมโยงภาควิชาการศึกษาศาสตร์ กิจกรรม เป้าหมาย บุคคลที่มีทักษะความชำนาญในแต่ละเรื่อง ทั้งสาระความรู้ ข้อมูลพื้นฐาน และงานงบประมาณ

(3) รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมระดับตำบล เป็นกลไกการจัดการที่ใช้ในระดับปฏิบัติการ และเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้เกิดการจัดกิจกรรมที่หลากหลายตามสภาพปัญหา/จุดเด่นในแต่ละพื้นที่

สมัชชาการศึกษากับความท้าทายใหม่ในการยกระดับการศึกษาไทย

“สมัชชาการศึกษา” ในปัจจุบันยังคงเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ เพื่อให้ก้าวข้ามและสามารถยกระดับการศึกษาได้ จำเป็นต้องดำเนินการ ดังนี้

1. เสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่ทรงพลัง สมัชชาการศึกษาจะต้องสร้างพลังการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมด้วยช่วยกันขับเคลื่อนการศึกษาของพื้นที่
2. เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศของพื้นที่ เพื่อวางแผนพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ รวมทั้งบูรณาการข้อมูลสารสนเทศระหว่างหน่วยงาน องค์กร ภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การวางแผนขับเคลื่อนและพัฒนาการศึกษาให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน
3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างแท้จริง ปัจจุบันปฏิเสธไม่ได้ว่า บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีต่อการบริหารสถานศึกษานั้น ยังไม่ชัดเจนและจริงจังเท่าที่ควร ทำอย่างไรจึงจะเกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับสถานศึกษา โดยมีกลไกของคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ขับเคลื่อนและสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้สถานศึกษายกระดับคุณภาพอย่างแท้จริง
4. สร้างความเข้มแข็งของบุคคลซึ่งทำหน้าที่ “ข้อต่อ” หรือ “ตัวเชื่อมประสาน” ระหว่างหน่วยงานส่วนกลางและพื้นที่หรือระหว่างหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ อาจเป็นบุคคลหรือหน่วยงานทำหน้าที่เป็นผู้ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และสร้างความเข้าใจการทำงานร่วมกัน จากการศึกษาพบว่า ลักษณะบุคคลหรือคณะบุคคลที่มีสมารถดำเนินงานกิจกรรมเครือข่าย/กิจกรรมสมัชชาได้ มีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) **นักยุทธศาสตร์** เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการมองเชิงยุทธศาสตร์เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในทำกิจกรรมในพื้นที่ในแต่ละประเด็น (2) **นักวิชาการ** เป็นบุคคลที่มีความสนใจเฉพาะเรื่อง และรอบรู้ในเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างครอบคลุมในทุกมิติ มีความสามารถในการเก็บข้อมูลเชิงวิชาการ (3) **นักจัดการ** เป็นบุคคลที่มีทักษะ ความสามารถ และมีความเข้าใจในงานการจัดการในแต่ละภาระงานต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย ทำหน้าที่คอยจัดการ อำนวยความสะดวก (4) **นักประสาน** เป็นบุคคลที่มีบุคลิกที่ความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน ทำหน้าที่ประสานให้เกิดการเชื่อมโยงในแต่ละระดับได้ และสามารถสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นได้ และ (5) **นักสื่อสาร** เป็นผู้เข้าในธรรมชาติ กลยุทธ์ ระดับของการสื่อสาร เพื่อทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจ ทั้งนี้ อาจจะสังเกตได้ว่าบุคคลหนึ่ง ๆ อาจมีคุณลักษณะร่วมในหลายลักษณะได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) นอกจากนี้ คุณลักษณะที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งคือ **ต้องเป็นบุคคลที่มีความเสียสละ มีจิตอาสาในการเป็น “ข้อต่อ” ประสานงานทั้งในระดับบุคคล องค์กรต่าง ๆ เพื่อให้กลไกของสมัชชาการศึกษาดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ**

5. ส่งเสริมกลไกการมีส่วนร่วมที่จะเกิดขึ้นตามร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... ซึ่งมีสาระที่ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... เกี่ยวกับการวางกลไกการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไว้ในมาตราต่าง ๆ ได้แก่ (1) กลไกการมีส่วนร่วมระดับสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา ในมาตรา 23 (2) กลไกการมีส่วนร่วมระดับจังหวัด/พื้นที่ ในมาตรา 18 และ 24 และ (3) กลไกการมีส่วนร่วมระดับชาติ คือ คณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติ ในมาตรา 82, 87 และ 88

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการดำเนินการในอนาคต

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ เป็นกิจกรรมการเชื่อมโยงจากนโยบายและแผนไปสู่การปฏิบัติโดยตรง โดยมีหน่วยงานเชื่อมประสานในระดับจังหวัด ซึ่งต้องดำเนินการ ดังนี้

(1) รัฐควรจัดให้มีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการและการตัดสินใจเชิงนโยบายในระดับพื้นที่เพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ ฯ ฉบับ พ.ศ. 2560

(2) รัฐควรออกพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อเปิดโอกาสให้จังหวัดที่มีความพร้อมในการบริหารจัดการศึกษาตามสภาพความต้องการของพื้นที่ โดยให้สิทธิในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ และให้อำนาจในการบริหารจัดการ 3 เรื่อง คือ (1) การบริหารบุคคล (2) การปฏิรูปการศึกษา (3) การบริหารงานงบประมาณ และการจัดการทรัพยากรทางการศึกษา

(3) รัฐควรกำหนดให้มีพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เชิงการทดลอง การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ในระดับสถานศึกษา เพื่อสร้างระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่มาจากความต้องการของคนในพื้นที่ ในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล

(4) การปรับปรุงสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ. .... ควรระบุเรื่องการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมให้ชัดเจนและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ อันจะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและการดำเนินการของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในอนาคต

(1) ควรส่งเสริมการสร้างภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในลักษณะการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมติดตามประเมินผลตามเป้าหมายของแผนงาน

(2) ควรจัดให้มีกลุ่มงานหรือหน่วยงานในระดับจังหวัด เพื่อทำหน้าที่ประสานงาน และสร้างกลไกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา กำหนดมาตรการให้หน่วยงานของรัฐส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละจังหวัด เพื่อทำหน้าที่เก็บข้อมูล ให้ข้อมูล ติดตามผลการดำเนินงานตามแผน เพื่อการจัดทำ

รายงานผลการปฏิรูปการศึกษาในแต่ละปีงบประมาณ และทำหน้าที่เชื่อมโยงนโยบายการจัดการศึกษาจากส่วนกลางให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่ของแต่ละจังหวัด

(3) เพื่อรองรับร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ สำนักงานฯ ควรจะดำเนินการรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดทำองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเตรียมองค์กรในฐานะหน่วยงานนโยบายด้านการศึกษาของประเทศ และเตรียมองค์กรในการเป็นหน่วยงานหลักในการนำนโยบายด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชาติไปสู่การปฏิบัติ

(4) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาควรเร่งสร้างและกระชับความสัมพันธ์กับเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา ทั้งที่เป็นเครือข่ายความร่วมมือของสำนักงาน ฯ เดิม และภาคีเครือข่ายการศึกษาใหม่ เพื่อให้เกิดการบูรณาการในการทำงานร่วมกันในอนาคต เช่น ภาคีเครือข่ายการศึกษาในจังหวัดต่าง ๆ ที่มีการดำเนินการจนประสบผลสำเร็จ และภาคีเครือข่ายที่สนใจและมีความพร้อมที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เช่น สมัชชาสุขภาพ สมัชชาคุณธรรม สมัชชาเด็กและเยาวชน เป็นต้น

บทสรุป

สมัชชาการศึกษาเป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วน เพื่อร่วมวางแผนร่วมพัฒนา และยกระดับคุณภาพการศึกษาไทย ตั้งแต่ในระดับพื้นที่จนถึงระดับชาติ โดยอาจจะเรียกชื่อแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และภาคส่วนต่าง ๆ ได้รับการให้ความสำคัญทั้งในแผนระดับชาติต่าง ๆ อาทิ รัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ได้เน้นและกำหนดไว้ในมาตราต่าง ๆ หลายมาตรา ความท้าทายของสมัชชาการศึกษาในอนาคต คือ การสร้างการมีส่วนร่วมที่ทรงพลัง คัดสรรบุคคล กลุ่มองค์กร หน่วยงานที่เข้มแข็งเข้ามามีส่วนร่วม และสรรหาบุคคลที่เหมาะสมในการทำหน้าทีเป็นผู้ประสานงานในทุกระดับ ตลอดจนเสริมสร้างกลไกในภาคส่วนต่าง ๆ ให้มีพลังและบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างเป็นหุ้นส่วน เพื่อให้ “สมัชชาการศึกษา” เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนและยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). *แนวทางการดำเนินงานสมัชชาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ห.จ.ก. วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รายงานการศึกษารูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รายงานการศึกษาวិเคราะห์แนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของภาคประชาสังคม/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ....* . สำนักมาตรฐานการศึกษา และพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (เอกสารอัดสำเนา)

นโยบายและ นวัตกรรมของ เกาหลีใต้

เอกพล ดวงศรี
สำนักมาตรฐานการศึกษา
และพัฒนาการเรียนรู้

กับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในยุคดิจิทัล

บทนำ

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ครอบคลุมการศึกษาและกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิต ตั้งแต่การศึกษาในวัยเด็กจนถึงการศึกษาในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา เมื่อจบจากโรงเรียนไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ก็ต้องมีการศึกษาต่อไปอีกแต่อาจอยู่ในรูปของการศึกษาตามอัธยาศัย หรือการศึกษานอกระบบ การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะช่วยให้บุคคลดำรงชีวิตประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมและมีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะเผชิญกับชีวิตและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) ดังนั้น การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อมนุษย์ทุกช่วงวัยและช่วยพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ตลอดช่วงชีวิต

ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีหรือเกาหลีใต้เป็นประเทศหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและมีนโยบายและนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งถือเป็นประเทศต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมาก เนื่องจากมีพื้นที่และนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และพร้อมก้าวไปสู่การเป็น “สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ได้อย่างแท้จริง ด้วยนโยบายและนวัตกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเกาหลีใต้ที่มีจุดเริ่มต้นมาจากการให้ความสำคัญกับแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างจริงจังจนสามารถพัฒนาไปสู่ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1999 ประกอบด้วยนโยบาย กฎหมาย และองค์กรที่ขับเคลื่อนภารกิจด้านการศึกษาตลอดชีวิตจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ถึงแม้เกาหลีใต้จะประสบความสำเร็จในหลาย ๆ ด้านแล้ว แต่ก็ไม่ได้หยุดพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างไร้ข้อจำกัดซึ่งตอบสนองความต้องการของคนทุกช่วงวัยในยุคดิจิทัลได้อย่างแท้จริง ในบทความนี้ผู้เขียนจะนำเสนอนโยบายและนวัตกรรมสำคัญในปัจจุบันที่ทำให้เกาหลีใต้ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างยั่งยืน

นิยามและแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

“การเรียนรู้ตลอดชีวิต” (Lifelong Learning) เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากแนวคิด “การศึกษาตลอดชีวิต” ซึ่งเป็นการศึกษาแบบองค์รวมที่ครอบคลุมรูปแบบการศึกษาในระบบ (Formal) การศึกษานอกระบบ (Non - Formal) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal) (R.H. Dave, 1976) ในยุคแรกใช้คำว่า “การศึกษาตลอดชีวิต” หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นยุค “การศึกษาตลอดชีวิต” ซึ่งหมายถึง การศึกษาตลอดชีวิตของผู้ใหญ่ และขยายความหมายให้กว้างขึ้นครอบคลุมการศึกษาทั้งหมดทุกช่วงชีวิตตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ในช่วงปี ค.ศ. 1969 – 1970 ยุคต่อมามีการใช้คำว่า “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” กล่าวคือ จุดเปลี่ยนสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตที่เกิดจากรายงานขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้มีการยกระดับจากคำว่า “การศึกษาตลอดชีวิต” (Lifelong Education) ไปเป็นคำว่า “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” (Lifelong Learning) ซึ่งอาชัญญา รัตนอุบล (2558) กล่าวว่า ในต้น ค.ศ. 1970 คำว่า “การศึกษาตลอดชีวิต” มีความเข้าใจในระดับหนึ่งว่าเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและทักษะความสามารถของบุคคล ซึ่งเน้นกระบวนการทางสังคมและโครงสร้าง โดยมีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาบุคคลและสังคมท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก (Bagnall, 2000) แต่ในปี ค.ศ. 1990 - 2000 คำว่า “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” (Lifelong Learning) สามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้ดีกว่าเนื่องจากในยุคหลังมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะบุคคลในการเผชิญหน้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (Peter Jarvis, 2007) ด้วยแรงจูงใจไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ล้วนทำให้แนวคิดของการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความคมชัดมากขึ้นหลังจาก ปี ค.ศ. 1990 และต่อมาในปี ค.ศ. 1996 คำว่า “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” มีความชัดเจนมากขึ้นโดย Delors (1996) ได้นำเสนอเกี่ยวกับ “Learning: the treasure within” โดยให้ความเห็นและข้อเสนอเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ทุกคนสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้คำว่า 4 เสาหลัก (Pillars) ได้แก่ การเรียนเพื่อรู้ (Learning to know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง (Learning to do) การเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน (Learning to live together) และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be)

“การเรียนรู้ตลอดชีวิต” (Lifelong Learning) และ “การศึกษาตลอดชีวิต” (Lifelong Education) เป็นคำที่หลายคนคุ้นเคยและมีข้อสังเกตว่ามีความหมายใกล้เคียงกันมากจนถูกนำมาใช้แทนกันหลายต่อหลายครั้ง แต่หากพิจารณาความหมายโดยละเอียดแล้ว พบว่ามีความแตกต่างกันอยู่บ้างในแง่ทัศนคติของผู้นำเสนอแนวคิด แต่ทั้งสองคำต่างนำไปสู่การยกระดับบุคคลมาสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยคำว่า “การศึกษาตลอดชีวิต” และ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” ยังมีคำอื่นที่ความหมายไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ “การศึกษาแบบถาวร” (Education Permanente) “สังคมแห่งการเรียนรู้” (Learning society) และ “การศึกษาเพื่อความเป็นปัจจุบัน” (Recurrent education) (อาชัญญา รัตนอุบล, 2558) ซึ่งคำศัพท์ต่าง ๆ ข้างต้นมีความหมายถึงการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งสิ้น แต่ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละประเทศที่จะนำไปใช้ เมื่อพิจารณาแล้ว คำว่า “การศึกษา” (Education) จะมีความหนักและโน้มเอียงไปยังหลักสูตร เนื้อหาสาระที่เป็นทางการมากกว่าคำว่า “การเรียนรู้” (Learning) (Aspin & Chapman, 2012) อีกทั้งเมื่อกล่าวถึงคำว่า “การศึกษา” ก็จะนึกถึงโรงเรียนการศึกษา คุณวุฒิ รวมถึงระหว่างการศึกษา หากกล่าวถึงคำว่า “เรียนรู้” ผู้คนส่วนมากจะนึกถึงการค้นพบความสนุกสนาน การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารร่วมกับผู้อื่น และกระบวนการเติบโตของบุคคล (อาชัญญา รัตนอุบล, 2558) เช่นเดียวกับสุนงศรี สังข์ศรี (Sungsri, 2013) กล่าวว่าทั้งสองคำมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ต้องการให้บุคคลได้เรียนรู้ตลอดชีวิตเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อจะได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองส่วนจุดที่แตกต่าง คือ นักการศึกษาที่ใช้ “Lifelong Education” จะมองเรื่องการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เกิดกับผู้เรียน ส่วนนักการศึกษาที่ใช้ “Lifelong Learning” จะมองเรื่องหลังจากการจัดการศึกษาแล้วผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างไร และเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไร

ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ (2555) ได้ศึกษาการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต: กรณีศึกษาในต่างประเทศโดยได้อธิบายความแตกต่างและความสัมพันธ์ของคำว่า “การศึกษาตลอดชีวิต” กับ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” ว่าการเรียนรู้ (Learning) มักใช้ในความหมายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวของผู้เรียนหรือในตัวของคุณครู เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการได้รับความรู้หรือประสบการณ์ ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งการเรียนรู้แง่บวกและแง่ลบ ส่วนการศึกษา (Education) มักใช้ในความหมายเกี่ยวกับกระบวนการ เหตุการณ์ กิจกรรมหรือเงื่อนไขที่ทำให้ผู้เรียนหรือบุคคลได้พัฒนา หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี การศึกษาจึงเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในทางที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน อาจกล่าวได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นเป็นการมองในแง่ของตัวผู้เรียน โดยมีความเชื่อว่าตัวบุคคลคือผู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมของผู้เรียนคำว่า “การศึกษาตลอดชีวิต” จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับแนวทางหรือการเป็นผู้จัดว่าจะต้องเตรียมกระบวนการหรือประสบการณ์อย่างไร จึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมตลอดชีวิต และเมื่อใช้คำว่า “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” มักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวผู้เรียนว่าหลังจากที่มีผู้จัดการศึกษาให้แล้ว ผู้เรียนจะเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างไร เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไร ในลักษณะใด อย่างไรก็ตาม จุดหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาตลอดชีวิตมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ความต้องการให้บุคคลได้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคม

Hägström (2003) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่าเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดที่มุ่งดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาความรู้ ทักษะและความสามารถ ประกอบด้วยรูปแบบของการศึกษาและการฝึกอบรมที่หลากหลายทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

สุมาลี สังข์ศรี (2543) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต สรุปได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การรับรู้ความรู้ ทักษะ และเจตคติ ตั้งแต่เกิดจนตายจากบุคคลหรือสถาบันใด ๆ โดยสามารถจะเรียนรู้ด้วยวิธีเรียนต่าง ๆ อย่างมีระบบหรือไม่มีระบบ โดยตั้งใจหรือโดยบังเอิญก็ได้ ทั้งนี้ สามารถทำให้บุคคลนั้นเกิดการพัฒนาดตนเองสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2554) ให้ความหมายว่าเป็นการรับความรู้ ทักษะ และเจตคติ ตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งจากโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ มีการจัดและไม่จัดตั้ง มีการวางแผนและไม่มีการวางแผน แต่ถ้าต้องการจะเรียนรู้อย่างเป็นกิจจะลักษณะและเกิดผลจริงจังและมีความต่อเนื่องก็จำเป็นต้องมีการวางแผนการเรียนและดำเนินกิจกรรมไปตามแผนที่ตั้งไว้ ซึ่งการเรียนรู้จากการวางแผนทำให้เกิดความต่อเนื่องในประสบการณ์การเรียนรู้และบังเกิดเป็นการเรียนรู้ที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ชูเกียรติ ลิสุวรรณ (2543) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต สรุปได้ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญต่อตัวบุคคลเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเน้นให้ผู้เรียนสามารถรู้วิธีเรียนรู้ซึ่งจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้มนุษย์มีทักษะในการแสวงหาความรู้และใช้ความรู้แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตัวเองในทุกช่วงของชีวิต ซึ่งจุดมุ่งหมายสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การปลูกฝังนิสัยและทักษะในการเรียนรู้แก่บุคคลให้สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา และทุกโอกาส

ดังนั้นสรุปได้ว่า “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ หรือเจตคติที่ได้รับในช่วงต่าง ๆ ของชีวิต

นโยบายและนวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเกาหลีใต้ในยุคดิจิทัล

เกาหลีใต้เป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างจริงจัง เริ่มตั้งแต่การปฏิรูปการศึกษาในปี ค.ศ. 1994 โดยมีเป้าหมายเพื่อการเป็น “สังคมแห่งการเรียนรู้” ดังนั้น จึงกำหนดให้ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” เป็นเป้าหมายระดับชาติ กล่าวคือ ระบบการศึกษาของเกาหลีใต้ต้องเป็นระบบเปิด และจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ ตลอดจนใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ เพื่อให้ประชาชนสามารถเปิดประตูสู่การศึกษาได้อย่างกว้างขวาง เพื่อดำเนินการไปสู่เป้าหมายจึงมีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีการจัดตั้งสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติ (NILE) รวมทั้งประกาศ “แผนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติ” หรือ “the National Lifelong Learning Promotion Plan”¹ ซึ่งในปัจจุบันมีนโยบายและนวัตกรรมสำคัญที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

1. กฎหมายการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education Act - LEA)

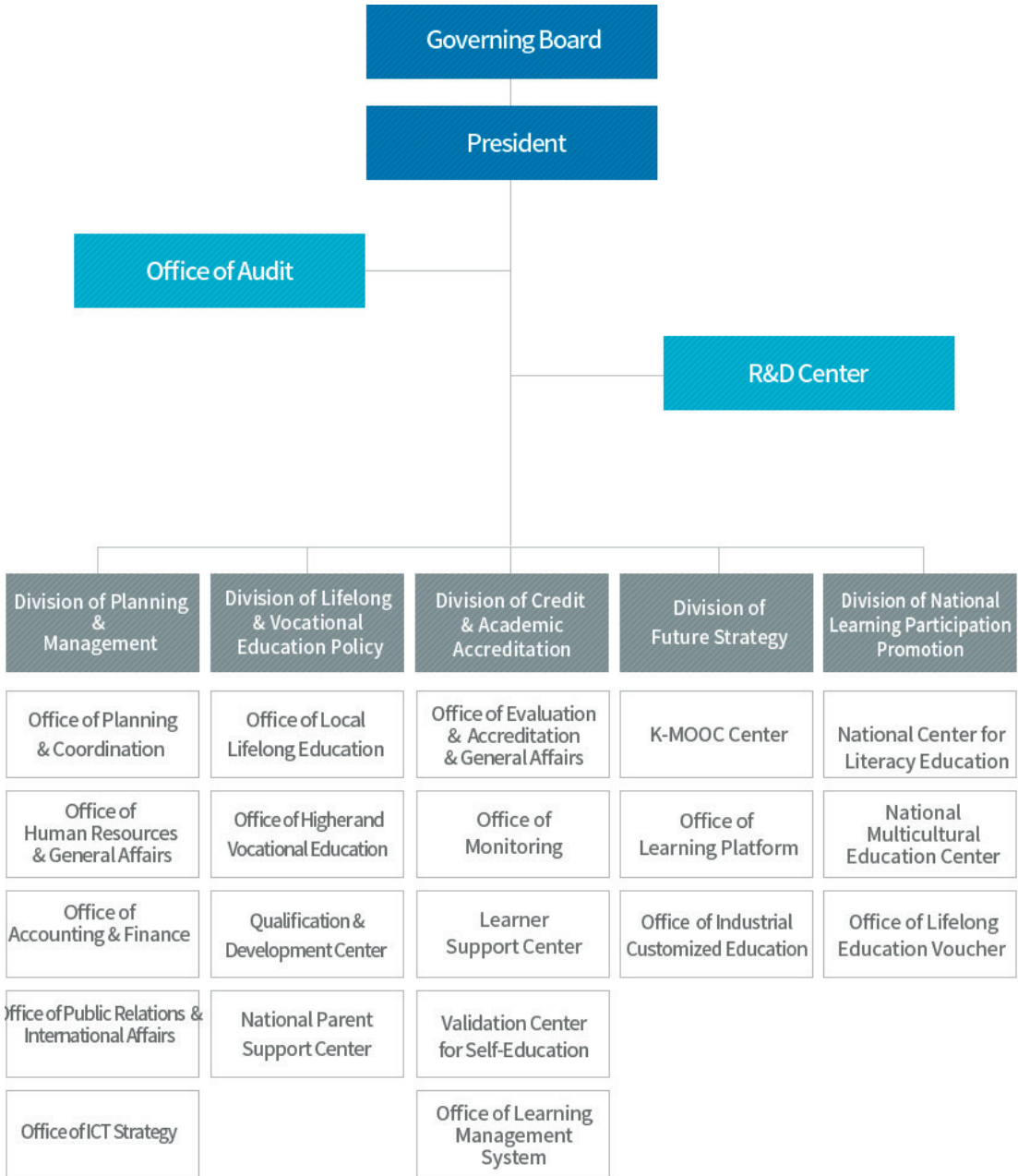
ในปี ค.ศ. 1999 เกาหลีใต้ได้ออกพระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิต หรือ “Lifelong Education Act” เป็นครั้งแรก (Jung Eun Lee, 2010: 276) ทำให้การศึกษาตลอดชีวิตเปลี่ยนจากแนวคิดไปเป็นระบบ มีการจัดตั้งหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อมีหน้าที่รับผิดชอบอย่างเต็มที่ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549) โดยในปี ค.ศ. 2007 รัฐบาลได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ พระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิต ค.ศ. 2009 ฉบับปัจจุบันมีแนวคิดในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต คือ (1) ประชาชนทุกคนจะได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกัน ในการศึกษาตลอดชีวิต (2) การศึกษาตลอดชีวิตจะดำเนินไปบนพื้นฐานของเสรีภาพในการมีส่วนร่วมและความสมัครใจ (3) การศึกษาตลอดชีวิตจะไม่ถูกใช้เป็นเครื่องมือขวนขวายทางการเมืองหรือทัศนคติส่วนบุคคล และ (4) บุคคลที่สำเร็จการศึกษาตลอดชีวิตจะต้องได้รับการรับรองและดูแล โดยเนื้อหาสำคัญในพระราชบัญญัติฉบับนี้ที่ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เช่น การมีคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตเป็นบอร์ดระดับชาติ การมีสถาบันการเรียนรู้/เมืองแห่งการเรียนรู้ และที่สำคัญ คือ มีองค์กรระดับชาติด้านการศึกษาตลอดชีวิต ที่มีชื่อว่า “สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต” (National Institute for Lifelong Education - NILE) เป็นหน่วยงานนโยบายและขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศ ที่น่าสังเกตคือการมีระบบกฎหมายที่ทันสมัย ซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนานโยบายด้านการศึกษาตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง (Han, S., & Choi, S., 2014)

2. สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต (National Institute for Lifelong Education - NILE)

สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต หรือ “กุกกาพยองแฮงกโยยูกจินฮึงวอน” (National Institute for Lifelong Education - NILE) ตั้งขึ้นเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2008 เป็นหน่วยงานที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติ การศึกษาตลอดชีวิต ค.ศ. 2009 มาตรา 19 และเป็นองค์กรหลักที่กำกับและขับเคลื่อนการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม

¹ แผนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติฉบับปัจจุบัน คือ แผนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (ค.ศ. 2018 - 2022) ประกาศใช้ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2017 โดยก่อนหน้านั้นได้ประกาศใช้แผนดังกล่าวมาแล้ว 3 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 (ค.ศ. 2003 - 2007) ฉบับที่ 2 (ค.ศ. 2008 - 2012) และฉบับที่ 3 (ค.ศ. 2013 - 2017) (NILE, 2018)

แผนภาพที่ 1 แผนผังองค์กรสถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตของเกาหลีใต้

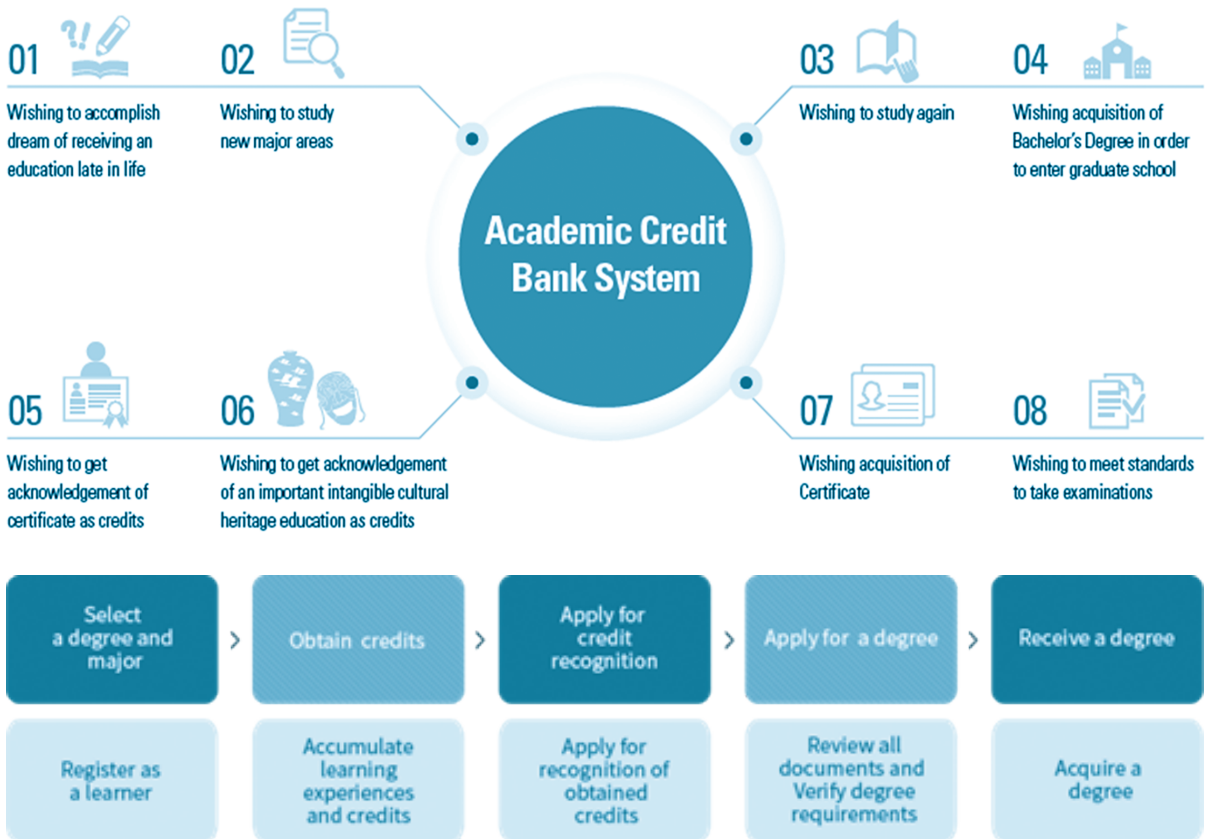
ที่มา: NILE (2017)

พันธกิจสำคัญของสถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต คือ การส่งเสริมสนับสนุนความสุขและความเจริญของชาติผ่านการดำเนินนโยบายการศึกษาตลอดชีวิต มีหน้าที่สำคัญ เช่น ดำเนินการสำรวจและสนับสนุนการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต จัดทำแผนแม่บทว่าด้วยการศึกษาตลอดชีวิต พัฒนาโปรแกรมหรือนวัตกรรมการศึกษาตลอดชีวิต สร้างเครือข่ายองค์กรการศึกษาตลอดชีวิต ดำเนินการเกี่ยวกับระบบธนาคารหน่วยกิตทางการศึกษาและระบบบัญชีการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นต้น

3. ระบบธนาคารหน่วยกิตทางการศึกษา (Academic Credit Bank System)

ระบบธนาคารหน่วยกิตทางการศึกษา หรือ Academic Credit Bank System – ACBS ถือเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่รัฐบาลเกาหลีให้ความสำคัญผลักดันในการปฏิรูปการศึกษาซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตมาตั้งแต่ ค.ศ. 1998 เพื่อให้ประชาชนทั่วไปที่อยู่นอกระบบการศึกษาสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้ หรือผู้ที่ต้องการเข้าสู่ระบบการศึกษาอีกครั้ง หรือต้องการเรียนในสาขาใหม่ก็สามารถทำได้โดยใช้ผลการเรียนรู้จากการเรียนนอกระบบและตามอัธยาศัยมาประเมินและขอรับรองหน่วยกิตและสามารถขอรับปริญญาได้ซึ่งได้รับการรับรองตามพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา (Higher Education Act) โดยระบบนี้บูรณาการกับระบบ “Lifelong Learning System” อื่น ๆ ซึ่งสามารถเชื่อมข้อมูลประวัติและผลการเรียนรู้ทั้งหมดด้วยรหัสบัญชีเดียว ส่งเสริมการเรียนรู้จากการทำงานตลอดชีวิต ทั้งสายสามัญและอาชีวศึกษา โดยเชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (Korean Qualification Framework – NQF) และคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualification System - VQS) ได้อย่างเป็นระบบที่ชัดเจน (อรุณี ตระการไฟโรจน์, 2561) ธนาคารหน่วยกิตทางการศึกษาจึงเป็นนวัตกรรมที่มีการดำเนินการอย่างประสบความสำเร็จ และมีนโยบายสนับสนุนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

แผนภาพที่ 2 จุดมุ่งหมายและกระบวนการได้รับปริญญาบัตรผ่านธนาคารสะสมหน่วยกิต

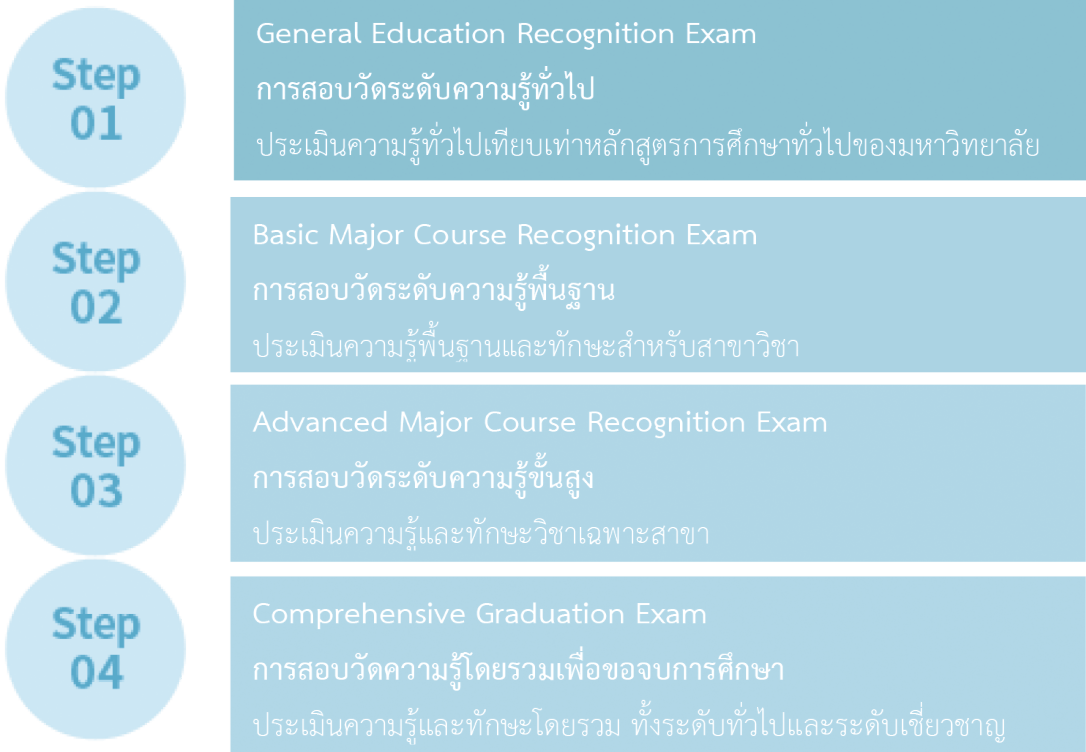

ที่มา: NILE (2017, 2018)

4. ระบบปริญญาการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Bachelor's Degree Examination for Self-Education System)

ระบบปริญญาการศึกษาสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือ “BDES” เป็นนวัตกรรมระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาแบบเปิดซึ่งดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิต ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 เป็นระบบที่ช่วยให้ประชาชนเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมและทั่วถึง โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่จบการศึกษาหรือได้รับประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า สามารถได้รับปริญญาบัตรผ่านการศึกษาด้วยตนเองโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยต้องผ่านการสอบทั้งหมด 4 ขั้นตอน นวัตกรรมนี้มีส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบเปิด ซึ่งเป็นการรับรองและให้โอกาสทางการศึกษาที่สูงขึ้นแก่ผู้ที่มีฐานะยากจน ผู้ขาดโอกาสทางการศึกษา ตกหล่นหรือออกกลางคัน สำหรับผลการสอบประชาชนสามารถตรวจสอบได้ด้วยตนเองโดยไม่จำกัดเวลา สถานที่ ปัจจุบันเปิดอนุมัติปริญญาทั้งสิ้น 11 สาขา ได้แก่ ภาษาและวรรณคดีเกาหลี ภาษาและวรรณคดีอังกฤษ จิตวิทยา บริหารธุรกิจ กฎหมาย บริหารรัฐกิจ การศึกษาปฐมวัย เศรษฐศาสตร์ครอบครัว วิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์สารสนเทศและการสื่อสาร และพยาบาลศาสตร์ ที่ผ่านมามีผู้สำเร็จการศึกษาและได้รับปริญญาบัตรทั้งสิ้น 17,703 คน โดยเป็นสาขาภาษาและวรรณคดีอังกฤษมากที่สุด รองลงมา คือ วิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ และพยาบาลศาสตร์ ตามลำดับ และในปี ค.ศ. 2017 มีผู้ได้รับปริญญาบัตร 887 คน (Nile, 2017; Nile,2018)

แผนภาพที่ 3 การสอบ 4 ขั้นตอนเพื่อขอรับปริญญา ตามระบบ “BDES”

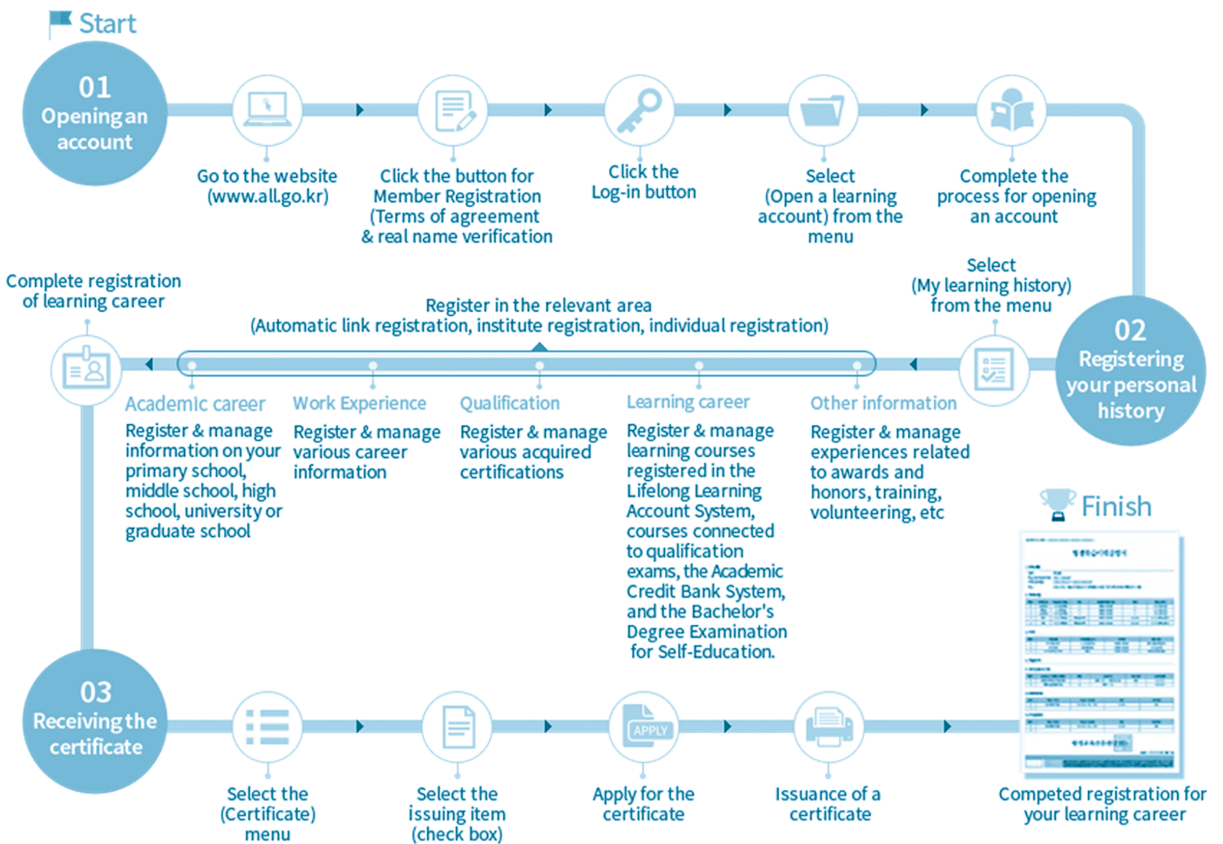

ที่มา: ผู้เขียนแปลมาจาก NILE (2017)

5. ระบบบัญชีการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Account System - LLAS)

ระบบบัญชีการเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือ Lifelong Learning Account System - LLAS เกิดขึ้นตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิต มาตรา 23 ซึ่งมีเป้าหมายที่ต้องการสะสมและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายในบัญชีการเรียนรู้ โดยใช้เป็นข้อมูลในการจ้างงาน หรือข้อมูลการจบการศึกษาในระบบฐานข้อมูล ระบบดังกล่าวนี้จึงเป็นนวัตกรรมเชิงระบบที่จะช่วยให้ทุกคนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ที่หลากหลายในบัญชีศูนย์การเรียนออนไลน์ (www.all.go.kr) โดยจุดมุ่งหมายของการใช้ระบบบัญชีการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน 3 ช่วงวัย พบว่า (1) วัยรุ่น เข้าใช้เพื่อต้องการเตรียมความพร้อมเข้าสู่การศึกษาที่สูงขึ้นและเพื่อการมีงานทำ (2) วัยแรงงาน อายุ 20 – 50 ปี เข้าใช้เพื่อเตรียมพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานและการออกแบบวิถีชีวิต และ (3) วัยสูงอายุ 60 – 100 ปี เข้าใช้เพื่อการมีส่วนร่วมทางสังคม การรู้จักและเข้าใจตนเอง

แผนภาพที่ 4 ขั้นตอนการใช้ระบบบัญชีการเรียนรู้ตลอดชีวิต

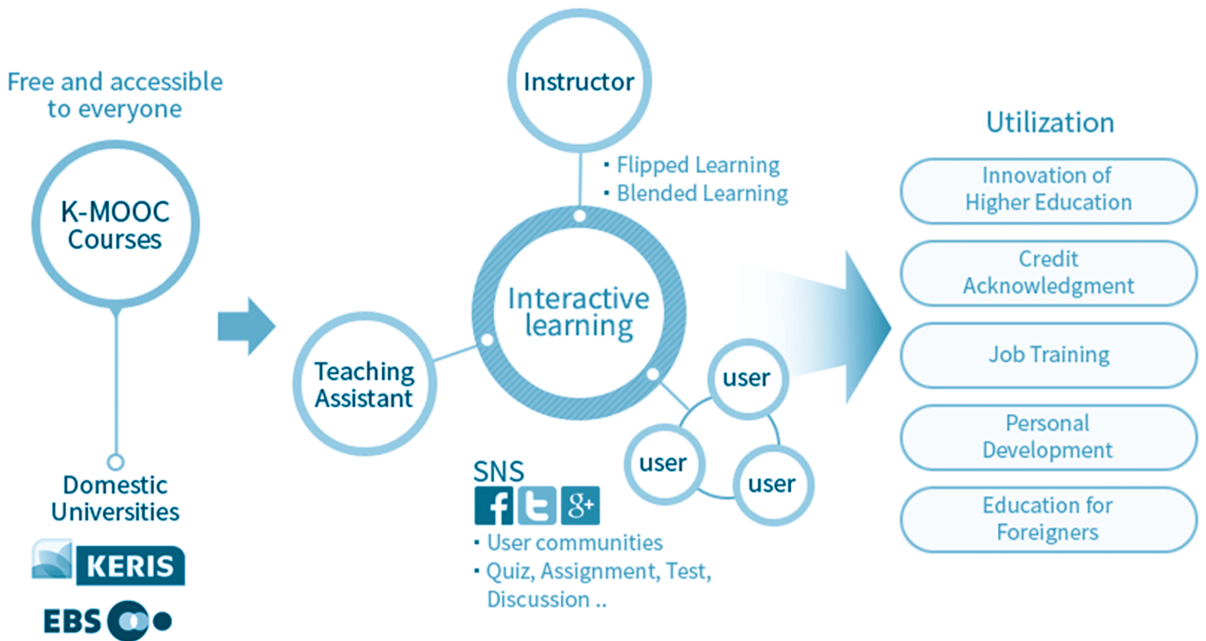

ที่มา: NILE (2017)

6. คอร์สการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิด (K-MOOC หรือ Korean Massive Open Online Course)

คอร์สการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิด หรือที่รู้จักกันในชื่อ “K-MOOC” เป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ดำเนินการมาตั้งแต่ ค.ศ. 2015 ถือเป็นแพลตฟอร์มขนาดใหญ่เพื่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของเกาหลี ความเปลี่ยนแปลงและความน่าสนใจของระบบ K-MOOC คือ การเปลี่ยนบรรยากาศและการสร้างนิเวศการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ เป็นแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่แตกต่างจากการบรรยายออนไลน์แบบเดิมที่สามารถฟังและดูการบรรยายได้เท่านั้น แต่เปลี่ยนแปลงไปสู่การที่ผู้เรียนรู้สามารถมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์กับผู้บรรยายได้ มีการอภิปราย ซักถามร่วมกันกับผู้บรรยายและผู้ร่วมเรียนรู้อื่น ๆ ได้ รวมทั้งการทำแบบทดสอบและการมอบหมายงาน นอกจากนี้ยังมีความพยายามจะพัฒนาคิดค้นระบบนวัตกรรมขั้นสูงเกี่ยวกับหลักสูตรและวิธีการสอนที่เปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ เช่น การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) การเรียนรู้แบบกลับด้าน (Flipped Learning)² จากสถิติในปี ค.ศ. 2017 พบว่า มีผู้เข้าชมกว่า 3,473,471 คน ผู้ลงทะเบียนในคอร์สการเรียนรู้ต่าง ๆ กว่า 295,460 คน ผู้บรรยายที่เป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จำนวน 300 คน และมหาวิทยาลัยชั้นนำที่มีชื่อเสียงเข้าร่วมกว่า 70 แห่ง เช่น Seoul National University, Korea University, Yonsei University ฯลฯ

แผนภาพที่ 5 K - MOOC แพลตฟอร์ม

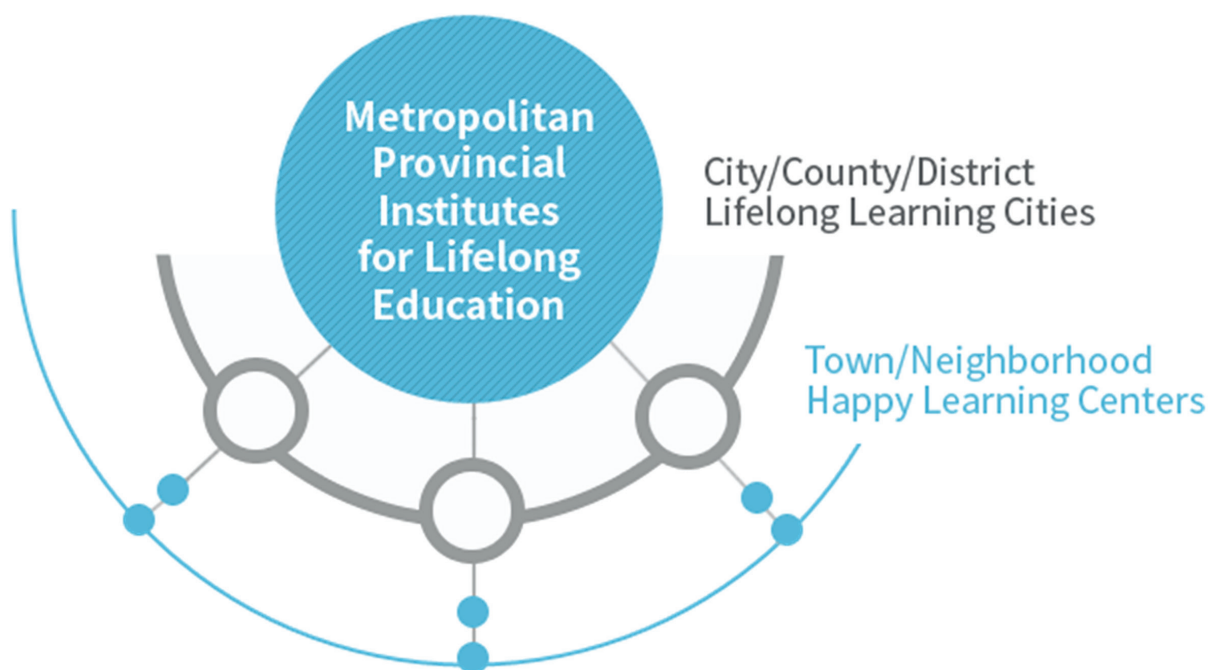

ที่มา: NILE (2017)

² การเรียนรู้แบบกลับด้าน หรือการเรียนรู้แบบกลับทาง (วิจารณ์ พานิช, 2556)

7. เมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City)

พระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิตได้ออกแบบให้มีการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิตอย่างเป็นรูปธรรมโดยแบ่งตามระดับต่าง ๆ ได้แก่ (1) การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในเขตมหานครและจังหวัด เรียกว่า “สถาบันเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต” (Institutes for Lifelong Education - ILEs) มีจำนวนทั้งสิ้น 17 แห่ง (2) การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในเขตเมือง เรียกว่า “เมืองแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต” (Lifelong Learning Cities) มีจำนวนทั้งสิ้น 160 แห่ง และ (3) การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในเขตอำเภอ/ตำบล/หมู่บ้าน/ท้องถิ่น เรียกว่า “ศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต” (Lifelong Learning Centers) มีจำนวนทั้งสิ้น 832 แห่ง นวัตกรรมหรือระบบนี้ถือเป็นหนทางที่มุ่งประกันสิทธิของประชาชนในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เมืองเหล่านี้จึงเป็นการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่/ท้องถิ่น โดยส่งเสริมระบบการจัดการเรียนรู้และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ กับสถาบันสถานศึกษา มหาวิทยาลัยในพื้นที่/ชุมชนนั้น ๆ เพื่อสร้างนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในพื้นที่/ชุมชนอย่างยั่งยืน

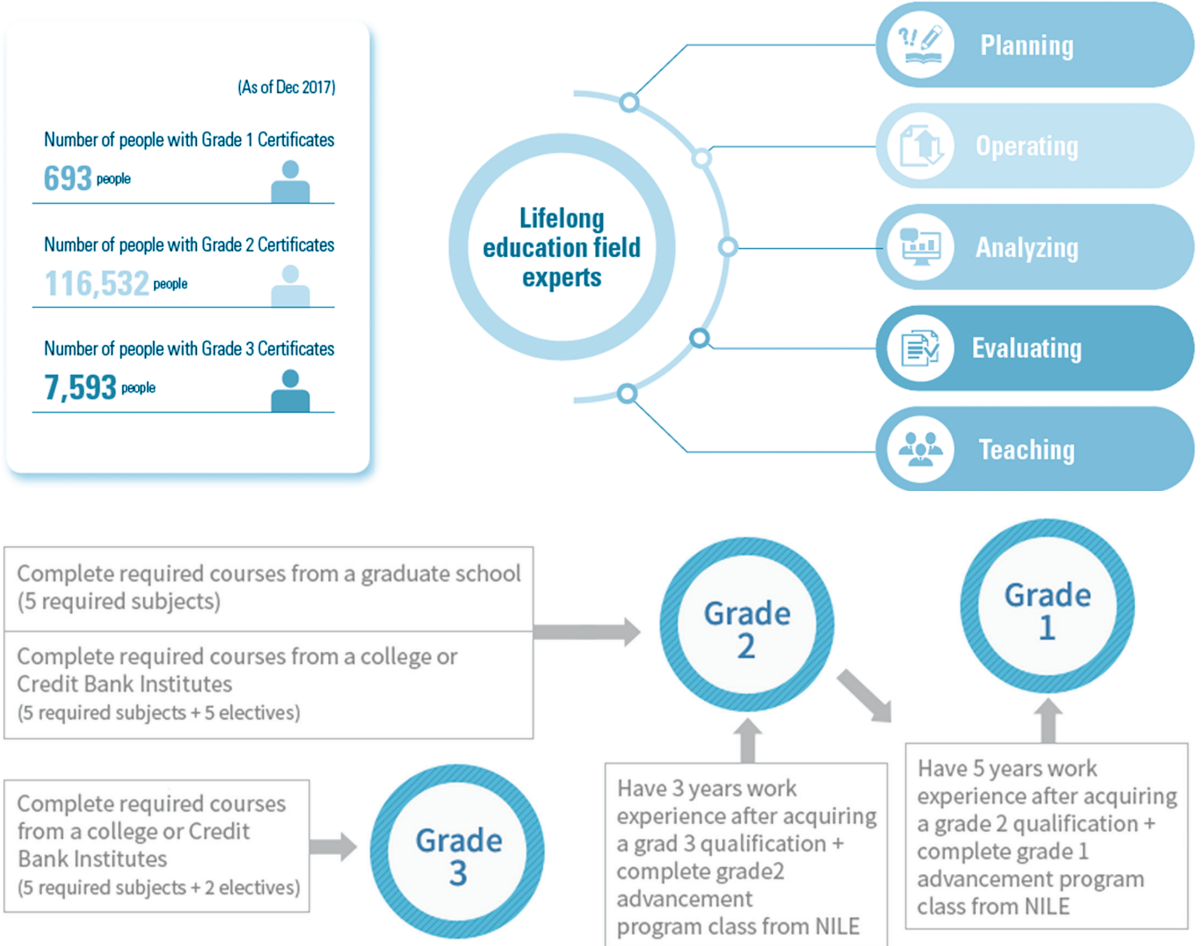
8. ระบบส่งเสริมสนับสนุนมหาวิทยาลัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อวัยแรงงาน (Universities' Lifelong Education Support System)

ระบบการส่งเสริมสนับสนุนมหาวิทยาลัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อวัยแรงงาน เป็นนวัตกรรมที่เป็นระบบส่งเสริมสนับสนุนการจ้างงานตามนโยบาย “ทำงานก่อนเข้ามหาวิทยาลัย” ของรัฐบาลซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการเพิ่มการจ้างงานสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมและความเชี่ยวชาญในอาชีพ และหากต้องการที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นก็จะได้รับการสนับสนุนในการศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยและสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีได้ โดยสามารถเรียนควบคู่ไปกับการทำงานและพัฒนาทักษะอาชีพอย่างต่อเนื่องได้

9. นักวิชาการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Educators)

ตามมาตรา 19 และ 24 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิตได้ให้ความสำคัญกับการมีนักวิชาการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยนักวิชาการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ ผู้ที่เชี่ยวชาญด้านการศึกษาตลอดชีวิตซึ่งได้รับใบรับรองจากสถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต เป็นผู้กำหนดคุณสมบัติ หน้าที่ และสมรรถนะในการเป็นนักวิชาการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเป็นนักวิชาการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะต้องผ่านการอบรมเพื่อฝึกฝนความเชี่ยวชาญ และสมรรถนะ 3 ระดับ นักวิชาการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงถือได้ว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในการปฏิบัติซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งหมด เป็นทั้งนักยุทธศาสตร์ นักปฏิบัติการ นักวิเคราะห์ นักประเมินผล และนักถ่ายทอดที่ดี โดยปัจจุบันมีนักวิชาการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ได้รับใบรับรองทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 124,818 คน

แผนภาพที่ 6 จำนวนและระดับของนักวิชาการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Educators)

ที่มา: NILE (2017, 2018)

10. การศึกษาสำหรับผู้ปกครอง (Parent Education)

เพื่อส่งเสริมความรู้ความสามารถของผู้ปกครองในการให้การศึกษาแก่บุตรหลานและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครอบครัวในการพัฒนาการศึกษาและกิจกรรมของโรงเรียน นวัตกรรมหรือระบบนี้จึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้ผู้ปกครองทุกคนได้รับการพัฒนาโดยศูนย์ส่งเสริมสนับสนุนผู้ปกครองในท้องถิ่น เมือง และมหานคร จะมีระบบการศึกษาออนไลน์ที่ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมให้ข้อมูลทางการศึกษาและข้อมูลด้านต่าง ๆ การจัดหาสื่อการศึกษาแบบออฟไลน์หรือการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาปฐมวัย การมีส่วนร่วมด้านสุขภาพของเด็ก การอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองด้านต่าง ๆ เช่น Coaching Self Learning, Creativity Development for Parents, Career Counseling for Parents เป็นต้น รวมทั้งการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการส่งเสริมเครือข่ายผู้ปกครองในท้องถิ่น/ภูมิภาค

แผนภาพที่ 7 แพลตฟอร์มการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง

Providing educational information

We provide analysis on current Korean and international trends and issues in educational policies, Parental participation in schools, and information about children's education simultaneously through 'ParentsOnNuri', social medias and the blog.

Delivering educational contents online

We develop and provide online educational courses for parents, including key contents such as self-regulated learning, career, creativity, character education for their children's education, through which they can learn without restrictions in time and space, via computer and mobile devices.

Online Courses (26)

1. Courses for children (4)
2. Courses for parents (14)
3. Courses for children and parents (8)

ที่มา: NILE (2018)

11. การศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education)

การศึกษาพหุวัฒนธรรมเป็นโครงการสนับสนุนการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือผู้เรียนต่างชาติ เพื่อส่งเสริมและตระหนักถึงการเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม เนื่องจากในปัจจุบันมีผู้เรียนพหุวัฒนธรรมระดับประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษาถึง 109,387 คน ดังนั้นสถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต (NILE) จึงมีนโยบายการศึกษาที่เน้นความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยส่งเสริมสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดการศึกษาภาษาและวัฒนธรรมเกาหลีสำหรับนักเรียนต่างชาติ กิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม โรงเรียนวิจัยและพัฒนาหลักสูตรภาษาเกาหลีเพื่อสนับสนุนการสอนภาษาเกาหลีในฐานะภาษาที่สองสำหรับนักเรียนต่างชาติ การพัฒนาสื่อการเรียนรู้การสอนและฝึกอบรมผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพหุวัฒนธรรม เป็นต้น

12. การศึกษาผู้ใหญ่ (Adult Literacy Education)

ตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติวางหลักให้มีการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ที่ไม่รู้หนังสือหรือผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยมีการส่งเสริมสนับสนุนและให้การศึกษาผู้ใหญ่ และช่วยให้ได้รับใบประกาศนียบัตรการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่รับรองโอกาสทางการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนสถาบันการศึกษาที่ให้ความรู้ในระดับภูมิภาค/ท้องถิ่น โดยสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน พัฒนาคำร่ายและครูการศึกษาผู้ใหญ่ รวมทั้งมีการกำหนด “เดือนแห่งการรู้หนังสือแห่งชาติ” (National Literacy Month) ที่มีกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาการศึกษาผู้ใหญ่ เช่น นิทรรศการ การอ่าน บทกวี เวทีเพื่อการแสดงออกต่าง ๆ

แผนภาพที่ 8 กิจกรรมเดือนแห่งการรู้หนังสือแห่งชาติ (National Literacy Month)

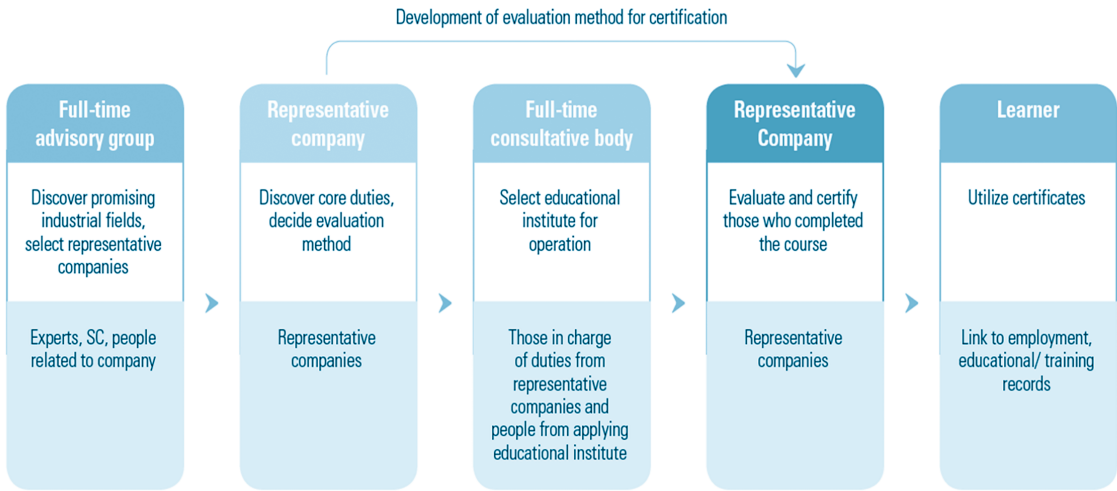

ที่มา: NILE (2018)

13. แพลตฟอร์มการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม (MatchUp, Korean Nano - degree program)

แพลตฟอร์มการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม หรือ Korean Nano - degree program (www.matchup.kr) เป็นหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรม (industry - linked educational courses) เป็นระบบที่ดำเนินการในช่วงสั้น ๆ เพื่อต้องการปลูกฝังความสามารถในอนาคตและเตรียมความพร้อมสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรม ครั้งที่ 4 (era of the Fourth Industrial Revolution) ภายใต้วิสัยทัศน์ “แพลตฟอร์มการศึกษาใหม่ที่ตอบโจทย์การปฏิวัติอุตสาหกรรม ครั้งที่ 4” โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศในการศึกษาตลอดชีวิตที่ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายที่จะพัฒนา คือ นิสิตนักศึกษา ผู้หางาน และผู้จ้างงาน โปรแกรมนี้ ออกแบบมาล้วนมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 เช่น AI, Internet of Things – IoT, Cloud Computing, Big data, Robotics, 3D printing, 5G Technology, Smart Factory, New Energy Vehicle, Artificial Intelligence (NILE, 2019)

แผนภาพที่ 9 ระบบการจัดการ MatchUp

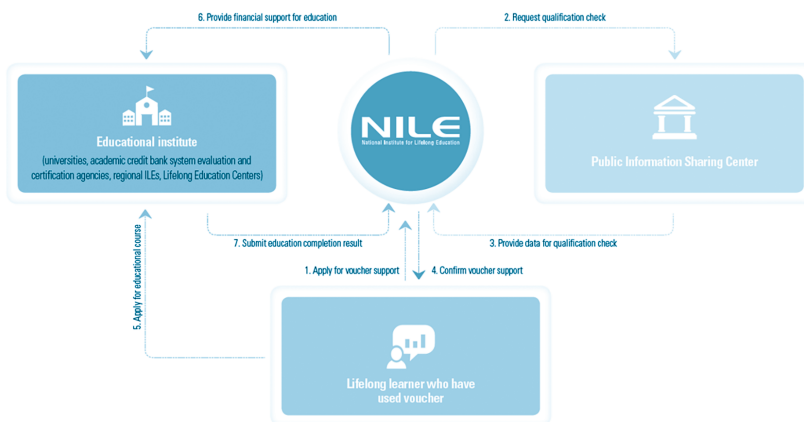

ที่มา: NILE (2018)

14. บัตรกำนัลเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education Voucher Support Project)

บัตรกำนัลเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต หรือ Lifelong Education Voucher Support เป็นนวัตกรรมเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตที่ลดช่องว่างทางการศึกษา มุ่งประกันโอกาสการเข้าถึงการศึกษาของผู้ใหญ่ และผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ด้วยตระหนักว่า จะเป็นบันไดที่เปิดทางการศึกษาที่นำไปสู่ความสำเร็จส่วนหนึ่งของชีวิต โดยบัตรกำนัลเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตนี้จะออกให้โดยรัฐบาล เพื่อที่จะช่วยเหลือผู้เรียนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการศึกษา และตัดสินใจวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ตามความต้องการและความสนใจของตนเอง โดยผู้ที่มีสิทธิได้รับบัตรกำนัลนี้ คือ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไปที่มีรายได้น้อยหรือผู้ได้รับสวัสดิการพื้นฐาน โดยรัฐบาลจะสนับสนุนจำนวน 5,000 คน เป็นจำนวนเงิน 350,000 วอนต่อคน/ปี เป็นค่าใช้จ่ายในการเรียนรู้ในคอร์สการเรียนต่าง ๆ ในสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยระบบธนาคารหน่วยกิตทางการศึกษา สถาบัน/ศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นต้น

แผนภาพที่ 10 ขั้นตอนการดำเนินการและพิจารณาให้บัตรกำนัลเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต

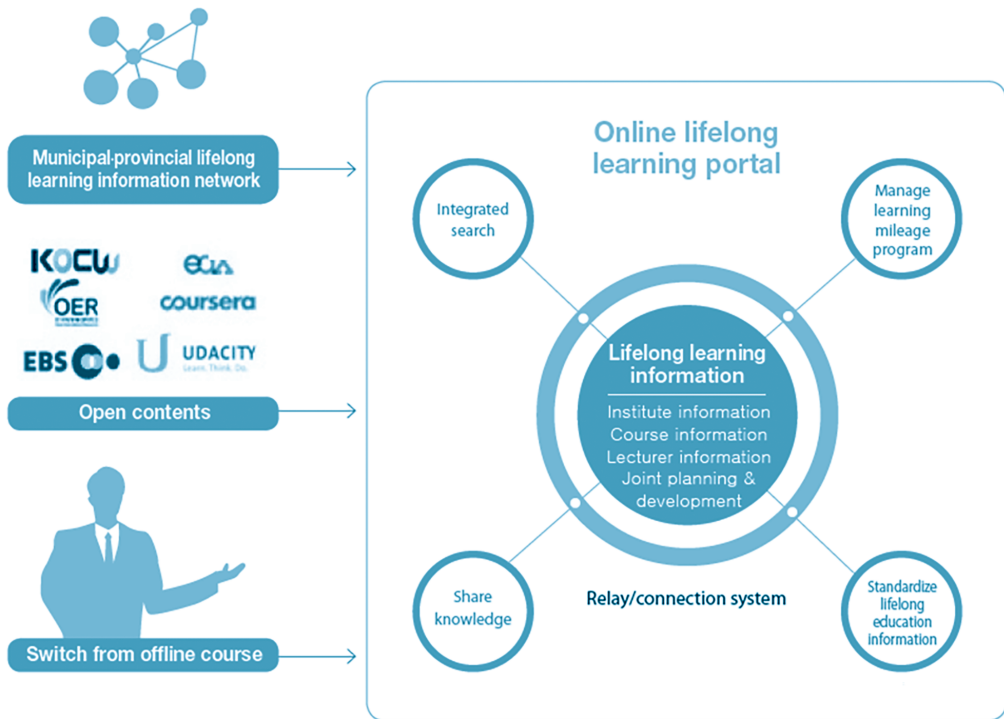

ที่มา: NILE (2018)

15. “นีลแบอุม”: ศูนย์เครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือเว็บทำการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Neulbaeum: National Lifelong Learning Portal for Learning Anytime, Anywhere)

“นีลแบอุม” (www.lifelongedu.go.kr) เป็นเว็บทำหรือเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงและเรียนรู้ได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ โดยประชาชนทุกคนสามารถเรียนรู้และผลิตผลิตได้ทุกที่ทุกเวลาสอดคล้องกับแนวคิดและชื่อในภาษาเกาหลีว่า “นีลแบอุม” หมายถึง “Learning Anytime, Anywhere” นวัตกรรมนี้ดำเนินการตั้งแต่ปี ค.ศ. 2014 โดยสถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต (NILE) ได้มีโครงการจัดตั้งเว็บทำการเรียนรู้ตลอดชีวิตเชื่อมต่อกับเมืองการเรียนรู้ตลอดชีวิต 118 แห่ง และสถาบันการศึกษาตลอดชีวิต 13 แห่ง ในจังหวัดหลัก ๆ เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education Act)

แผนภาพที่ 11 “นีลแบอุม”:เว็บทำการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ที่มา: Michael S. Gallagher. (2017)

นอกจากนี้สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตยังรับผิดชอบการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ไว้ในเครือข่ายการศึกษาตลอดชีวิตที่เรียกว่า “Damoal Lifelong Education Network” ครอบคลุม 17 เมือง/จังหวัด เป็นเสมือนศูนย์การเรียนรู้ชุมชน “Community Learning Centers” เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นทั่วประเทศ ตัวอย่างเช่น เว็บไซต์การเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีชื่อว่า “Learning Moa Gil” และระบบบริการการเรียนรู้ตลอดชีวิตออนไลน์ที่มีชื่อว่า “Home Learn” ซึ่งพัฒนาโดยจังหวัดคยองกี (Gyeonggi) และศูนย์การเรียนรู้อย่างชาญฉลาดแห่งมหาวิทยาลัย “Daejeon Citizens University” โดยมีสมาชิกกว่า 20,000 ราย (Choi Un Shil, 2014)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้เขียนได้นำเสนอนโยบายและนวัตกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเกาหลีใต้ซึ่งเป็นนโยบายและนวัตกรรมที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน จะสังเกตเห็นว่านโยบายและนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเกาหลีใต้ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้มีทั้งนวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จซึ่งได้รับการพัฒนาและนำมาใช้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีนวัตกรรมใหม่ที่ดำเนินการให้เหมาะสมกับยุคดิจิทัลในปัจจุบันอย่างน่าสนใจด้วย ที่ผ่านมาสํานักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะหน่วยงานนโยบายได้ดำเนินการศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตหลายประการ เช่น รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาการศึกษาไทยกับนานาชาติ รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รายงานการวิจัยเรื่อง สถานภาพและบทบาทการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เป็นต้น

unสรุป

การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเกาหลีใต้เป็นนโยบายที่ประสบความสำเร็จ และเป็นประเทศต้นแบบด้านการศึกษาตลอดชีวิตประเทศหนึ่งที่สามารถสร้างบรรยากาศและนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของประชาชนทั่วประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญที่ปฏิเสธไม่ได้ คือ การมีนโยบาย เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาตลอดชีวิตที่มั่นคงและจริงจัง หรือพูดอีกนัยหนึ่งก็คือการให้ความสำคัญอย่างเป็นรูปธรรม มีการออกกฎหมายและพระราชบัญญัติมารองรับเพื่อดำเนินการไปสู่เป้าหมายซึ่งเอื้อต่อการดำเนินการและยังมีองค์การศึกษาตลอดชีวิตระดับชาติที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานนโยบาย กำกับ ขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิตอย่างเอาใจจริงเอาใจ โดยมีการพัฒนานวัตกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นยุคดิจิทัล เกาหลีใต้ก็ยังพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้งในการที่จะส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนทุกช่วงวัยอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง นวัตกรรมที่เป็นต้นแบบหลายประการที่กล่าวมานี้จะเป็นต้นแบบในการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทยต่อไปในอนาคตเพื่อสร้างให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และมีสภาพแวดล้อมหรือนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต เข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา และมีประสิทธิภาพ เพื่อเป้าหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามเจตนารมณ์ของยุทธศาสตร์ชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- วิจารณ์ พานิช. (2556). *ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ. (2555). *การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต: กรณีศึกษาในต่างประเทศ*. วารสาร กศน. : 8-19
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). *สังคมแห่งการเรียนรู้ต้นแบบ 5 ภูมิภาค รุ่น 1*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2549). *รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาการศึกษาไทย กับนานาชาติ: นวัตกรรมด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อยกระดับการศึกษาของแรงงานไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัท ฟริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2554). *รายงานการวิจัยเรื่องสถานภาพและบทบาทการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.

- สุมาลี สังข์ศรี. (2543). รายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- อรุณี ตรีการไพโรจน์. (2561). ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการศึกษตลอดชีวิตของประเทศไทย. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2561): อาชญญา รัตนอุบล. (2558). รายงานการวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์และสังเคราะห์ปรัชญา แนวคิด และหลักการของการศึกษตลอดชีวิตเพื่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 193-206.
- Aspin, D., & Chapman, J. (2007). *Lifelong learning: concepts and conceptions*. In Aspin D. (Ed.), *Philosophical Perspectives on Lifelong Learning*. Netherland: Springer Publishing.
- Bagnall, R. G. (2000). Lifelong learning and the limitations of economic determinism. *International Journal of Lifelong Education*, 19(1) : 20-35.
- Choi Un Shil. (2014). *Innovative Practices for Lifelong Learning in the Digitalized Society: Korean Cases*. Retrieved from <https://www.tkpark.or.th/stocks/extra/001335.pdf>
- Dave, R. H., & Cropley, A. J. (1976). *Foundations of lifelong education*. Oxford; New York: Published for the UNESCO Institute for Education by Pergamon Press.
- Delors, J. (1996). *Learning, the treasure within*. Paris: International Commission on Education for the Twenty-first Century, Unesco.
- Hägström, B.M. (Ed.). (2003). *The Role of Libraries in Lifelong Learning: Final Report of the IFLA Project under the Section for Public Libraries*. Retrieved from <http://www.ifla.org/publications/the-role-of-libraries-in-lifelong-learning>
- Han, S., & Choi, S. (2014). *Adult Education in Korea: Key Issues and Current Challenges*. *Andragoške studije 2* (December 2014): 107–120.
- Lee Jung Eun (2010). *Implementation of Lifelong Learning Policies in South Korea: A World Society Perspective 4*. Adult Education Research Conference. Retrieved from <https://newprairiepress.org/aerc/2010/papers/45>
- Michael S. Gallagher. (2017). *Open Learning as Lifelong Learning: Conduit for education in South Korea*. Retrieved from <https://altc.alt.ac.uk/blog/2017/01/open-learning-as-lifelong-learning-conduit-for-education-in-south-korea/#gref>
- Ministry of Education, Science and Technology. (2009). *LIFELONG EDUCATION ACT*. Retrieved from <http://www.moleg.go.kr/english/korLawEng?pstSeq=52187>
- National Institute for Lifelong Education (NILE). (2017). *National Institute for Lifelong Education*. Retrieved from <http://nile.or.kr/index.jsp>
- National Institute for Lifelong Education (NILE). (2018). *2018 NILE Brochure*. Retrieved from 203.235.44.44:7010/eng/_upload/6441620181017175900.pdf
- National Institute for Lifelong Education (NILE). (2018). *2018 Lifelong Learning in Korea Vol. 1*. Retrieved from http://pascalobservatory.org/sites/default/files/2018_lifelong_learning_in_korea_vol.1.pdf
- National Institute for Lifelong Education (NILE). (2019). *2018 Lifelong Education White Paper*. Seoul: National Institute for Lifelong Education.
- Peterson, R. E. (1979). Lifelong Learning in America. *San Francisco: Jossey-Bass. Philosophical Perspectives on Lifelong Learning* 11: 19-38.
- Sungsri, S. (2013). *Lifelong Learning for Thailand* (2nd ed). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.

ประเด็นสำคัญจาก การประชุมคณะกรรมการ นโยบายการศึกษา ครั้งที่ 26

ดร.ปัทมา เอี่ยมละออ
สำนักนโยบายและแผนการศึกษา

แห่งองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา

สืบเนื่องจากรัฐบาลไทยได้ลงนามในข้อตกลงการเป็นหุ้นส่วนการดำเนินงานกับองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic and Co-operation Development : OECD) เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2561 และประเทศไทยได้รับเชิญเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการนโยบายการศึกษา (Education Policy Committee : EDPC) ในฐานะประเทศผู้สังเกตการณ์จนถึงปี พ.ศ. 2564 โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาทำหน้าที่ประสานงานและจัดส่งคณะผู้แทนไทยเข้าร่วมการประชุม

ประเด็นสำคัญจากการประชุมคณะกรรมการนโยบายการศึกษา ฯ ครั้งที่ 26 ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 19 - 20 พฤศจิกายน 2562 ณ กรุงปารีส สาธารณรัฐฝรั่งเศส สรุปดังนี้

การประชุมสัมมนา ที่ดำเนินการปี พ.ศ. 2562

- การประชุม OECD Ministerial Council (พฤษภาคม 2562)
- การประชุมคณะทำงานเรื่อง The Future of Education and Skills (พฤษภาคม 2562)
- การประชุมเชิงนโยบายเรื่อง Strength through Diversity (มิถุนายน 2562)
- การประชุมคณะทำงานเรื่อง Higher Education (มิถุนายน 2562)
- การประชุม Global Education Industry Summit เรื่อง Data in Education, Data for Education (9 - 10 ธันวาคม 2562)

การประชุม
International
Summit of
the Teaching
Profession
ครั้งที่ 10
ณ ประเทศสเปน
(1 - 3 มิถุนายน 2563)

ตัวอย่าง เอกสารพิมพ์เผยแพร่ล่าสุด

ตัวอย่าง เอกสารที่จะเผยแพร่ต่อไป

■ TALIS 2018 Volume II: Teachers and School Leaders (มีนาคม 2563)

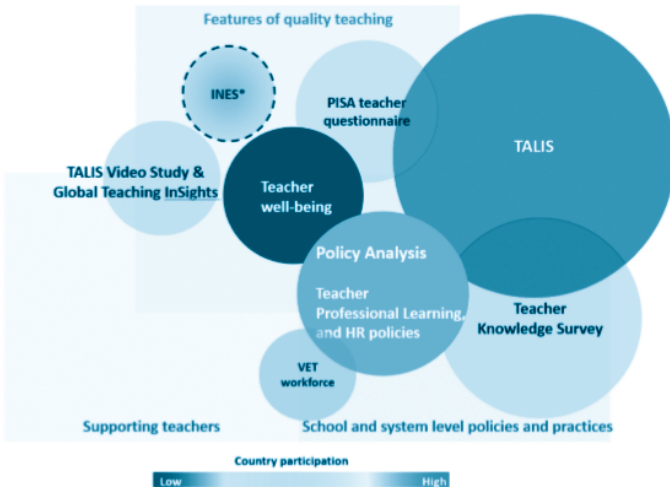
■ PISA 2018 (ธันวาคม 2562)

■ PISA 2018 (ปี พ.ศ. 2563)

Volume I:
Performance in Reading, Mathematics and Science
Volume II:
Equity in Education
Volume III:
School Climate

Volume IV:
Financial Literacy
Volume V:
School Organisation
Volume VI:
Global Competence

การดำเนินงานด้านครูและการสอน (Teacher and Teaching)

โออีซีดีมุ่งสร้างความเข้าใจและพัฒนาคุณภาพ การสอน การฝึกสอน และการสร้างครูให้มีความรู้และทักษะที่เพียงพอ กับความต้องการในศตวรรษที่ 21

ตัวชี้วัด/การประเมินหลัก:

- Indicators of National Education System—INES
- Teaching and Learning International Survey—TALIS
- Program for International Student Assessment—PISA

- ผลการสำรวจ TALIS 2018 ชี้ว่า ครูที่มีอายุตั้งแต่ 50 ขึ้นไปและมีประสบการณ์การสอน ใช้เวลาในการสอนสูงกว่าครูที่มีอายุต่ำกว่า 50 ปี และครูบรรจุใหม่ ครูในหลายประเทศ อาทิ เวียดนาม เลือก “อาชีพครูเป็นอาชีพแรก” และใช้เวลาในการสอนมากกว่าหลายประเทศ
- จากรายงานเรื่อง *Working and Learning Together: Rethinking Human Resource Policies for Schools* ชี้ว่า บุคลากร (ครู ผู้บริหาร บุคลากรสนับสนุน) เป็นทรัพยากรสำคัญที่สุดของโรงเรียน โดยประเด็นท้าทายที่สำคัญ ได้แก่ การขาดแคลนครู ภาระงานอื่นที่กระทบการสอน และภารกิจหลักของผู้บริหารและครู

การดำเนินงานด้านทักษะ (Skills)

โออีซีดีได้จัดตั้ง *the Centre for Skills* ขึ้นเพื่อศึกษาการพัฒนาทักษะจากประเทศต่าง ๆ โดยมี 3 คณะทำงานหลัก ได้แก่ *National Skills Strategy Team* เน้นศึกษาทักษะด้านการเงินตลอดช่วงชีวิต (Financial Skills Over the Lifecourse) *Skill Analysis Team* รับผิดชอบศึกษาทักษะที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และ *VET Team* รับผิดชอบศึกษาทักษะที่เชื่อมโยงกับตลาดแรงงาน

ผลผลิตที่สำคัญ:

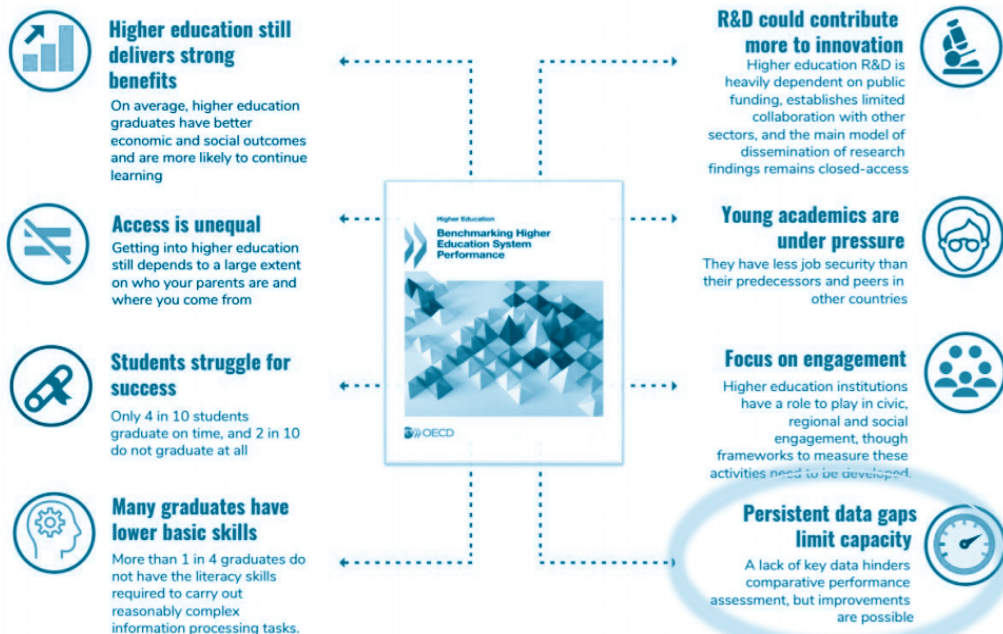
- *Starting Strong Survey 2018*
- *Survey on Social and Emotional Skills 2018*
- *Skill Outlook 2021*
- *VET future - ready*

ผลผลิตที่สำคัญ:

- ทักษะทางอารมณ์และสังคมที่สำคัญในระดับสูง ได้แก่ ความสามารถของเด็กในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ทักษะการพูด ความสามารถในการถามสิ่งที่สงสัย เป็นต้น และการกลั่นแกล้งในโรงเรียน (School Bullying) มีผลกระทบต่อเชิงลบต่อทักษะทางอารมณ์และสังคม
- ผู้เชี่ยวชาญสำหรับเด็กที่บกพร่องด้านร่างกาย พฤติกรรม อารมณ์ เป็นกลุ่มที่จำเป็นต้องพัฒนาเป็นลำดับแรก

การดำเนินงานด้านอุดมศึกษา (Higher Education)

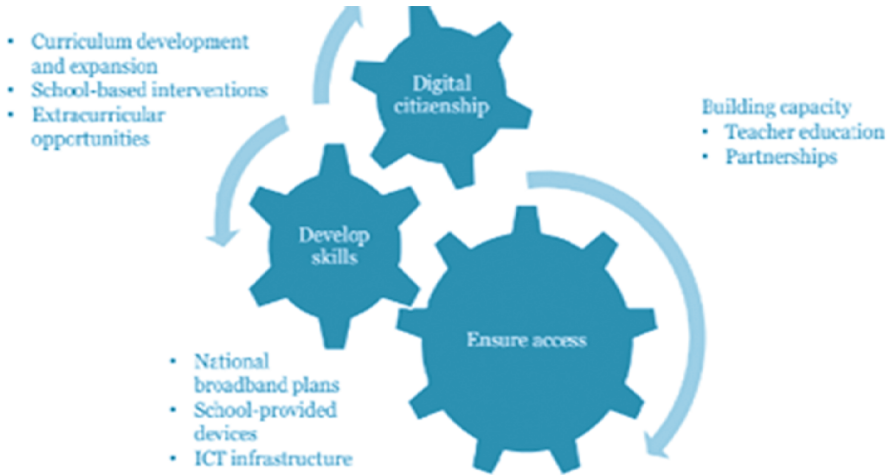
ในปี พ.ศ. 2562 โออีซีดีได้จัดรายงานเรื่อง *Benchmarking Higher Education System Performance* ซึ่งว่าการขาดข้อมูลยังคงเป็นข้อจำกัดสำคัญในการประเมินผลการดำเนินงาน

ในปี พ.ศ. 2563 โออีซีดีจึงพยายามเพิ่มแหล่งข้อมูลและปรับตัวชีวิตด้านบุคลากรในระดับอุดมศึกษา โดยจำแนกข้อมูลตามสายวิชาชีพ ระดับการศึกษา และประเภทของสถานศึกษา

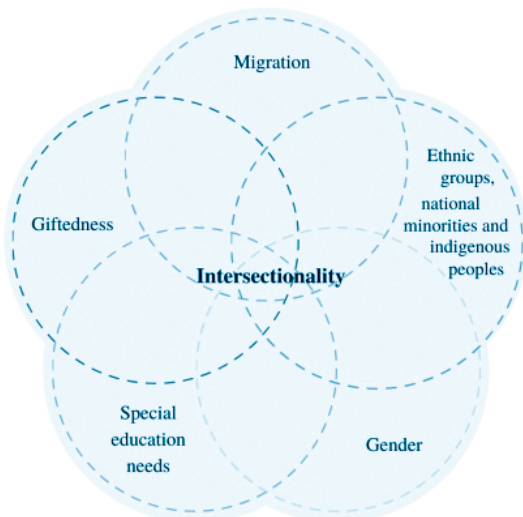
การดำเนินงานด้านเด็กและเทคโนโลยี (Child and Technology)

จากการสำรวจและเปรียบเทียบข้อมูลปี 2015 และปี 2012 พบว่า เด็กใช้ดิจิทัลเพิ่มขึ้นในกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูลเพื่อทำการบ้าน การสนทนา ออนไลน์ การใช้อีเมล และการฝึกฝนภาษา เป็นต้น

- การส่งเสริม Digital Inclusive จำเป็นต้องพัฒนาทักษะการใช้ดิจิทัลผ่านหลักสูตรการเรียนการสอน การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับ ICT รวมทั้งสร้างศักยภาพในการใช้ ICT เพื่อการสอนแก่ครู และผู้ปกครอง
- ประเด็นท้าทาย: มาตรการป้องกันความเสี่ยงที่เกิดจากการกลั่นแกล้งผ่านสื่อดิจิทัล (Cyberbullying) การส่งข้อความผ่านข้อความ (Sexting) และช่องโหว่ด้านความปลอดภัย (Security Breaches)

การดำเนินงานด้านความหลากหลาย (Diversity)

OECD ดำเนินการศึกษาบทเรียนและนวัตกรรมในการสร้าง Inclusive Society ภายใต้หลัก Intersectionality เพื่อจัดทำข้อเสนอในการลดความเหลื่อมล้ำและการจัด Inclusive Education System สำหรับประชากรที่มีความแตกต่างในมิติต่าง ๆ อาทิ เพศ ความบกพร่องด้านร่างกาย/การเรียนรู้/จิตใจ และความปัญญาเลิศในการเรียน/การทำงาน เป็นต้น ทั้งนี้ OECD ได้เผยแพร่รายงานผลการศึกษาเรื่อง “*The Road to Integration: Education and Migration*” เมื่อเดือนมิถุนายน ปี พ.ศ. 2562 และจะดำเนินการศึกษาเชิงลึกต่อไป

การดำเนินงานด้านการฉลาดรู้ด้านการเงิน (Financial Literacy)

จากการสำรวจของโออีซีดีพบว่า คนเป็นจำนวนมากขาดความรู้พื้นฐานด้านการเงินและไม่สามารถตัดสินใจทางการเงิน ในการนี้ คณะกรรมการด้านตลาดการเงิน (Committee on Financial Markets - CMF) และ คณะกรรมการด้านการประกันและการชดเชย (Insurance and Private Pensions Committee - IPPC) ซึ่งอยู่ภายใต้โออีซีดี จึงได้ร่วมกันจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการฉลาดรู้ด้านการเงิน เพื่อให้ภาครัฐตระหนัก และเห็นความสำคัญของการฉลาดรู้ด้านการเงิน ทั้งนี้ จำเป็นต้องนิยามคำว่า “ความฉลาดรู้ด้านการเงิน” สำหรับคนในแต่ละช่วงวัยให้ชัดเจน

ข้อเสนอแนะจากการสังเกตการณ์ประชุม

องค์ความรู้และประสบการณ์นานาชาติที่ได้รับจากการประชุมควรนำมาวิเคราะห์สำหรับการประยุกต์ใช้ในบริบทประเทศไทย อาทิ การศึกษาทักษะที่จำเป็นสำหรับบุคลากรทางการศึกษา (ครูผู้สอน ผู้บริหาร และบุคลากรสนับสนุน) เพื่อรองรับการเป็นสังคมดิจิทัล การวิเคราะห์และหามาตรการรองรับความเสี่ยงหรือป้องกันผลด้านลบจากการใช้ดิจิทัลในโรงเรียน นวัตกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรมความร่วมมือ เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและความต้องการของภาคการผลิต เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

Organisation for Economic Co-operation and Development-OECD. (2562). *เอกสารประกอบการประชุม Education Policy Committee ครั้งที่ 26 ระหว่างวันที่ 19 - 20 พฤศจิกายน 2562 ณ กรุงปารีส สาธารณรัฐฝรั่งเศส.*

ยุทธศาสตร์ชาติ

พ.ศ. 2561 – 2580 สำคัญใจ

ทำไมทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญ

มีหลายคนถามว่า **ยุทธศาสตร์ชาติคืออะไรมาจากไหน มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอย่างไร** คงต้องเล่าว่าแต่เดิมเรายังไม่มีการทำยุทธศาสตร์ชาติ การบริหารราชการแผ่นดินส่วนใหญ่มาก็มาจากนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้น และมีการเปลี่ยนแปลงไปตามรัฐบาลแต่ละยุค แต่ละสมัย จนกระทั่งในปี 2560 มีแนวความคิดที่ว่า การที่จะนำพาประเทศไทยไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จำเป็นที่จะต้องมีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ จึงได้มีการออกกฎหมายที่มีชื่อว่า **“พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560”**

เป้าหมายการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติคืออะไร มีระยะเวลาเท่าไร ในกฎหมายฉบับนี้ได้วางเป้าหมายในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐให้สอดคล้องและบูรณาการกันกล่าวคือ เมื่อมีทิศทางการพัฒนาของประเทศที่ชัดเจนตามยุทธศาสตร์ชาติ ย่อมทำให้การดำเนินการของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนเกิดพลังผลักดันการดำเนินการต่าง ๆ ร่วมกันไปสู่เป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งได้กำหนดระยะเวลาของการใช้ยุทธศาสตร์ชาติเป็นระยะเวลา 20 ปี โดยต้องนำขึ้นทูลเกล้าฯประกาศพระบรมราชโองการและนำไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้หน่วยงานของรัฐจะต้องดำเนินการตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าว

แนวทางในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติเป็นอย่างไร ในกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดว่าการดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติต้องเน้นกระบวนการ

มีส่วนร่วมของภาคประชาชนเป็นสำคัญ กล่าวคือจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติจะต้องให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติรวมทั้งการสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และความเป็นเจ้าของยุทธศาสตร์ชาติร่วมกัน โดยสาระของยุทธศาสตร์ชาติอย่างน้อยต้องมีสาระประกอบด้วย วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศ เป้าหมายการพัฒนาประเทศในระยะยาว กำหนดระยะเวลาที่ต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ตัวชี้วัดการบรรลุเป้าหมาย และยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ

กลไกการขับเคลื่อนงานของภาครัฐให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติได้อย่างไร

กฎหมายได้วางกลไกการขับเคลื่อนงานของภาครัฐให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ 4 กลไก กล่าวคือ

กลไกที่ 1 กลไกการจัดแผนระดับชาติและแผนงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐ ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติและแผนอื่นใดรวมตลอดทั้งการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ

กลไกที่ 2 กลไกการติดตาม การตรวจสอบ และการประเมินผล โดยหน่วยงานของรัฐต้องรายงานการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติผ่านระบบ อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring and Evaluation System of National Strategy and Country Reform : eMENSOCR) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบ โดยสำนักงาน ฯ จะต้องจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินการซึ่งอย่างน้อยต้องระบุความก้าวหน้าของการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอใน

การดำเนินการให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติต่อ คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ คณะรัฐมนตรี หัวหน้า หน่วยงานของรัฐ และรัฐสภาทราบภายใน 90 วัน

กลไกที่ 3 คือ กลไกเชิงบังคับในการบริหาร และการดำเนินการทางกฎหมายเมื่อปรากฏว่าหน่วยงานของรัฐที่ไม่ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งอาจจะสรุป ได้ว่ามี 2 ระดับคือ

ระดับที่ 1 คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ เตือนให้หน่วยงานของรัฐแก้ไข และรายงานต่อคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติทราบเพื่อพิจารณาเสนอต่อ คณะรัฐมนตรีเพื่อทราบและสั่งการต่อไป (ถ้าหน่วยงานของรัฐที่เป็นองค์กรในฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ หรือ เป็นองค์กรอิสระหรือองค์กรอัยการ ให้แจ้งหัวหน้าหน่วยงานของรัฐขององค์กรดังกล่าวเพื่อพิจารณาดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจต่อไป)

ระดับที่ 2 คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ เตือนให้หน่วยงานของรัฐให้แก้ไข และรายงานต่อ คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติทราบเพื่อพิจารณาเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบและสั่งการต่อไป และหาก หน่วยงานของรัฐเพิกเฉยไม่ดำเนินการโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ถือว่าหัวหน้าหน่วยงานของรัฐนั้นจงใจ ปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และให้ คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ แจ้งให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ เพื่อดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจต่อไป หรือสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาพิจารณารายงานสรุปผล การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติของหน่วยงานของรัฐที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดทำแล้ว เห็นว่าหน่วยงานของรัฐเพิกเฉยไม่ดำเนินการโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาแล้วแต่ กรณี มีมติสั่งเรื่องให้ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติพิจารณา ดำเนินการกับหัวหน้าหน่วยงานของรัฐนั้นตามหน้าที่และอำนาจให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันนี้

ได้รับเรื่อง และในกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีมติว่าข้อกล่าวหาไม่มูลให้ ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหา นั้นสั่งให้ผู้นั้น พักราชการหรือพักงาน หรือสั่งให้ออกจากราชการหรือออกจากงานไว้ก่อน หรือสั่งให้พ้นจากตำแหน่งต่อไป

กลไกที่ 4 คือ กลไกการตรวจสอบโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน กำหนดให้สำนักงาน ฯ จัดให้มีวิธีการที่ประชาชนสามารถตรวจสอบการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติของหน่วยงานของรัฐได้อีกทางหนึ่ง

อาจกล่าวได้ว่า **ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 มีสาระสำคัญที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการกำหนดทิศทางพัฒนาประเทศใน 20 ปีข้างหน้า อีกทั้งยังมีการกำหนดกลไกเชิงบังคับทางกฎหมายที่กำกับทิศทางการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ** ดังนั้น ทุกภาคส่วนจึงควรทำความเข้าใจขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติร่วมกัน

ยุทธศาสตร์ชาติ

(พ.ศ.2561-2580)

วิสัยทัศน์ประเทศไทย

"ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"

มั่นคง	มั่งคั่ง	ยั่งยืน
<ul style="list-style-type: none"> มีความมั่นคงปลอดภัยและความเป็นอยู่ที่ดีภายในประเทศและต่างประเทศ และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง ประเทศมีความสงบในอารักขาและอธิปไตย สังคมมีความโปร่งใสและความเท่าเทียม ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคง มีที่อยู่อาศัยและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน มีความมั่นคงของอาหาร พลังงาน และน้ำ 	<ul style="list-style-type: none"> ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ยกระดับเข้าสู่ยุคประเทศไทย 4.0 ความทันสมัยของภาคการผลิตและบริการได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน เศรษฐกิจมีความสามารถในการแข่งขันสูง สร้างเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคต และเป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาคที่ภาคประชาสังคม ภาครัฐ ภาคราชการ และประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีความสมบูรณ์ในทุกมิติที่สามารถสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน ชุมชนอยู่ดี ทุพพิกปัญหา ทุพพิกการเงินและทุนอื่นๆ 	<ul style="list-style-type: none"> การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน โดยไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินขีดความสามารถที่แท้จริง มีการคิดและการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับกฎระเบียบของประชาคมโลก คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีอุปนิสัยใจกว้างเสียสละ มีส่วนร่วมในสังคมและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าหมายการพัฒนาประเทศ

ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน

Coding นั้น สำคัญไฉน ?

ทำความเข้าใจกับ Coding

คำศัพท์ Coding เมื่อเปิดพจนานุกรมศัพท์จะพบคำแปลว่า หมายถึง การถอดรหัส การแปลรหัส รหัสคำสั่งคำว่า Coding เป็นที่รู้จักแพร่หลายในวงการคอมพิวเตอร์ ในคำศัพท์ Program Coding ซึ่งหมายถึงการเขียนชุดคำสั่งให้คอมพิวเตอร์ทำงาน เมื่อคอมพิวเตอร์ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการทำงานปริมาณมากให้แล้วเสร็จอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ และการทำงานที่ต้องทำซ้ำ ๆ โดยไม่รู้จักรหัสหรือขั้นตอนนั้น มนุษย์จะต้องเป็นผู้วางแผนกำหนดขั้นตอนในการทำงานและถ่ายทอดเป็นคำสั่งการให้คอมพิวเตอร์ทำงานให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ

ในสาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ (Computer Science) จะประกอบด้วยการสอนเนื้อหาที่หลากหลาย อาทิ วิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน (Algorithm) การใช้แนวคิดเชิงคำนวณ (Computational) การเขียนโปรแกรม (Programming หรือ Coding) เป็นต้น ในการเขียนโปรแกรมหรือชุดคำสั่งเพื่อสั่งการให้คอมพิวเตอร์ทำงานนั้นมีมากมายหลายภาษาขึ้นอยู่กับประเภทและความเหมาะสมในการใช้งาน อาทิ ภาษาเครื่อง

(Machine Language) ภาษา C++ PHP JAVA เป็นต้น แต่ไม่ว่าจะเป็นการเขียนภาษาคอมพิวเตอร์ใดก็ตาม มนุษย์จะต้องคิดวางแผนแทนคอมพิวเตอร์ สอนและสั่งให้คอมพิวเตอร์ทำงาน เพราะหากไม่มีโปรแกรมหรือชุดคำสั่งคอมพิวเตอร์ก็คือเครื่องจักรกลธรรมดาเครื่องหนึ่งที่ทำอะไรด้วยตัวเองไม่ได้ ผู้เขียนโปรแกรมจึงจำเป็นต้องวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนว่าต้องทำอะไรเป็นขั้นตอนที่ 1 2 3... ต้องเปรียบเทียบตัดสินใจอะไรถูกผิด Yes No คอมพิวเตอร์จึงจะทำงานตามที่มนุษย์สั่งอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย นอกจากนี้การมีอารมณ์หรือ Hang เป็นบางครั้งถ้าคำสั่งผิดพลาด ภาษาคอมพิวเตอร์ก็เหมือนภาษาอื่น ๆ ที่ต้องมีไวยากรณ์ กฎเกณฑ์ที่กำหนด จึงต้องมีการศึกษาเรียนรู้กฎเกณฑ์เพื่อสามารถเข้าใจภาษาคอมพิวเตอร์นั้น ๆ สั่งการได้อย่างถูกต้อง ภาษาคอมพิวเตอร์ที่คอมพิวเตอร์เข้าใจมากที่สุดคือ ภาษาเครื่อง หรือ Machine Language ซึ่งเป็นคำสั่งที่เขียนด้วยเลขฐานสอง ฐานสิบหก และสั่งการคอมพิวเตอร์ได้โดยตรงไม่ต้องมีล่ามแปลภาษาดังนั้นยิ่งภาษาคอมพิวเตอร์ใดมีความคล้ายคลึงใกล้เคียงภาษาที่มนุษย์ใช้สื่อสาร จึงจำเป็นจะต้องมีล่ามช่วยทำการแปลให้เป็นภาษาเครื่องหรือ Machine Language ที่คอมพิวเตอร์เข้าใจอย่างถ่องแท้ ประโยชน์ที่จะได้รับสำหรับผู้เขียน Coding คือ การรู้จักวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน การฝึกการคิดอย่างเป็นระบบ การรู้จักยอมรับการปฏิบัติตามมาตรฐานและกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้

วิษณุวัฒน์ พัทธ์พัฒน์

สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา

การพัฒนางานใหม่ ๆ อย่างมีความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการทำงานอย่างเป็นที่มเพราะระบบงานขนาดใหญ่อาจไม่สามารถทำได้โดยบุคคลเพียงคนเดียว จึงจำเป็นต้องมีทีมงานที่เข้ามาช่วยทำงาน โดยรับผิดชอบในภาระงานที่แตกต่างกันแต่ต้องมีความเข้าใจในเป้าหมายโครงการอย่างถูกต้องร่วมกัน เพื่อความสำเร็จในการพัฒนางานนั้น

การเรียนรู้ Coding ในระบบการศึกษาไทย

ในระบบการศึกษาไทยได้มีการจัดหลักสูตรเกี่ยวกับ Coding ในรูปแบบที่หลากหลาย ในระยะแรกวิชา Coding หรือการเขียนโปรแกรมจะเป็นวิชาบังคับที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรระดับอุดมศึกษาของคณะวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ จนกระทั่งในเวลาต่อมาได้มีการจัดตั้งภาควิชาด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์/เทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะ แต่การเรียนการสอน Coding ในยุคนั้น จะต้องมีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อทำการทดสอบว่าชุดคำสั่งดังกล่าวถูกต้องหรือผิดพลาด ผลลัพธ์ที่ได้มีรูปร่างหน้าตาตามที่ต้องการหรือไม่

ต่อมาในยุคที่ประเทศไทยเริ่มก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 กระทรวงศึกษาธิการได้มีการกำหนดวิชาใหม่ขึ้นมาชื่อว่า “วิทยาการคำนวณ (Computer Science)” โดยมาแทนที่วิชาคอมพิวเตอร์หรือวิชาทางด้านเทคโนโลยี สิ่งที่เปลี่ยนแปลงในวิชานี้คือ นักเรียนจะไม่ได้เรียนรู้เพียงแค่โปรแกรมพื้นฐานของคอมพิวเตอร์ แต่นักเรียนจะได้รับการสอนให้

มีกระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์ อย่างเป็นระบบ และสามารถนำมาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ในสาขาวิชาอื่น ๆ อีกด้วย วิชาวิทยาการคำนวณถูกจัดอยู่ในสาระเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) โดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) เพิ่มวิชาวิทยาการคำนวณเข้ามาในการเรียนการสอนของนักเรียนชั้น ป.1 ป.4 ม.1 และ ม.4 ในปีการศึกษา 2561 ส่วนในปีการศึกษา 2562 เริ่มเปิดสอนในระดับชั้น ป.2 ป.5 ม.2 และ ม.5 และในปีการศึกษา 2563 เริ่มเปิดสอนในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6 ตามลำดับ วิธีการเรียนการสอนจะเน้นการนำรูปแบบของโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาสอนเด็กอย่างเหมาะสมตามพัฒนาการแต่ละวัย ดังนี้

ชั้นเด็กเล็ก ประถมศึกษาตอนต้น เน้นการเรียนการแก้ปัญหาอย่างง่าย โดยใช้สื่อการเรียนรู้ประเภท Unplugged เช่น แบบฝึกหัดการ์ดคำสั่ง บอร์ดเกม ภาพวาด หรือสัญลักษณ์ เป็นต้น

ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย เน้นการเรียนการสอนในการออกแบบและการเขียนโปรแกรม (Coding) อย่างง่ายผ่าน Scratch เรียนรู้วิธีการค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตอย่างเหมาะสม

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เน้นการออกแบบและการเขียนโปรแกรม (Coding) อย่างง่าย เพื่อเป็นการฝึกแก้ไขปัญหาทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ไปพร้อม ๆ กัน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดเชิงคำนวณเพื่อนำไปใช้ในการบูรณาการกับโครงการวิชาอื่น ๆ อย่างสร้างสรรค์ และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

(คำอธิบายเพิ่มเติม

Unplugged Coding คือ การเขียนโปรแกรมหรือชุดคำสั่ง โดยไม่ต้องใช้คอมพิวเตอร์ Scratch คือ โปรแกรมภาษา ที่ผู้เรียนสามารถสร้างชิ้นงานได้อย่างง่าย เช่น นิทานที่สามารถโต้ตอบกับผู้อ่านได้ ภาพเคลื่อนไหว เกมดนตรี และศิลปะ และเมื่อสร้างชิ้นงานเสร็จและจะสามารถแสดงผลงาน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่นบนเว็บไซต์ได้)

Coding นั้น สำคัญไฉน ?

ในปัจจุบัน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ดร.คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช) ได้ให้ความสำคัญกับการสอน Coding โดยมองว่าภาษาคอมพิวเตอร์เป็นทักษะสำคัญแห่งยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้นเรื่อยๆ การให้เด็กได้เริ่มเรียนรู้ภาษาคอมพิวเตอร์ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาถือว่าเป็นเรื่องที่ดี โดยได้กล่าวถึงเหตุผลที่ Coding มีความสำคัญกับเด็กดังนี้คือ

1. Coding นับเป็นอีกภาษาหนึ่ง ภาษาสอนให้เด็กสามารถสื่อสารได้และสอนการคิดอย่างมีตรรกะและยังช่วยเสริมสร้างทั้งทักษะการพูดและการเขียน เด็กควรได้เรียนรู้หลาย ๆ ภาษาตั้งแต่อายุน้อย เพราะจะช่วยให้เข้าใจสิ่งรอบตัวได้ดีขึ้น Coding เป็นภาษาที่ทุกตัวอักษรมีสูตรเฉพาะของตัวเองประกอบด้วยชุดตัวเลข 0 และ 1 ซึ่งเป็นเครื่องบอกเทคโนโลยีรอบตัวเราว่าต้องทำงานอย่างไร พบว่าไม่มีอะไรที่จะทำให้เด็กเข้าใจการทำงานของเทคโนโลยีรอบตัวได้ดีไปกว่าการเรียนรู้ code และการพูดคุยกับเทคโนโลยีรอบ ๆ ตัวเด็ก
2. Coding ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

จากการทดลองพบว่าเด็กเรียนรู้และสมมติ ถึงแม้ว่าเมื่อ

เด็กทำผิดพลาดก็จะเกิดการเรียนรู้ เด็กสามารถใส่ความคิดสร้างสรรค์ โดยอยู่ในกระบวนการมากกว่าอยู่ในผลงานสุดท้ายของเด็ก

3. Coding ช่วยเด็กในด้านทักษะคณิตศาสตร์

Coding ทำให้เด็กสามารถมองเห็นภาพของแนวคิดที่เป็นนามธรรม สามารถใช้คณิตศาสตร์ในสถานการณ์จริง ทำให้คณิตศาสตร์เป็นเรื่องสนุกและสร้างสรรค์ปัจจุบัน Coding อยู่ในหลักสูตร STEM จำนวนหลายหลักสูตร

4. Coding ช่วยพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงวิชาการ

เด็กที่เรียน Coding จะเข้าใจว่าต้องวางแผนและจัดระเบียบความคิดอย่างไร ซึ่งนำไปสู่การมีทักษะการเขียนที่ดี

5. Coding ช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในการแก้ปัญหา

จากการเรียน Coding ทำให้เด็กเห็นว่าในการทำอะไรมีวิธีทำที่ทำได้มากกว่าหนึ่งวิธี และถึงแม้ว่าวิธีที่เลือกใช้จะไม่ได้ผล เด็กก็จะสามารถพัฒนาต่อยอดไปโดยไม่กังวลถึงความผิดพลาดที่เกิดขึ้น Coding

จึงนับเป็นความรู้พื้นฐานในยุคดิจิทัลและเป็นเรื่องสำคัญที่เด็กจะต้องเข้าใจและสามารถทำงานกับเทคโนโลยีรอบ ๆ ตัวได้(อ้างอิงข้อมูลเว็บไซต์กระทรวงศึกษาธิการ www.moe.go.th สืบค้นวันที่ 13 กันยายน 2562) ดังนั้น การเรียน Coding จึงมีความสำคัญในการที่จะช่วยทำให้เด็กมีกระบวนการคิดที่เป็นระบบ คิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ส่งผลทำให้เกิดทักษะการแก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้นและได้ถูกบรรจุเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญของรัฐบาลด้านการศึกษาในการเตรียมความพร้อมให้กับคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21

PISA 2018 : Are we there yet ?

เมื่อลมหนาวพัดพาความสดชื่น มาสู่ทิวภูมิภาคของไทยในช่วงเดือน ธันวาคมที่ผ่านมา สัญญาณของการสิ้นสุดปีเก่าเข้าสู่ศักราชใหม่ชวนให้ทุกคนคิดทบทวนเรื่องราวที่ผ่านมาในชีวิต หลายสิ่งประสบความสำเร็จแต่อีกสารพัดกิจกรรมที่เราต้องขบคิดและทบทวนแก้ไข หากแต่ธันวาคม 2562 มีความพิเศษ

จากปีอื่น ๆ เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของ แวดวงการศึกษาโลกด้วยมีเหตุการณ์สำคัญให้ชวนคิด ชวนทบทวน และ เร่งรัดปรับปรุงเพื่อยกระดับคุณภาพทางการศึกษาบนเส้นทางการปฏิรูป กล่าวคือเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2562 องค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการพัฒนา (Organisation for Economic Co - operation and

ปานเทพ ลากเลข

สำนักนโยบายความร่วมมือกับต่างประเทศ

Development: OECD) ได้ปิดฉาก ยี่สิบปีแรกของศตวรรษที่ 21 ด้วยการประกาศผลประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) ที่ทดสอบ ความฉลาดรู้ (Literacy) ด้านการอ่าน วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ของ เด็กที่เกิดราวปี 2000 - 2001 กว่า 600,000 คน ซึ่งถือว่าเป็น ตัวแทนของนักเรียน อายุ 15 ปี จาก 79 ประเทศ/ เขตเศรษฐกิจ

คะแนนเฉลี่ย

ผลการประเมินและความพึงพอใจของผู้กำหนดนโยบายในแต่ละระบบ การศึกษาย่อมแตกต่างกันตาม ความคาดหวังและการลงทุนทางการศึกษา ตลอดยี่สิบปีที่ผ่านมา ในประเทศ สมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนซึ่งมี ประเทศสมาชิกเข้าร่วมการประเมิน 6 ประเทศ สิงคโปร์ยังคงพิสูจน์ตนเอง ถึงการเป็นหนึ่งในระบบการศึกษาที่ดี ที่สุดในโลกในขณะที่มาเลเซีย บรูไน ดารุสซาลาม ไทยเกาะกลุ่มไม่ห่างไกล กันนัก และในขณะที่อินโดนีเซียและ ฟิลิปปินส์คงต้องขบคิดอย่างหนัก ด้วยห่างไกลค่าเฉลี่ยนานาชาติเกือบ ร้อยคะแนนและรั้งท้ายระบบการศึกษา ในภูมิภาค

ภาพจาก : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

แต่ที่น่าสนใจกว่าคือ ประเทศ เหล่านี้รู้สึกอย่างไรเมื่อผล การประเมินความฉลาดรู้ของ ตนเผยแพร่อู่สู่สาธารณะในหน้า หนังสือพิมพ์ในรุ่งเช้าวันต่อมา เพราะในอดีต ผลการประเมินที่ สร้างความไม่พึงพอใจก่อให้เกิด ความตระหนัก (PISA Shock) และ ตระหนัก (Awareness) ถึงการยกเครื่อง

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐาน สากลในอีก 5 - 10 ปีต่อมา อาทิ หนังสือพิมพ์จากการตีโพสต์พาดหัว “หรือเราจะต่ำเตี้ยไปกว่านี้?” (Not even mediocre?) โดยให้เหตุผลว่าถึงแม้อินโดนีเซีย จะประสบความสำเร็จในการขยาย จำนวนนักเรียนภาคบังคับในรอบ

19 ปีที่ผ่านมา หากแต่นักเรียนที่ อยู่ในระบบโดยเฉลี่ยยังไม่ได้รับ การบริการที่มีคุณภาพ ความต่ำเตี้ย ของความฉลาดรู้ใน PISA 2018 เมื่อ เปรียบเทียบกับปี 2000 ประหนึ่งมี น้ำเสียมากกว่าน้ำดีในหนองน้ำใหญ่ (www.jakartapost.com) ในขณะที สำนักข่าว ANN ของบรูไนดารุสซาลาม รายงานว่า กระทรวงการศึกษาบรูไน

ยินดีที่ประเทศสามารถใช้มาตรฐานสากลวัดสัมฤทธิ์ผลผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นครั้งแรก โดยเฉพาะความสามารถในการจัดการเรียนการสอนทุกวิชาด้วยภาษาอังกฤษซึ่งเทียบได้กับระบบอังกฤษ โดยไม่พบความแตกต่างของความฉลาดรู้ระหว่างเด็กชายและเด็กหญิง อันเป็นเป้าหมายหนึ่งของการจัดการศึกษาเพื่อความเสมอภาคระหว่างเพศ (Gender Quality in Education) (www.thestar.com.my)

ท้ายที่สุดฝันร้ายครั้งแรกและครั้งสำคัญเกิดในฟิลิปปินส์เมื่อพบว่าความฉลาดรู้ด้านการอ่าน วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ของตบแต่งทำระบบการศึกษาต่าง ๆ ในอาเซียนทั้ง 6 ประเทศที่เข้าร่วมการประเมินและ 79 ระบบเศรษฐกิจทั่วโลก (www.rappler.com)

แน่นอนว่า พาดหัวในหน้าหนังสือพิมพ์และรายงานข่าวผล PISA 2018 ในฟิลิปปินส์ก่อฝันร้ายของระบบการศึกษาและกลายเป็นความจริงด้วยประวิงเวลาการเข้าร่วมโครงการ ฯ ตลอดสองทศวรรษในทางตรงกันข้ามอินโดนีเซียวิเคราะห์ว่าความต่อเนื่องการเข้าร่วมการประเมินความฉลาดรู้ตลอดสองทศวรรษเห็นปรากฏการณ์หยดน้ำหมึกปริมาณเท่ากันลงในแก้วน้ำใบใหญ่กว่าเดิม คำถามคือหากระบบการศึกษาฟิลิปปินส์นี้ถึงตายและไม่เรียนรู้ประสบการณ์ของอินโดนีเซียเมื่อสองทศวรรษที่แล้ว ฟิลิปปินส์จะประสบปัญหาเดียวกันกับอินโดนีเซียพบในวันนี้หรือจะหาทางลัด ที่จะไม่เสียเวลาครั้งแรกของศตวรรษที่ 21 ด้วยการไม่ได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของประเทศอื่นกว่า 70 ประเทศที่ร่วมเส้นทางการปฏิรูปการศึกษาโลกสายนี้

จากประสบการณ์กว่าสองทศวรรษบนเส้นทาง PISA องค์การโออีซีดีในฐานะผู้บริหารโครงการ ฯ ยืนยันว่า การเปลี่ยนฝันร้ายให้กลายเป็นดีมีอยู่จริงในมุมต่าง ๆ ทั่วโลก อาทิ การที่ระบบการศึกษาจีนเพิ่มจำนวนนักเรียนที่เข้ารับการประเมินเป็นสิ่งจังหวัดที่มีความแตกต่างในระดับการพัฒนาไม่ได้ลดระดับความฉลาดรู้โดยเฉลี่ยของประเทศ หากแต่ก้าวเป็นระบบการศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ที่ดีที่สุดในโลกได้หากมีการปฏิรูปและลดความเหลื่อมล้ำ หรือกรณีระบบการศึกษาของสวีเดน อาร์เจนตินา เซค และไอร์แลนด์ที่ใช้ระยะเวลาครึ่งทศวรรษหลังของ 2010 สร้างคานงัด (Trajectory) จากจุดต่ำสุดสู่การเพิ่มขึ้นของระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านใน PISA 2018 ซึ่งเป็นปัญหาที่ระบบการศึกษาไทยกำลังประสบและต้องพิจารณาสร้างคานงัดให้บังเกิดในอีกสามถึงหกปีข้างหน้า ทั้งนี้การรายงานและการประเมินผลที่ประกาศเมื่อวันที่ 3 ธันวาคมที่ผ่านมา เป็นเพียงส่วนแรกในสามส่วนของผลการวิเคราะห์ PISA หากแต่ในระยะต่อไปการวิเคราะห์จะลงลึกถึงประสิทธิภาพของครูและนโยบาย

การจัดการศึกษา ซึ่งเป็นเบื้องหลังแห่งความสำเร็จของแต่ละระบบการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ

โชคคืออย่างหนึ่งของระบบการศึกษาไทยที่เชื่อมั่นในระบบการประเมินสัมฤทธิ์ผลนานาชาติกว่าสองทศวรรษบนเส้นทาง PISA และยอมรับผลการประเมินความฉลาดรู้ใน 6 รอบการประเมินเพื่อทบทวนจุดบกพร่องในแต่ละช่วงเวลา โดยเฉพาะ 10 ปีที่ผ่านมา สำหรับการทดสอบ PISA 2018 มีผู้ตีความว่าเป็นทั้งฝันดีและฝันร้ายสุดแล้วแต่มุมมองของแต่ละคน แต่คำถามที่เราท่านในแผ่นดินนี้และนานาชาติต้องร่วมกันหาคำตอบคือ เราจะสร้างคานงัดเพื่อยกระดับความฉลาดรู้ของผู้สำเร็จการศึกษาภาคบังคับได้อย่างไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งเสริมการดำเนินงานทั้งในระยะสั้น กลางและระยะยาว และเราจะใช้เวทีนานาชาติเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์โดยสร้างทางลัดที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละระบบการศึกษา หากเป็นดังนี้ PISA Shock จึงจะไม่เป็นเพียงแค่ความตื่นตระหนก แต่คือสติและความร่วมมือของทุกภาคส่วนบนเส้นทางการปฏิรูปการศึกษา

คะแนนความฉลาดรู้ของไทยใน PISA 2000 - 2018

ภาพจาก : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2018)

สารตั้งต้นความสำเร็จ

มิพลัน เมื่อท่านผู้มีเกียรติเปิดอ่านวารสารการศึกษาไทย ฉบับปฐมฤกษ์ No.1 ผ่านเลยมาในชื่อใหม่ OEC Journal ถือเป็นวารสารวิชาการพันธุ์ผสม (Hybrid) รายไตรมาส ที่มีความเข้มข้นงานวิชาการภายใต้แบรนด์สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ผสมผสานกลมเม็ด **“ไอเดีย”** คือ การนำเสนอถ่ายทอดแนวคิดที่มีความแตกต่างหลากหลายจากทั้งบทความ/รายงานทางวิชาการชั้นแนวหน้าของ สกศ.

พร้อมกับยังเปิดพื้นที่ **“คอลัมน์”** หลากสีสันจากคอลัมนิสต์มือคิดมือเขียน ช่วยพลิกมุมมองคิดสไตลว่าไรต์ในยุค Disruption แห่งศตวรรษดิจิทัล ปรับโป้กัสและเสริมมุมมองหลากหลายมิติต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ทั้งหลายทั้งปวงที่ปรากฏและโลดแล่นอยู่บนแพลตฟอร์ม Hard Copy และ E - book ซึ่งแน่นอนที่สุดคณะทำงานและกองบรรณาธิการ OEC Journal มุ่งหวังต้องการสร้างสรรค์ **“สารตั้งต้นความสำเร็จ”** ของสื่อฉบับนี้

คือ **“ความคิด”** คิดว่า ทำได้ คิดว่ามีความสามารถ และต้องก้าวสู่ความสำเร็จ เมื่อคิดแล้วก้าวต่อมาจึงปรากฏ Action ลงมือทำ

เป็นงานชิ้นเลิศที่ต้องสร้างสรรค์ สื่อสารและผสมผสานทั้งทีมงาน เครื่องมือ หมายรวมถึงแรงสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา และชาว สกศ. ด้วยทั้งสิ้น

ประการสำคัญและแรงขับเคลื่อนที่มีอย่างสูงของทีมงานคือ ความมุ่งมั่นสร้างพื้นที่กลาง หรือ **“พื้นที่สาธารณะ”** ในสังคมการศึกษาและทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน OEC Journal จึงขอเป็นพื้นที่ **“สื่อใหม่”** ที่ช่วยแสวงหาทางออกความร่วมมือเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ

เพราะพื้นที่กลางช่วยเผยให้เห็นความคิดของมิติการศึกษาต่าง ๆ ได้ปรากฏตัวต่อสาธารณะ ยกกระดับข้อมูลข่าวสารวิชาการ พัฒนาคุณภาพนักวิชาการ สกศ. ต้องเข้มแข็งยิ่งขึ้นจาก Research Report Review งานวิชาการที่ต้องชี้นำ ถ้ำสมัย ตอบโจทย์การศึกษาแห่งอนาคต เพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและสร้างผลกระทบต่อสังคมในวงกว้างจึงนำไปสู่การยอมรับศรัทธาจากสาธารณะ

ก้าวต่อไปของสื่อพันธุ์ทางฉบับนี้ ขออุทิศพื้นที่สาธารณะสำหรับสร้างให้เกิดกระบวนการสื่อสารเกิดการพูดคุย ยอมรับฟัง การแสวงหาฉันทามติที่พอเพียงนำไปสู่ความร่วมมือในการพัฒนาเพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศ

ทีมงาน OEC Journal มุ่งมั่นที่สุด ....ทำวันนี้ต้องดีกว่าเมื่อวาน

และความสำเร็จจะอยู่ในมือของเราชาว OEC 5G

ก้าวไปได้ไกล ต้องก้าวไปด้วยกัน!

CALL
FOR
PAPERS

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ขอเชิญส่งบทความเพื่อเผยแพร่ใน

วารสารการศึกษาไทย OEC Journal

ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน 2563

ในหัวข้อ "ปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา
เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน"

ประเภทผลงาน - [บทความเชิงวิชาการ] และ [รายงานการวิจัย]

ติดตามรายละเอียดได้ที่

Facebook : OEC NEWS สภาการศึกษา
โทร 02-668-7123 ต่อ 1116, 1122

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

99/20 ถนนสุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทร. 0 2668 7123 ต่อ 1122 โทรสาร 0 2243 0083

www.onec.go.th

facebook : OEC News สภาการศึกษา

